

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a patra)
20 martie 2002*

LR AF 1998 A/S
împotriva
Comisiei Comunităților Europene

„Concurență – Cartel – Conduce de încălzire urbană – Articolul 85 din Tratatul CE (devenit articolul 81 CE) – Încălcare continuă – Boicot – Acces la dosar – Amendă – Linii directoare privind calcularea amenzilor – Neretroactivitate – Încredere legitimă”

Cauza T-23/99

În cauza T-23/99,

LR AF 1998 A/S, fosta Løgstør Rør A/S, cu sediul în Løgstør (Danemarca), reprezentată de D. Waelbroeck și H. Peytz, avocați, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnii P. Oliver et É. Gippini Fournier, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă,

având ca obiect, în principal, o cerere de anulare a Deciziei 1999/60/CE a Comisiei din 21 octombrie 1998 privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CE (IV/35.691/E-4 – Conduce precalorifuge) (JO 1999, L 24, p. 1), sau, în subsidiar, o cerere de reducere a amenzii aplicate reclamantei prin această decizie,

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a patra),

compus din domnul P. Mengozzi, președinte, doamna V. Tiili și domnul R. M. Moura Ramos, judecători,
grefier: domnul G. Herzig, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 25 octombrie 2000,

pronunță prezenta

Hotărâre

* Limba de procedură: engleza.

Fapte aflate la originea litigiului

1 Societatea LR AF 1998 A/S, anterior Løgstør Rør A/S, este o societate daneză care, la vremea faptelor, fabrica și vindea conducte precalorifuge, utilizate în special pentru încălzirea urbană.

2 În sistemele de încălzire urbană, apa încălzită într-un punct termic este direcționată, prin conducte subterane, către localurile care trebuie să fie încălzite. Având în vedere că temperatura apei transportate (sau a vaporilor transportați) este foarte ridicată, conductele trebuie să fie calorifuge pentru a asigura o distribuție economică și fără riscuri. Conductele utilizate sunt precalorifuge și, în acest scop, sunt alcătuite în general dintr-o țevă de oțel înfășurată într-un tub de plastic, cu un strat de spumă izolantă între ele.

3 Conductele de încălzire urbană fac obiectul unui comerț important între statele membre. Cele mai mari piețe naționale din Uniunea Europeană sunt Germania, cu 40 % din consumul comunitar, și Danemarca, cu 20 %. Cu 50 % din capacitatea de fabricare din Uniunea Europeană, Danemarca este principalul centru de producție din Uniune care aprovizionează toate statele membre în care se utilizează încălzirea urbană.

4 Printr-o plângere datată 18 ianuarie 1995, întreprinderea suedeză Powerpipe AB a informat Comisia despre faptul că ceilalți producători și furnizori de conducte de încălzire urbană împărțiseră piața europeană în cadrul unui cartel și adoptaseră măsuri concertate cu scopul de a-i prejudicia activitatea sau de a-i restrânge activitatea la piața suedeză ori chiar de a o exclude pur și simplu din acest sector.

5 La 28 iunie 1995, acționând în temeiul unei decizii a Comisiei din 12 iunie 1995, funcționari ai Comisiei și reprezentanți ai autorităților concurenței din statele membre în cauză au efectuat, simultan și fără preaviz, verificări în zece întreprinderi sau asociații de întreprinderi din sectorul încălzirii urbane, inclusiv reclamanta (denumite în continuare „verificări”).

6 În continuare, Comisia a adresat reclamantei și majorității întreprinderilor implicate în faptele în litigiu solicitări de informații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor 85 și 86 din tratat (JO 1962, 13, p. 204).

7 La 20 martie 1997, Comisia a adresat o comunicare privind obiecțiunile reclamantei și celorlalte întreprinderi în cauză. La 24 și 25 noiembrie 1997, a avut loc o audiere a întreprinderilor în cauză.

8 La 21 octombrie 1998, Comisia a adoptat Decizia 1999/60/CE privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CE (IV/35.691/E-4 — Conducte precalorifuge) (JO 1999, L 24, p. 1), rectificată înainte de publicare prin decizia din 6 noiembrie 1998 [C(1998) 3415 finală] (denumită în continuare „decizia” sau „decizia atacată”) de constatare a participării mai multor întreprinderi și, în special, a reclamantei la o serie de acorduri și practici concertate în sensul articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CE [(devenit articolul 81 alineatul (1) CE] (denumit în continuare „cartel”).

9 În conformitate cu decizia, la sfârșitul anului 1990, s-a încheiat un acord între cei patru producători danezi de conducte de încălzire urbană pe principiul cooperării generale în cadrul pieței lor naționale. Părțile la acest acord au fost reclamanta, precum și ABB IC Møller A/S,

filiala daneză a grupului elvețiano-suedez ABB Asea Brown Boveri Ltd (denumit în continuare „ABB”), Dansk Rørindustri A/S, cunoscută și sub numele de Starpipe (denumită în continuare „Dansk Rørindustri”), și Tarco Energi A/S (denumită în continuare „Tarco”) (denumiți în continuare, toți patru împreună, „producătorii danezi”). Una dintre primele măsuri a constat în coordonarea unei creșteri a prețurilor atât pentru piața daneză, cât și pentru piețele de export. În vederea împărțirii pieței daneze, au fost stabilite cote care apoi au fost puse în aplicare și monitorizate de un „grup de contact” alcătuit din directorii de vânzări ai întreprinderilor în cauză. Pentru fiecare proiect comercial (denumit în continuare „proiect”), întreprinderea căreia grupul de contact îi atribuise proiectul a informat ceilalți participanți cu privire la prețul pe care intenționa să îl propună iar aceștia au depus astfel o ofertă cu un preț mai mare, pentru a-și proteja furnizorul desemnat de cartel.

10 În conformitate cu decizia, doi producători germani, grupul Henss/Isoplus (denumit în continuare „Henss/Isoplus”) și Pan-Isovit GmbH s-au alăturat reuniunilor periodice ale producătorilor danezi începând cu toamna anului 1991. În cadrul acestor reuniuni, au avut loc negocieri în vederea împărțirii pieței germane. În august 1993, acestea au condus la acorduri de stabilire a cotelor de vânzare pentru fiecare întreprindere participantă.

11 Tot conform deciziei, toți acești producători au convenit, în 1994, stabilirea unor cote pentru întreaga piață europeană. Acest cartel european a presupus o structură pe două niveluri. „Clubul directorilor”, care era alcătuit din președinții sau directorii generali ai întreprinderilor participante la cartel, a atribuit cote fiecărei întreprinderi, atât pe piața considerată în ansamblu, cât și pe fiecare piață națională, în special Germania, Austria, Danemarca, Finlanda, Italia, Țările de Jos și Suedia. Pentru anumite piețe naționale, s-a înființat un „grup de contact” alcătuit din directorii locali de vânzări, cărora li s-a încredințat sarcina de a administra acordurile, atribuind proiectele individuale și coordonând ofertele de licitație.

12 În ceea ce privește piața germană, decizia menționează că, în urma unei reuniuni a celor șase principali producători europeni (ABB, Dansk Rørindustri, Henss/Isoplus, Pan-Isovit, Tarco și reclamanta) și a Brugg Rohrsysteme GmbH (denumită în continuare „Brugg”) la 18 august 1994, a avut loc o primă reuniune a grupului de contact pentru Germania la 7 octombrie 1994. Reuniunile grupului au continuat multă vreme după verificările Comisiei efectuate la sfârșitul lunii iunie 1995, deși, începând de atunci, acestea au avut loc în afara Uniunii Europene, la Zürich. Reuniunile de la Zürich au continuat până la 25 martie 1996.

13 Ca element specific acestui cartel, decizia citează, în special, adoptarea și punerea în aplicare a unor măsuri concertate cu scopul de a exclude Powerpipe, singura întreprindere importantă care nu era membră a cartelului. Comisia precizează că anumiți membri ai cartelului au recrutat „angajați-cheie” ai Powerpipe și i-au dat de înțeles acesteia că trebuia să se retragă de pe piața germană. După ce societății Powerpipe i s-a atribuit un important proiect german, în martie 1995 a avut loc o reuniune la Düsseldorf, la care au participat cei șase producători menționați anterior și Brugg. Conform Comisiei, la reuniune s-a decis organizarea unui boicot colectiv al clienților și furnizorilor Powerpipe. Acest boicot a fost pus în aplicare ulterior.

14 În decizia sa, Comisia prezintă motivele pentru care nu doar aranjamentul expres pentru împărțirea piețelor, încheiat între producătorii danezi la sfârșitul anului 1990, ci și aranjamentele încheiate după luna octombrie 1991, luate împreună, pot fi considerate ca formând un „acord” interzis prin articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CE. În plus, Comisia subliniază că atât cartelul „danez” cât și cel „european” reprezentau manifestarea unui singur cartel care a luat naștere în

Danemarca, dar care, de la bun început, avea obiectivul pe termen lung de a extinde controlul participanților asupra întregii piețe. Conform Comisiei, acordul continuu între producători a avut un efect considerabil asupra comerțului între statele membre.

15 Pentru aceste motive, dispozitivul deciziei prevede:

„Articolul 1

ABB Asea Brown Boveri Ltd, Brugg Rohrsysteme GmbH, Dansk Rørindustri A/S, grupul Henss/Isoplus, KE KELIT Kunststoffwerk GmbH, Oy KWH Tech AB, Løgstør Rør A/S, Pan-Isovit GmbH, Sigma Tecnologie di rivestimento Srl și Tarco Energi A/S au încălcat dispozițiile articolului 85 alineatul (1) din tratat prin faptul că au participat, în modul și în măsura precizate în motivare, la un set de acorduri și practici concertate care a fost inițiat în noiembrie sau decembrie 1990 între cei patru producători danezi, care a fost extins ulterior la alte piețe naționale, la care s-au alăturat Pan-Isovit și Henss/Isoplus și care până la sfârșitul anului 1994 a ajuns să constituie un cartel extins cuprinzând întreaga piață comună.

Durata încălcării a fost următoarea:

– în cazul [...] [de] Løgstør [...]: aproximativ începând din noiembrie-decembrie 1990 până cel puțin în martie sau aprilie 1996,

[...]

Principalele caracteristici ale cartelului constau în:

– împărțirea între producători a diverselor piețe naționale, apoi a întregii piețe europene, datorită unui sistem de cote,

– alocarea unor piețe naționale anumitor producători și organizarea retragerii altor producători,

– stabilirea prețurilor pentru produs și pentru fiecare proiect,

– alocarea de proiecte individuale unor producători desemnați în acest scop și manipularea procedurilor de depunere a ofertelor, pentru ca respectivele contracte să fie alocate acestor producători,

– în vederea protejării cartelului împotriva concurenței din partea singurei întreprinderi importante care nu făcea parte din cartel, Powerpipe AB, adoptarea și punerea în aplicare a unor măsuri concertate vizând împiedicarea activității sale comerciale, prejudicierea bunului mers al afacerilor sale sau pur și simplu excluderea sa de pe piață.

[...]

Articolul 3

Întreprinderilor enumerate la articolul 1 li se aplică următoarele amenzi, ca urmare a încălcării constatate la articolul menționat:

[...].

g) [Løgstør], o amendă de 8 900 000 ECU;

[...]”

16 Decizia i-a fost notificată reclamantei prin scrisoarea din 12 noiembrie 1998, primită de aceasta în ziua următoare.

Procedura și pretențiile părților

17 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 21 ianuarie 1999, reclamanta a introdus prezenta acțiune.

18 Șapte din celelalte nouă întreprinderi considerate răspunzătoare pentru încălcarea în cauză au introdus, de asemenea, o acțiune împotriva deciziei (cauzele T-9/99, T-15/99, T-16/99, T-17/99, T-21/99, T-28/99 și T-31/99).

19 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a patra) a hotărât deschiderea procedurii orale și, cu titlu de măsuri de organizare a procedurii, a solicitat părților să răspundă la anumite întrebări scrise și să prezinte anumite documente. Părțile s-au conformat acestor cereri.

20 În ședința publică desfășurată la 25 octombrie 2000, au fost ascultate susținerile orale ale părților și răspunsurile acestora la întrebările orale ale Tribunalului.

21 Reclamanta solicită Tribunalului:

- anularea deciziei atacate, în măsura în care îi este adresată;
- în subsidiar, reducerea considerabilă a cuantumului amenzii;
- obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată.

22 Pârâta solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii;
- obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la fond

23 Reclamanta invocă, în esență, cinci motive. Primul motiv este întemeiat pe erori de fapt în aplicarea articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CE. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare. Al treilea motiv este întemeiat pe încălcarea unor principii generale și pe existența unor erori de fapt la stabilirea cuantumului amenzii. Al patrulea motiv este întemeiat pe încălcarea obligației de motivare în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii. În cele din urmă, al cincilea motiv este întemeiat pe un nivel excesiv al ratei dobânzii aplicate amenzii în cazul neachitării imediate.

I – Cu privire la primul motiv, întemeiat pe erori de fapt la aplicarea articolului 85 alineatul (1) din tratat

A – Cu privire la sistemul de compensare din cadrul cartelului danez

1. Argumentele părților

24 Reclamanta observă că Comisia a comis o eroare susținând în considerentul 35 din decizia sa că, la sfârșitul anului 1991, aceasta ar fi participat la un sistem de compensare. Atunci când Tarco a solicitat o compensație pentru cota de piață pe care o pierduse, reclamanta a propus numai să retragă, în avantajul Tarco, o ofertă depusă pe piața islandeză despre care știa că fusese deja respinsă de clientul islandez. Deși au fost discutate alte sisteme de compensare, în cele din urmă reclamanta nu a efectuat nicio plată către Tarco. Acest lucru demonstrează că reclamanta nu avea intenția de a participa la un sistem de compensare și că nu participase, *de facto*, la acesta.

25 Pârâta observă că explicațiile oferite de reclamantă nu sunt suficiente, având în vedere că aceasta recunoaște că a discutat despre plăți compensatorii cu Tarco și i-a propus să se retragă dintr-o procedură de licitație. Argumentul conform căruia nu a fost plătită nicio compensație în bani nu contrazice analiza sistemului de compensare din cadrul deciziei.

2. Constatările Tribunalului

26 Ar trebui observat că, în considerentul 35 din decizia sa, Comisia susține că, în ceea ce privește cartetul de pe piața daneză, este de necontestat faptul că, la sfârșitul anului 1991, a fost pus în aplicare un sistem de compensare, dar că modalitățile de efectuare a compensărilor sunt neclare. În această privință, Comisia face trimitere, pe de o parte, la declarația Tarco, potrivit căreia plățile compensatorii erau efectuate în numerar și prin intermediul unor facturi pentru livrări fictive de conducte și, pe de altă parte, la răspunsul reclamantei din 2 octombrie 1997 la solicitarea de informații din 26 august 1997, conform căruia s-a dat curs cererii de compensație a Tarco ținând seama de comenzile făcute deja de reclamantă de la Tarco și renunțând, în favoarea Tarco, la participarea sa într-un proiect comun din Islanda (considerentul 35 al doilea paragraf din decizie). În continuare, Comisia a concluzionat că, indiferent care a fost procedura exactă a sistemului de compensare din 1991, s-a convenit ca pentru 1992 să se aplice un nou sistem, conform căruia surplusul la cota de piață va constitui un „report” și va fi redistribuit producătorilor care nu au atins cota alocată (considerentul 35 al treilea paragraf din decizie).

27 Este necesar să se constate că reclamanta recunoaște faptul că, în cadrul discuțiilor cu Tarco, în urma cererii acesteia din urmă de compensare pentru proiectele pierdute, aceasta a reușit să dea curs respectivei cereri declarând că urma să își retragă oferta pentru un proiect islandez.

28 Deși reclamanta știa că, în orice caz, nu va obține proiectul respectiv și deși, ca urmare a discuțiilor cu Tarco, nu a fost efectuată nicio plată, nu se poate contesta faptul că reclamanta a renunțat la un proiect în favoarea Tarco pentru a îndeplini o cerere de compensare bazată pe mecanismul stabilit în cadrul cartelului.

29 În consecință, Comisia a afirmat în mod întemeiat că, deși modalitățile exacte de compensare sunt neclare, s-a stabilit faptul că a fost pus în aplicare un sistem de compensare.

30 Prin urmare, motivul invocat de reclamantă trebuie să fie respins.

B – Cu privire la existența unui cartel continuu între 1990 și 1996

31 Reclamanta contestă faptul că a luat parte la o încălcare a articolului 85 din tratat în cursul unei perioade continue „începând din noiembrie–decembrie 1990 până cel puțin în martie sau aprilie 1996”. Conform reclamantei, existau două cartele separate, primul limitat la piața daneză, din ianuarie 1991 până în aprilie 1993; al doilea cuprindea piața europeană, din martie 1995 până în noiembrie sau decembrie 1995, și a fost completat, în privința Danemarcei și Germaniei, de o cooperare începând cu sfârșitul anului 1994 și sporadic până în martie 1996.

32 Ar trebui examinate, în primul rând, argumentele referitoare la participarea reclamantei la activitățile cartelului, în afara pieței daneze, pentru perioada 1990–1993, apoi argumentele referitoare la suspendarea participării sale în 1993, precum și înființarea unui cartel european începând cu anul 1994, și, în cele din urmă, argumentele privind durata și caracterul continuu al cartelului.

1. Cu privire la participarea la cartelul din afara pieței daneze în perioada 1990-1993

– Argumentele părților

33 Reclamanta observă că, deși în perioada 1991–1993 întreprinderile în cauză au încercat în repetate rânduri să asigure o cooperare în Germania, aceste încercări nu au avut succes și concurența nu a fost denaturată în această perioadă. Reclamanta nu a dorit un acord de împărțire a pieței deoarece considera că era capabilă să își majoreze cota de piață. La reuniunile la care a participat, aceasta a adoptat o atitudine pasivă, fără să încheie niciun fel de angajament.

34 În primul rând, reclamanta nu a participat la un acord privind creșterea prețurilor pentru anul 1991, inclusiv prețurile de pe piețele de export. În această privință, Comisia invocă în mod eronat nota întocmită la reuniunea din 22 noiembrie 1990 a subcomitetului Consiliului danez pentru încălzire urbană (asociație fără nicio legătură cu cartelul), dat fiind că creșterile de prețuri anunțate de producători cu această ocazie fuseseră hotărâte unilateral. În ceea ce privește creșterile de prețuri ale reclamantei, care au intrat în vigoare la 12 noiembrie 1990, acest lucru este demonstrat de faptul că noile prețuri fuseseră deja publicate înainte de reuniunea respectivă. Producătorii nu ar fi putut „coordona” creșteri de prețuri care fuseseră deja hotărâte de fiecare dintre ei. Declarația contrară a Tarco, pe care se bazează și Comisia, este eronată. Pe de altă parte, persoana care a semnat această declarație nu făcea parte din personalul Tarco la vremea respectivă și nu a fost prezentă la reuniune.

35 În perioada 1991–1993, singurele încălcări din afara pieței daneze erau constituite de un acord privind Germania pentru creșterea baremurilor de preț brute de la 1 ianuarie 1992 și de un acord de cooperare în Italia, la 14 octombrie 1991, referitor la proiectul din Torino. Acordul privind listele de prețuri brute a fost încheiat abia la reuniunea din 10 decembrie 1991. Totuși, la această reuniune, nu s-a încheiat un acord privind listele de prețuri comune și nici privind un program de reuniuni lunare. Probabil că acordul privind lista de prețuri brute nu a avut niciun efect direct asupra pieței germane din moment ce reclamanta vindea pe piața respectivă prin intermediul unui distribuitor independent care își stabilea propriile prețuri finale, iar rabaturile acordate de reclamantă distribuitorului său german compensau creșterea prețurilor de catalog. În ceea ce privește proiectul din Torino, acesta a fost un exemplu izolat de cooperare, fără efect asupra pieței.

36 În al doilea rând, reclamanta pretinde că nu a participat la un acord privind împărțirea pieței germane pentru anul 1994, astfel cum afirmă Comisia în considerentele 50 și 51 din decizie. Aceasta nu își amintește de reuniunile care se presupune că au avut loc la Copenhaga la 30 iunie 1993 și la Zürich la 18 și 19 august 1993, astfel cum sunt descrise în considerentele 49 și 50 din decizie. De asemenea, aceasta nu a fost de acord cu redactarea unei liste uniforme de prețuri sau cu elaborarea unui sistem de sancțiuni. Documentul prezentat de Comisie ca dovadă a unui astfel de acord, inclus în anexa 7 la observațiile reclamantei referitoare la comunicarea privind obiecțiunile, este doar o propunere a ABB care i-a fost prezentată reclamantei mai târziu (denumită în continuare „propunerea ABB”). Refuzul reclamantei de a semna un astfel de acord nu era în contradicție cu faptul că aceasta acceptase un audit autorizat de membrii cartelului și efectuat de contabili elvețieni, pentru a obține cifre privind dimensiunea globală a pieței germane, nici cu faptul că Pan-Isovit avea impresia că reclamanta încerca să obțină un acord. Astfel, reclamanta a pretins că era interesată de un acord în condiții despre care știa că sunt inacceptabile pentru întreprinderile germane din cartel. În cursul unei scurte reuniuni la care reclamanta a participat la 8 septembrie 1993, aceasta a declarat că nu dorește să încheie niciun fel de acord în privința pieței germane. La reuniunea din 29 septembrie 1993, aceasta a refuzat din nou să accepte propunerea ABB. Prin urmare, reclamanta nu numai că a refuzat să accepte un acord de împărțire a pieței din Germania, ci, dimpotrivă, a împiedicat încercările de realizare a unui astfel de acord.

37 Conform reclamantei, simplul fapt că a participat la reuniuni cu un obiect anticoncurențial nu poate implica răspunderea sa în calitate de participant la cartel, dat fiind că aceasta le-a explicat celorlalți participanți, în repetate rânduri, că nu era interesată să realizeze cooperarea avută în vedere, distanțându-se astfel „în mod public” de problemele discutate la reuniuni. În plus, aceste discuții nu au avut niciun rezultat și niciun efect asupra pieței.

38 Pârâta observă că, în ceea ce privește cooperarea în afara Danemarcei între 1991 și 1993, s-a încheiat un acord expres - întâi între producătorii danezi, cu privire la creșterea prețurilor la export la începutul anului 1991 și apoi cu privire la creșterea prețurilor în Germania începând cu ianuarie 1992 - privind stabilirea prețurilor și împărțirea proiectelor în Italia și privind sistemul cotelor în termeni de cote de piață pentru anul 1994. Aceste acorduri nu pot fi considerate evenimente izolate. Reclamanta a participat la numeroase reuniuni periodice în cadrul unui cartel care, începând din toamna anului 1991, a extins cooperarea oficială a producătorilor danezi asupra pieței germane.

– Constatările Tribunalului

39 În conformitate cu o jurisprudență constantă, din moment ce o întreprindere participă, chiar fără a lua parte în mod activ, la reuniuni între întreprinderi având un obiect anticoncurențial și nu se distanțează în mod public de conținutul acestora, dând astfel de înțeles celorlalți participanți că susține rezultatul reuniunilor și că se va conforma acestora, se poate considera că aceasta participă la cartelul ce rezultă ca urmare a reuniunilor menționate (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, T-7/89, Rec., p. II-1711, punctul 232, Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Solvay/Comisia, T-12/89, Rec., p. II-907, punctul 98, și Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Tréfileurope/Comisia, T-141/89, Rec., p. II-791, punctele 85 și 86).

40 În acest context, trebuie apreciate, în ceea ce privește perioada octombrie 1991–octombrie 1993, probele adunate de Comisie și concluziile pe care le-a dedus din acestea, în considerentul 38 și următoarele din decizie.

41 În primul rând, este necesar să se constate că este întemeiată concluzia Comisiei, în considerentele 31, 38 și 135 din decizie, că reclamanta a participat la creșterile aplicate în mod concertat de producătorii danezi prețurilor acestora pe piețele de export.

42 Reclamanta nu contestă faptul că a participat la reuniunea din 22 noiembrie 1990, al cărei proces-verbal (anexa 19 la comunicarea privind obiecțiunile) conține o listă cu creșterile de prețuri, menționând pentru fiecare producător danez un procent sau două, însoțite de o dată, atât într-o coloană intitulată „Danemarca”, cât și într-o coloană intitulată „Export”. Concluzia dedusă de Comisie din documentul respectiv, conform căreia participanții la această reuniune conveniseră să coordoneze o creștere a prețurilor lor pentru piețele de export, este confirmată de declarația făcută de Tarco, conform căreia participanții la această reuniune au fost de acord cu privire la creșterile concertate aplicate listelor lor cu prețuri de bază atât pentru vânzările naționale, cât și pentru export (răspunsul Tarco din 26 aprilie 1996 la solicitarea de informații din 13 martie 1996, denumit în continuare „răspunsul Tarco”).

43 Reclamanta nu poate contesta concluzia Comisiei afirmând că creșterea prețurilor la export nu a fost convenită la reuniunea în cauză. Este necesar să se observe că Comisia s-a limitat la a constata că producătorii danezi și-au „coordonat” creșterile prețurilor de export, ceea ce implică faptul că participanții au fost de acord, cel puțin, cu privire la modul în care vor fi efectuate creșterile prețurilor avute în vedere, fără a pretinde însă că participanții s-au pus de acord la reuniunea în cauză și cu privire la principiul sau procentul exact al creșterilor de prețuri. Din procesul-verbal al reuniunii din 22 noiembrie 1990 reiese că, în orice caz, participanții au anunțat datele la care urmau să crească prețurile, precum și, după caz, calendarul prevăzut pentru această creștere. Prin urmare, Comisia era îndreptățită să constate o creștere concertată a prețurilor.

44 Argumentul reclamantei, conform căruia aceasta publicase deja o listă cu creșterile de prețuri înainte de reuniunea comitetului din 22 noiembrie 1990, nu este relevant. Astfel, pe de o parte, reclamanta nu a precizat în ce măsură lista de prețuri publicată în limba daneză la 12 noiembrie 1990 se aplica și vânzărilor la export, având în vedere că la reuniunea din 22 noiembrie 1990 s-a considerat necesar ca prețurile de export să fie tratate separat de prețurile pentru piața daneză. Pe de altă parte, data intrării în vigoare a acestei liste (12 noiembrie 1990) corespunde unei date menționate în procesul-verbal al reuniunii din 22 noiembrie 1990 pentru creșterea prețurilor reclamantei pe piața daneză, în vreme ce toate creșterile de prețuri anunțate în coloana intitulată „Export” urmau să intre în vigoare la o dată ulterioară (1 decembrie 1990 pentru Dansk Rørindustri și 1 ianuarie 1991 pentru Tarco și reclamantă). Prin urmare, reclamanta nu poate pretinde că a aplicat o creștere a prețurilor de export fără a cunoaște intenția celorlalți producători de a acționa în aceeași direcție.

45 În această privință, este necesar să se observe în plus că, contrar afirmațiilor reclamantei, valoarea probatorie a răspunsului Tarco nu este afectată în niciun fel de faptul că persoana care l-a semnat nu a fost prezentă la reuniunea din 22 noiembrie 1990 și nici nu făcea parte din personalul Tarco la vremea respectivă. Având în vedere că acest răspuns a fost oferit în numele întreprinderii ca atare, acesta are o credibilitate mai mare decât cea pe care ar putea să o aibă răspunsul oferit de un angajat al Tarco, indiferent de experiența sau opinia personală ale acestuia.

În plus, reprezentanții Tarco au menționat în mod expres, în răspunsul lor, că acesta reprezintă rezultatul unei investigații interne efectuate de întreprindere.

46 În al doilea rând, trebuie subliniat faptul că reclamanta recunoaște că a participat la un acord privind o creștere a prețurilor brute în Germania începând cu 1 ianuarie 1992 și la un acord de cooperare privind proiectul din Torino în octombrie 1991.

47 În această privință, argumentul conform căruia acordurile în cauză nu au avut efect asupra pieței nu este relevant. În mod similar, argumentul conform căruia, ca urmare a acordului privind creșterea prețurilor brute, exista o concurență acerbă pe piață care a cauzat o scădere a prețurilor, nu se aplică. În sensul aplicării articolului 85 alineatul (1) din tratat, nu este necesar să se ia în considerare efectele concrete ale unui acord, având în vedere că este evident faptul că acesta are ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul pieței comune (Hotărârea Curții din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, Rec., p. 429, 496, Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Participazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 99, și Hotărârea Curții Hüls/Comisia, C-199/92 P, Rec., p. I-4287, punctul 178; Hotărârea Tribunalului din 23 februarie 1994, CB și Europay/Comisia, T-39/92 și T-40/92, Rec., p. II-49, punctul 87). În ceea ce privește acordul privind creșterea prețurilor brute în Germania, trebuie remarcat faptul că o întreprindere, participantă împreună cu altele la reuniuni în cursul cărora se adoptă decizii referitoare la prețuri, nu respectă prețurile stabilite nu este de natură să infirme obiectul anticoncurențial al acestor reuniuni și, prin urmare, participarea întreprinderii în cauză la înțelegeri, ci ar putea cel mult să demonstreze că aceasta nu a pus în aplicare acordurile în cauză (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Tréfilunion/Comisia, T-148/89, Rec., p. II-1063, punctul 79).

48 Pe de altă parte, nu se poate pune la îndoială validitatea deciziei în ceea ce privește acordul privind creșterea prețurilor brute în Germania prin afirmația reclamantei conform căreia acordul nu a inclus toate elementele menționate de Comisie în considerentul 44 al doilea paragraf din decizie. Elementele cruciale ale acordului, care, conform răspunsului ABB din 4 iunie 1996 la solicitarea de informații din 13 martie 1996 (denumit în continuare „răspunsul ABB”), au fost hotărâte în principiu în cadrul reuniunii din 9 sau 10 octombrie 1991, se găsesc în scurtele note scrise de mână referitoare la reuniunea din 10 decembrie 1991, făcute de către reclamantă (anexa 36 la comunicarea privind obiecțiunile), care menționează, în special, „Lista cu prețurile minime pentru clienți”, „Prețuri franco fabrică + 7 %”, „Reuniune(i) lunară(e)” și „Lista 13.1.92”. [traducere neoficială] Deși s-a încheiat un acord numai cu privire la creșterea prețurilor brute, acest lucru nu invalidează decizia, având în vedere că din considerentul 137 al treilea paragraf din decizie reiese că, pentru perioada respectivă, Comisia a considerat ca acord în sensul articolului 85 din tratat numai acordul privind creșterea prețurilor în Germania începând cu 1 ianuarie 1992. De asemenea, faptul că acest acord a fost încheiat la reuniunea din 10 decembrie 1991 și nu la cea din 9 sau 10 octombrie 1991 nu este de natură să invalideze concluzia dedusă de Comisie din această succesiune de reuniuni, conform căreia cartelul danez, la care reclamanta participa la vremea respectivă, a fost completat la un moment dat în toamna anului 1991 de un acord privind creșterea prețurilor brute pe piața germană. În plus, nu se contestă faptul că acest acord care, în orice caz, a fost încheiat cel târziu în decembrie 1991, făcuse deja obiectul unor discuții în cadrul reuniunii din 9 sau 10 octombrie 1991.

49 În al treilea rând, este evident că Comisia a stabilit în mod corespunzător că, la sfârșitul anului 1993, reclamanta era parte la un acord privind împărțirea pieței germane.

50 În această privință, trebuie să se observe că ABB a recunoscut faptul că, în urma unui audit care a stabilit veniturile fiecărui producător în 1992, producătorii au ajuns la 18 august 1993 la un acord privind împărțirea pieței germane în conformitate cu cotele obținute în 1992, privind pregătirea unei noi liste uniforme de prețuri și privind elaborarea ulterioară a unui sistem de sancțiuni (răspunsul ABB). Conform ABB, negocierile privind alocarea cotelor de piață au continuat la reuniunile care au avut loc la 8 sau 9 septembrie 1993 la Copenhaga și ulterior la Frankfurt (răspunsul ABB).

51 Trebuie să se constate că, în ceea ce privește auditul care a stabilit valoarea veniturilor pentru 1992, relatarea ABB corespunde concluziilor care trebuie să fie deduse dintr-o notă a ABB IC Møller din 19 august 1993 (anexa 53 la comunicarea privind obiecțiunile), în care sunt prezentate un tabel ce menționează, pentru producătorii danezi și pentru Pan-Isovit și Henss/Isoplus, cifra de afaceri și cota de piață pentru 1992, precum și o cifră care reprezintă cota de piață prevăzută pentru 1994. Conform ABB, datele privind cifrele de afaceri și cotele de piață ale întreprinderilor în cauză au fost furnizate de o firmă elvețiană de audit (răspunsul ABB din 4 iunie 1996). Reclamanta a recunoscut, la pagina 36 a observațiilor sale la comunicarea privind obiecțiunile, existența unui audit al vânzărilor, efectuat de o firmă elvețiană de audit. În ceea ce privește obiectul auditului, credibilitatea explicației oferite de ABB nu poate fi contestată de afirmația reclamantei conform căreia aceasta solicitase doar un audit al vânzărilor distribuitorului său din Germania, cu scopul de a furniza date fiabile privind dimensiunea totală a pieței germane. Într-adevăr, este greu de conceput că o întreprindere ar colabora cu o societate de audit căreia îi furnizează cifrele sale privind vânzările cu unicul scop de a putea stabili ulterior propria cotă de piață în raport cu piața globală, în vreme ce restul întreprinderilor care au acceptat același audit doresc să li se comunice toate informațiile referitoare la cotele de piață.

52 În continuare, în ceea ce privește încheierea unui acord de principiu privind împărțirea pieței, teza ABB, inclusă în răspunsul său, conform căreia întreprinderile conveniseră în august 1993 să împartă piața germană, deși cotele exacte ale fiecărui participant făceau încă obiectul negocierilor care continuau de la o reuniune la alta, este confirmată nu numai de precizarea cotelor de piață pentru 1994 din nota ABB IC Møller, menționată anterior, ci și de o notă a Pan-Isovit din 18 august 1993 (anexa 52 la comunicarea privind obiecțiunile) și de propunerea ABB, care demonstrează împreună că, în august și în septembrie 1993, continuau negocierile privind alocarea cotelor de piață în Germania.

53 Pe de o parte, existența unor astfel de negocieri este confirmată de nota din 18 august 1993, menționată anterior, care a fost elaborată de Pan-Isovit pentru societatea-mamă a acesteia și se referă la o vizită efectuată la sediul reclamantei la 3 august 1993, din care reiese că Pan-Isovit a fost informată despre faptul că reclamanta era „în principiu interesată de acordurile privind prețurile, dar numai în cazul în care cota [sa] de piață [...] [era] corespunzătoare” și cu privire la faptul că aceasta „[făcea] eforturi, în acord cu ABB, să plaseze Tarco sub control în Danemarca și Germania”. [traducere neoficială]

54 Pe de altă parte, în ceea ce privește împărțirea pieței, propunerea ABB confirmă faptul că doar valoarea cotelor individuale mai rămăsese de discutat în septembrie 1993. În această privință, este necesar să se observe că propunerea ABB privind un sistem de împărțire a pieței germane, bazat pe auditul referitor la valoarea veniturilor din vânzări, plățile care trebuie să fie efectuate în cazul depășirii cotelor alocate și o listă comună de prețuri, a fost primită de reclamantă în septembrie 1993, conform observațiilor sale la comunicarea privind obiecțiunile, și era susținută de Pan-Isovit și Henss/Isoplus. În ceea ce privește cotele de piață, este necesar să se observe că

procentele citate în această propunere corespund cifrelor din nota ABB IC Møller, menționată anterior („26” pentru Pan-Isovit, „25” pentru ABB Isolrohr, „12” pentru reclamantă, „4” pentru Dansk Rørindustri/Starpipes), cu excepția Tarco și Henss/Isoplus, cărora li se alocă „17” și „16” în acest document, în vreme ce propunerea ABB menționează „17,7 %” și „15,3 %”. În ceea ce privește creșterea cotei deținute de Tarco, trebuie remarcat că ABB declară în răspunsul său că cifrele pentru 1994 care figurează în nota ABB IC Møller „reflectă acordul încheiat la reuniunea din 18 august [1993], în temeiul căruia aceste cote de piață sunt menținute pentru 1994, cu mici ajustări ca urmare a discuțiilor din cadrul reuniunii respective” și că, la reuniunea din 8 sau 9 septembrie 1993, „obiectul reuniunii pare să fi fost continuarea negocierilor cu privire la alocarea cotelor de piață în urma raportului [firmei elvețiene de audit]: Se pare că Tarco a insistat să i se aloce 18 % din piața germană”. [traducere neoficială] Având în vedere concordanța dintre declarațiile ABB, pe de o parte, și creșterea cotei Tarco, propusă de ABB, Pan-Isovit și Henss/Isoplus în septembrie 1993, în raport cu cota menționată în august 1993 în nota ABB IC Møller, pe de altă parte, este necesar să se concluzioneze că, la finalul reuniunilor care au avut loc în august și septembrie 1993, exista un acord pentru împărțirea pieței germane, chiar dacă încă mai continuau discuțiile privind cotele.

55 Argumentul reclamantei, conform căruia aceasta nu a acceptat sistemul în termenii prezentați în propunerea ABB, nu este relevant. Seria de reuniuni în cadrul cărora s-au întâlnit întreprinderile pentru a discuta alocarea cotelor de piață nu ar fi fost posibilă dacă, la vremea respectivă, nu ar fi existat o intenție comună, în rândul participanților la aceste reuniuni, de a restrânge vânzările de pe piața germană alocând cote de piață fiecărui comerciant.

56 În conformitate cu o jurisprudență constantă, pentru a exista un acord în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, este suficient ca întreprinderile în cauză să își fi exprimat intenția lor comună de a se comporta într-un anumit mod pe piață (a se vedea, de exemplu, Hotărârea Curții din 15 iulie 1970, ACF Chemiefarma/Comisia, 41/69, Rec., p. 661, punctul 112, Hotărârea Curții din 29 octombrie 1980, Van Landewyck/Comisia, 209/78–215/78 și 218/78, Rec., p. 3125, punctul 86, Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, citată anterior, punctul 130; Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 1991, Rhône-Poulenc/Comisia, T-1/89, Rec., p. II-867, punctul 120).

57 În aceste condiții, Comisia a dedus în mod corect, din faptul că reuniunile privind alocarea cotelor de piață au continuat în august și septembrie 1993, existența unui acord între participanții la aceste reuniuni cel puțin cu privire la principiul unei împărțiri a pieței germane.

58 Este adevărat că Comisia nu a demonstrat faptul că a existat un astfel de acord de principiu în ceea ce privește sistemul de plăți care trebuie efectuate în cazul depășirii cotelor alocate și în ceea ce privește lista comună de prețuri. Totuși, acest lucru nu poate invalida concluziile deciziei, având în vedere că, în conformitate cu considerentul 137 al treilea paragraf din decizie, Comisia a considerat drept acord în sensul articolului 85 din tratat, în august 1993, numai acordul privind sistemul de cote sub formă de cote de piață.

59 În ceea ce privește participarea reclamantei la un astfel de acord de principiu privind împărțirea pieței germane, este necesar să se observe că, în ceea ce privește reuniunile din 30 iunie și 18 sau 19 august 1993, despre care aceasta pretinde că nu își amintește, prezența sa este atestată de ABB în răspunsul său, în vreme ce, în ceea ce privește reuniunea din 8 sau 9 septembrie 1993, însăși reclamanta a recunoscut că a fost prezentă la aceasta.

60 În această privință, trebuie să se observe că, deși reclamanta nu a fost prezentă la reuniunile din 30 iunie și 18 sau 19 august 1993, din dosar reiese că aceasta a fost totuși implicată în negocierile în cadrul cărora s-au desfășurat aceste două reuniuni. Pe de o parte, trebuie să se constate că, dându-și acordul în vara anului 1993 pentru un audit al vânzărilor sale de pe piața germană, reclamanta s-a conformat deciziei adoptate în această privință la reuniunea din 30 iunie 1993. Pe de altă parte, reclamanta a recunoscut că, la o reuniune cu ABB în iunie 1993, s-a discutat împărțirea pieței germane și aceasta a afirmat că nu dorea să accepte o împărțire a pieței respective între întreprinderile germane, de o parte, și întreprinderile daneze, de altă parte, într-un raport mai mic de „60:40” pentru piața în cauză (observații la comunicarea privind obiecțiunile). O divizare conform acestui raport era, în același timp, avută în vedere de ABB, în conformitate cu nota acesteia din 2 iulie 1993, de pregătire a reuniunii cu reclamanta (anexa 48 la comunicarea privind obiecțiunile), în care ABB afirmă că reclamanta dorea, de fapt, o cotă de piață mai mare. Din acest document, precum și din nota Pan-Isovit din 18 august 1993, reiese că, deși înainte de reuniunea din 18 sau 19 august 1993 nu exista niciun acord privind împărțirea pieței germane, reclamanta făcea parte din întreprinderile care încercau să ajungă la un astfel de acord.

61 În aceste circumstanțe, reclamanta nu se poate sustrage de la răspunderea sa pentru acordul de principiu privind împărțirea pieței germane susținând că a declarat la reuniunea din 8 sau 9 septembrie 1993 că nu dorea să încheie niciun acord în Germania și că la reuniunea din 29 septembrie 1993 a refuzat să accepte propunerea ABB.

62 În această privință, trebuie să se constate că poziția reclamantei în cursul reuniunilor din 8 sau 9 și din 29 septembrie 1993 nu a constituit o distanțare publică față de acordul de principiu referitor la împărțirea pieței germane, care a făcut obiectul negocierilor din august și septembrie 1993. Este adevărat că, deși, în cele din urmă, acordul privind împărțirea pieței germane nu s-a concretizat într-un acord scris și apoi a eșuat total, acest lucru se datorează în principal comportamentului reclamantei, astfel cum a recunoscut ABB în răspunsul său. Cu toate acestea, în măsura în care, la un moment dat, s-a ajuns la un consens privind principiul împărțirii pieței germane, reclamanta nu a dovedit suficient că, în momentul respectiv, a adoptat o poziție care i-a informat clar pe ceilalți participanți la negocieri că se distanța de principiul unei astfel de împărțiri. Din toate documentele descrise la punctele 52–54 de mai sus rezultă că, în cursul lunilor august și septembrie, alți participanți, precum Pan-Isovit și ABB, nu au înțeles poziția adoptată de reclamantă ca fiind o distanțare față de principiul împărțirii pieței.

63 Prin participarea la negocierile care au avut loc în august și septembrie 1993, în special prin prezența sa la reuniunea din 8 sau 9 septembrie 1993, fără a se distanța în mod public de conținutul acestora, reclamanta a dat de înțeles celorlalți participanți că susține rezultatele reuniunii și că se va conforma acestora, astfel încât se poate considera că aceasta a participat la acordul care a rezultat în urma reuniunii respective (a se vedea jurisprudența citată la punctul 39 de mai sus).

64 Întrucât Comisia nu îi reproșează reclamantei faptul că a susținut un acord, în sensul articolului 85 din tratat, privind un sistem de plăți compensatorii și o listă comună de prețuri și nu susține nici că acordul privind împărțirea pieței germane a fost pus în aplicare efectiv, este inutil ca reclamanta să se bazeze pe faptul că s-a opus încheierii unui acord scris cu privire la plățile compensatorii și lista comună de prețuri, precum și pe faptul că acordul privind împărțirea pieței nu a fost pus în aplicare.

65 Din considerentele precedente rezultă că, în ceea ce privește perioada noiembrie 1990–septembrie 1993, Comisia a dovedit potrivit legii participarea reclamantei la acordurile privind creșterea prețurilor în afara Danemarcei în 1990, privind creșterea prețurilor în Germania de la 1 ianuarie 1992, privind stabilirea prețurilor și împărțirea proiectelor în Italia și privind sistemul de cote în termeni de cote de piață în august 1993.

66 Prin urmare, argumentele reclamantei în ceea ce privește participarea sa la activități anticoncurențiale, în afara pieței daneze, pentru perioada 1990-1993, trebuie să fie respinse.

2. Cu privire la suspendarea participării la cartel în 1993 și participarea la cartel din 1994

– Argumentele părților

67 Reclamanta susține că a părăsit cartelul în aprilie 1993. Prin urmare, Comisia afirmă în mod eronat că, la vremea respectivă, „scăderea prețurilor în Danemarca a fost consecința raporturilor de forță din cadrul cartelului și nu a abandonării acestuia”. Retragera reclamantei din cartel este confirmată de mai multe memorandumuri interne ale ABB, care fac referire la comportamentul său „contrar acordului” și „agresiv”, precum și la schimbarea semnificativă a împărțirii pieței daneze din cauza solicitării de către reclamantă a unei cote mai mari.

68 În ceea ce privește situația Germaniei înainte de 1994 și a Danemarcei din aprilie 1993 până în 1994, nu poate fi diminuată importanța fricțiunilor din cadrul cartelului având în vedere că acestea au determinat reclamanta să abandoneze cartelul în 1993. În ceea ce privește perioada 1993–1994, Comisia nu a stabilit niciun comportament paralel pe piața relevantă, care, dimpotrivă, se caracteriza printr-un război al prețurilor.

69 Reclamanta nu contestă faptul că a participat la reuniuni ocazionale în 1993 și 1994. Astfel, aceasta a participat la o reuniune cu ABB, la 5 și 6 iulie 1993, în cursul căreia a respins propunerile ABB de a se alătura din nou cartelului. Totuși, o astfel de participare nu poate constitui dovada unui comportament paralel neîntrerupt în cursul perioadei contestate. Participarea anumitor întreprinderi la reuniuni ocazionale referitoare numai la piața germană este irelevantă în măsura în care toate întreprinderile, în special reclamanta, hotărâseră în mod independent ce atitudine să adopte pe piața relevantă. Prin urmare, existența unor contacte, în urma cărora părțile nu s-au pus de acord cu privire la împărțirea pieței, nu este suficientă pentru demonstrarea unei practici concertate. Situația de pe piața relevantă înainte de anul 1995 demonstrează clar că nu exista un comportament paralel.

70 În ceea ce privește cartelul european, reclamanta recunoaște că a fost prezentă la reuniunea din 3 mai 1994, în cursul căreia au fost discutate prețurile de pe piața germană, dar contestă faptul că a utilizat vreo listă de prețuri la vremea respectivă. În continuare, aceasta nu își amintește să fi participat la reuniunea din 18 august 1994 de la Copenhaga și afirmă că a participat pentru prima dată la o reuniune multilaterală la 30 septembrie 1994. Cu toate acestea, decizia afirmă în mod eronat că exista un acord global privind împărțirea pieței europene încă din toamna anului 1994. Abia începând cu 20 martie 1995 s-a încheiat un aranjament final privind această piață și abia în jurul acestei date au existat încercări de a pune în aplicare un astfel de acord. În ceea ce privește piața germană, la prima întâlnire a grupului de contact, din 7 octombrie 1994, nu s-a ajuns la niciun acord. Prima reuniune în cadrul căreia au fost alocate proiecte individuale participanților a avut loc în ianuarie 1995. În ceea ce privește piața daneză, un acord formal de împărțire a pieței nu intrase încă în vigoare în martie 1995.

71 Conform pârâtei, reclamanta nu a părăsit cartelul în aprilie 1993. Pe toată durata încălcării, aceasta a continuat să participe la reuniunile periodice. Toate amenințările sale aveau ca scop obținerea unei cote mai mari de la ABB. În plus, aceasta a asistat la reuniunile din august și septembrie 1993 și, în toamna anului 1993 sau la începutul anului 1994, a acceptat să contribuie la salariul persoanei recrutate de la Powerpipe, în urma unei solicitări din partea ABB.

72 Este inutil ca reclamanta să încerce să demonstreze că în perioada 1993–1994 cartelul fusese suspendat, având în vedere că în decizia sa Comisia recunoștea că, în ciuda păstrării legăturilor bilaterale între participanții la cartel, diversele aranjamente fuseseră suspendate între sfârșitul anului 1993 și începutul anului 1994.

– Constatările Tribunalului

73 Argumentele reclamantei trebuie să fie înțelese în sensul că, ulterior pretensei retrageri a acesteia din cartel în aprilie 1993, aceasta a luat parte la un acord sau la o practică concertată în sensul articolului 85 din tratat abia începând din martie 1995, ca urmare a încheierii unui acord final privind împărțirea pieței europene.

74 În primul rând, trebuie observat că, în contradicție cu afirmațiile reclamantei, nu se poate deduce din schimbarea din cartelul danez, în jurul lunii aprilie 1993, că aceasta a încetat la vremea respectivă să mai participe la activitățile anticoncurențiale din sectorul încălzirii urbane.

75 În această privință, este suficient să se constate că, deși, începând din martie sau aprilie 1993, prețurile de pe piața daneză au început să scadă și nu se mai respectau aranjamentele privind alocarea proiectelor, producătorii danezi împreună cu Pan-Isovit și Henss/Isoplus au început negocieri privind împărțirea pieței germane în cadrul reuniunilor care au avut loc la 30 iunie 1993 la Copenhaga, la 18 sau 19 august 1993 la Zürich și la 8 sau 9 septembrie 1993 la Copenhaga și Frankfurt, negocieri care au condus la un acord de principiu în august 1993, dezvoltat ulterior în cadrul reuniunilor din septembrie 1993. Astfel cum s-a observat la punctele 59–63 de mai sus, Comisia a stabilit potrivit legii că reclamanta a participat la aceste negocieri, în special prin prezența sa la reuniunea din 8 sau 9 septembrie 1993.

76 În acest context, Comisia a afirmat, prin urmare, în mod întemeiat, în considerentul 37 din decizie, că, la vremea respectivă, scăderea prețurilor în Danemarca a fost consecința raporturilor de forță din cadrul cartelului și nu a abandonării acestuia.

77 În al doilea rând, în ceea ce privește perioada ulterioară modificării acordului privind împărțirea pieței germane, în septembrie sau octombrie 1993, trebuie precizat că însăși Comisia a recunoscut, în decizie, că într-o perioadă activitățile anticoncurențiale de pe piață nu au fost semnificative și, în orice caz, nu au putut fi demonstrate.

78 Comisia a afirmat în considerentul 52 din decizie că, la vremea respectivă, prețurile au scăzut cu 20 % în câteva luni pe principalele piețe naționale. Comisia a observat că producătorii au continuat totuși să se întâlnească, deși, pentru o anumită perioadă, reuniunile multilaterale au fost înlocuite cu contacte bilaterale și trilaterale. Conform Comisiei, era foarte probabil ca ABB să fi încercat, în cadrul acestor contacte, să negocieze un nou aranjament, cu scopul de a restaura „ordinea” pe aceste piețe (considerentul 52 al cincilea paragraf din decizie). Conform deciziei, reclamanta s-a întâlnit cu ABB la 28 ianuarie, 23 februarie și 11 martie 1994, precum și cu Tarco

la 8 ianuarie și 19 martie 1994 (considerentul 52 al șaselea și al șaptelea paragraf). Totuși, nu este disponibilă nicio informație privind această serie de reuniuni, cu excepția afirmației reclamantei conform căreia Tarco îi solicitase, fără succes, o compensație ca o condiție pentru „negocierile de pace” (considerentul 52 al șaptelea paragraf din decizie). [traducere neoficială]

79 În continuare, Comisia a subliniat, în considerentul 53 din decizia sa, că întâlnirile între cei șase producători au fost reluate la 7 martie, 15 aprilie și 3 mai 1994. În cursul reuniunilor din martie și aprilie, discuțiile au avut ca obiect creșterile de prețuri, dar se pare că nu au avut niciun rezultat. Cu toate acestea, după reuniunea din 3 mai 1994, la care au participat reclamanta, ABB, Henss și Pan-Isovit, s-a stabilit o listă de prețuri care trebuia să servească drept bază pentru toate livrările de pe piața germană (considerentul 54 primul paragraf din decizie). Conform Comisiei, probabil că la una dintre întâlnirile dintre primele șase mari întreprinderi și Brugg, din 18 august 1994 s-a convenit elaborarea unei noi liste comune și limitarea reducerilor la un anumit nivel (considerentul 56 al treilea paragraf din decizie).

80 Rezultă că, în ceea ce privește perioada începând cu septembrie sau octombrie 1993, Comisia a recunoscut că, deși contactele între întreprinderi au continuat, nu există dovada unui acord sau a unei practici concertate în sensul articolului 85 din tratat până la negocierile privind creșterea prețurilor pentru piața germană. În decizie, se recunoaște faptul că această ultimă negociere a condus la un acord abia în urma reuniunii din 3 mai 1994.

81 În mod similar, Comisia a considerat, în partea din decizie referitoare la aprecierea juridică a faptelor, că a existat o „suspendare” a aranjamentelor din cadrul cartelului. În primul rând, la aprecierea naturii încălcării în speță, Comisia a recunoscut că, deși exista o continuitate între cartetul danez și cel european astfel încât era vorba despre o încălcare unică și continuă, aranjamentele au fost suspendate pe o perioadă scurtă (considerentul 145 al treilea paragraf din decizie). Mai precis, Comisia a menționat în această privință, în considerentul 141 al treilea paragraf din decizie, că, în ceea ce privește perioada septembrie 1993–martie 1994, „[o]rice întrerupere putea fi considerată ca o suspendare a aranjamentelor și relațiilor obișnuite: producătorii nu au întârziat să recunoască faptul că o luptă prelungită pentru putere contravenea intereselor lor și să se întoarcă la masa negocierilor”. De asemenea, la aprecierea duratei încălcării, Comisia a constatat că „[î]n cursul perioadei de șase luni între octombrie 1993 și martie 1994, se poate considera că aranjamentele au fost suspendate, chiar dacă (potrivit ABB) reuniunile bilaterale și trilaterale au continuat” și că „[î]ncepând cu luna mai 1994, coluziunea fusese restabilită în Germania prin punerea în aplicare a listei de prețuri pentru întreaga Europă” (considerentul 152 primul paragraf din decizie). [traducere neoficială]

82 În acest context, reclamanta nu poate pretinde că Comisia i-a reproșat, în decizia sa, faptul că a participat la o activitate neconcurențială în perioada care a urmat refuzului său de a semna acordul privind împărțirea pieței germane, și anume între septembrie-octombrie 1993 și martie 1994.

83 Apoi, în ceea ce privește reluarea cartelului, este necesar să se observe că este întemeiată constatarea Comisiei că reclamanta a participat la un acord privind o listă de prețuri pentru piața germană în urma unei reuniuni care a avut loc la 3 mai 1994, și apoi, din toamna anului 1994, la un acord privind sistemul de cote pentru piața europeană.

84 În primul rând, în ceea ce privește lista de prețuri pentru piața germană, este necesar să se observe că, potrivit răspunsului ABB, exista o listă de prețuri care, în urma reuniunii din 3 mai

1994 de la Hanovra, trebuia să fie utilizată pentru toate livrările către furnizorii germani. Acest lucru este confirmat de scrisoarea din 10 iunie 1994, prin care domnul Henss și directorii respectivi ai reclamantei, ABB, Dansk Rørindustri, Pan-Isovit și Tarco au fost invitați de către coordonatorul cartelului la o reuniune care urma să aibă loc la 18 august 1994 (anexa 56 la comunicarea privind obiecțiunile) și care afirmă:

„Reuniunea privind situația pieței în RFG este stabilită acum la următoarea dată:

Joi 18 august 1994 la ora 11 [...]

Având în vedere că lista din 9 mai 1994 este incompletă în ceea ce privește anumite puncte și că, drept urmare, comparația ofertelor a condus la confruntări și diferențe de interpretare semnificative, îmi permit să completez punctele lipsă prin intermediul listei anexate.”

85 Din această scrisoare reiese că exista o listă cu prețurile care trebuiau aplicate la depunerea ofertelor și care intrase deja în vigoare, deși cu anumite probleme. Existența unei astfel de liste este confirmată de Tarco, în al doilea răspuns al său din data de 31 mai 1996 la solicitarea de informații din 13 martie 1996, în care se menționează o listă de prețuri comunicată directorilor de către coordonatorul cartelului, „probabil în mai 1994”. Conform răspunsului ABB, au fost discutate apoi măsuri pentru a „îmbunătăți” nivelul prețurilor din Germania, la reuniunea din 18 august 1994 de la Copenhaga. [traducere neoficială]

86 În ceea ce privește participarea reclamantei la acest acord privind o listă comună de prețuri, trebuie să se observe că aceasta recunoaște faptul că a fost prezentă la reuniunea din 3 mai 1994, în cursul căreia s-a discutat situația prețurilor de pe piața germană și că, ulterior, i s-a trimis efectiv o listă de prețuri. În plus, trebuie să se considere stabilit faptul că reclamanta a participat la reuniunea din 18 august 1994, deși aceasta pretinde, în fața Tribunalului, că directorul său de vânzări intenționase să asiste la reuniunea în cauză dar nu a mai luat parte în cele din urmă. Astfel, este necesar să se constate că prezența unui reprezentant al reclamantei la această ședință a fost confirmată nu numai de reclamantă însăși, în tabelul pentru călătoriile de afaceri efectuate de directorul său de vânzări anexat la răspunsul său din 25 aprilie 1996 la solicitarea de informații din 13 martie 1996, ci și de răspunsul ABB și de către Brugg (tabelul din anexa 2 la răspunsul Brugg din 9 august 1996 la solicitarea de informații). Având în vedere scrisoarea prin care este invitată reclamanta la reuniunea din 18 august 1994 și în care este menționată lista de prețuri care fusese trimisă deja acesteia, Comisia a dedus în mod corect participarea acesteia la acordul privind lista de prețuri din prezența acesteia la reuniunile din 3 mai și 18 august 1994.

87 În această privință, trebuie amintit că reclamanta nu poate invoca faptul că nu a aplicat niciodată un astfel de acord dat fiind că simplul fapt că o întreprindere, participantă împreună cu altele la reuniuni în cursul cărora se adoptă decizii referitoare la prețuri, nu respectă prețurile stabilite nu este de natură să infirme obiectul anticoncurențial al acestor reuniuni și, prin urmare, participarea întreprinderii în cauză la cartel, ci ar putea cel mult să demonstreze că aceasta nu a pus în aplicare acordurile în cauză (a se vedea jurisprudența citată anterior la punctul 47).

88 În continuare, în ceea ce privește acordul privind împărțirea pieței europene, este indicat să se precizeze că reclamanta recunoaște faptul că, la reuniunea din 30 septembrie, apoi la alte reuniuni, din 12 octombrie și 16 noiembrie 1994, au avut loc discuții privind împărțirea pieței europene, dar aceasta susține că abia în martie 1995 s-a ajuns la un acord.

89 În această privință, este necesar să se observe faptul că Comisia a demonstrat potrivit legii afirmația sa conform căreia, la reuniunea din 30 septembrie 1994, s-a încheiat un acord de principiu privind introducerea unui sistem de cote globale pentru piața europeană urmând să se stabilească cifrele exacte pentru fiecare piață națională și să se încredințeze punerea lor în aplicare, la un nivel inferior, reuniunilor grupurilor de contact (considerentul 59 al patrulea paragraf din decizie).

90 Trebuie să se constate, în primul rând, că ABB a recunoscut, în răspunsul său, că principiul unei împărțiri globale a pieței europene a fost deja hotărât la reuniunea din septembrie 1994, în vreme ce împărțirea cotelor individuale a fost hotărâtă ulterior, la reuniunea din 16 noiembrie 1994. Apoi, în ceea ce privește reuniunea din 30 septembrie 1994, deși reclamanta susține că nu s-a încheiat un acord la reuniunea respectivă și că un astfel de acord necesita participarea Brugg și a altui producător european, KWH, aceasta a recunoscut faptul că exista un consens pentru continuarea procedurii, că se convenise ca reclamanta să se gândească la propunerea ABB, că ABB urma să viziteze toate întreprinderile, inclusiv KWH și Brugg, pentru a găsi o soluție finală și că urmau să fie stabilite cotele de piață, dacă și în momentul în care ABB reușea să includă KWH în acord. Trebuie să se constate că această afirmație a reclamantei nu poate servi pentru a respinge concluzia dedusă de Comisie din răspunsul ABB, conform căreia participanții la reuniunea din 30 septembrie 1994 se pusese de acord asupra principiului împărțirii pieței europene. Încredințând societății ABB sarcina de a elabora un acord cu toate întreprinderile implicate, participanții la această reuniune au demonstrat intenția lor comună de a-și coordona comportamentul pe piață prin alocarea unor cote de piață fiecărui comerciant, chiar dacă stabilirea cotelor pentru fiecare era condiționată de eventuala alocare a unor cote de piață pentru Brugg și KWH.

91 În consecință, Comisia era îndreptățită să afirme că acordul privind împărțirea pieței europene a fost încheiat, în principiu, la reuniunea din 30 septembrie 1994, chiar dacă stabilirea cotelor individuale urma să fie hotărâtă abia mai târziu. În această privință, este necesar să se observe că, în orice caz, data de 20 martie 1995 nu se poate considera ca fiind data la care alocarea cotelor pe piața europeană făcea obiectul unui acord comun pentru prima dată, având în vedere faptul că, conform declarațiilor concordante ale ABB, din răspunsul său, și ale Pan-Isovit (răspunsul acesteia din 17 iunie 1996 la solicitarea de informații), un astfel de acord a fost încheiat la reuniunea din 16 noiembrie 1994.

92 În cele din urmă, este necesar să se observe faptul că, având în vedere că participarea reclamantei la acordul global de împărțire a pieței europene este stabilită de prezența acesteia la reuniunile din 30 septembrie, 12 octombrie și 16 noiembrie 1994, este inutil să se pretindă că acest acord a fost pus în aplicare pe diversele piețe naționale abia ulterior, ca urmare a încheierii unor acorduri în cadrul grupurilor de contact naționale.

93 Din considerentele precedente reiese că argumentele reclamantei trebuie să fie respinse în măsura în care acestea au ca obiect să conteste constatarea formulată în decizie privind suspendarea participării reclamantei la cartel la sfârșitul anului 1993 și reluarea participării acesteia la cartel la începutul anului 1994.

94 Cu toate acestea, este necesar să se examineze poziția reclamantei, în măsura în care aceasta contestă, de asemenea, aprecierea duratei și caracterului continuu al încălcării.

3. Cu privire la durata și caracterul continuu al încălcării imputate reclamantei

– Argumentele părților

95 Reclamanta observă că, având în vedere faptul că era vorba de două carteluri separate, aceasta nu a luat parte la o încălcare a articolului 85 din tratat în cursul unei perioade continue, „începând din noiembrie-decembrie 1990 până cel puțin în martie sau aprilie 1996”, adică timp de 5 ani și 5 luni în total. În schimb, ar trebui să se considere mai degrabă o durată de 2 ani și 3 luni în ceea ce privește cartetul danez inițial și, în ceea ce privește cartetul european ulterior, în funcție de țară, de la 4 luni la maxim 16 sau 18 luni, în cazul Germaniei.

96 În măsura în care pârâta susține că a ținut seama de faptul că „aranjamentele erau incomplete inițial și au avut un efect limitat în afara pieței daneze”, ar fi necesar să se sublinieze că o încălcare definită într-un sens mai restrâns ar fi trebuit să determine o apreciere mai redusă a gravității acesteia mai degrabă decât o reducere a duratei.

97 Pârâta observă că respectivul cartel a constituit o încălcare globală mai degrabă decât o serie de aranjamente multiple dar diferite și că acesta a durat până în primăvara anului 1996, nu până în toamna anului 1995, și, spre sfârșit, a devenit și mai virulent decât înainte.

– Constatările Tribunalului

98 În conformitate cu articolul 1 al doilea paragraf din decizie, încălcarea imputată reclamantei a durat „aproximativ începând din noiembrie-decembrie 1990 până cel puțin în martie sau aprilie 1996”.

99 În plus, în considerentul 153 al patrulea paragraf din decizie, Comisia „apreciază că trebuie să concluzioneze că durata participării diverselor întreprinderi la încălcare a fost după cum urmează: (a) ABB, [reclamanta], Tarco și [Dansk Rørindustri]: a început aproximativ în noiembrie 1990 în Danemarca, apoi s-a extins progresiv la întreaga Comunitate și s-a menținut cel puțin până în luna martie sau aprilie 1996, scăzând o perioadă de maxim șase luni, din octombrie 1993 până în martie 1994 aproximativ, în cursul căreia aranjamentele au fost suspendate”. [traducere neoficială]

100 Prin urmare, trebuie să se considere că Comisia a calculat corect durata încălcării imputate reclamantei.

101 În primul rând, nu se poate contesta faptul că reclamanta a început să participe în „noiembrie-decembrie 1990” pe piața daneză și că aceasta a încetat să participe la cartetul european abia „în martie sau aprilie 1996”. [traducere neoficială] Pe de o parte, s-a stabilit, la punctele 42–45 de mai sus, că reclamanta a luat parte în noiembrie 1990 la creșterile concertate de prețuri în cadrul reuniunii din 22 noiembrie 1990. Pe de altă parte, în ceea ce privește sfârșitul participării acesteia la cartel, este suficient să se constate că reclamanta recunoaște că a participat și la o reuniune a clubului directorilor, din 4 martie 1996, și la reuniunile grupului german de contact până la 25 martie 1996.

102 În al doilea rând, reclamanta susține în mod eronat că Comisia ar fi trebuit să constate existența a două carteluri separate și ar fi trebuit să țină seama de faptul că participarea sa la cartetul danez a încetat în aprilie 1993, iar participarea sa la cartetul european a început abia în martie 1995. S-a constatat, la punctele 50–65 și 84–88 de mai sus, că reclamanta a luat parte și la

un acord de principiu privind împărțirea pieței germane, în august sau septembrie 1993, și ulterior a participat, începând din mai 1994, la acordul privind lista comună de prețuri din Germania. Din considerentul 153 din decizie reiese că, la aprecierea duratei încălcării imputate reclamantei, Comisia a ținut seama în mod specific de suspendarea aranjamentelor din cadrul cartelului în perioada cuprinsă între octombrie 1993 și martie 1994 aproximativ.

103 În plus, luarea în considerare de către Comisie a perioadei suspendării cartelului este confirmată în cadrul calculării amenzii impuse reclamantei. Din considerentul 175 al treilea paragraf din decizie reiese că durata luată în considerare la stabilirea amenzii este aceeași cu cea considerată pentru ABB. În ceea ce privește ABB, în considerentul 170 din decizie se precizează că faptul că aranjamentele au fost suspendate „între sfârșitul anului 1993 și începutul anului 1994”, împreună cu faptul că aranjamentele au fost incomplete inițial și au avut un efect limitat în afara pieței daneze și faptul că aranjamentele au atins forma completă abia după crearea cartelului european în 1994/1995, se numără printre factorii de care Comisia a ținut seama atunci când a stabilit o ajustare de 1,4 % a amenzii pentru o încălcare care a durat mai mult de cinci ani. [traducere neoficială]

104 Ar trebui observat, în această privință, că faptul că reclamanta și-a reluat participarea la cartel în mai 1994 în vreme ce decizia a ținut seama de faptul că aranjamentele au fost suspendate doar până în „martie 1994 aproximativ” nu este de natură să invalideze aprecierea de către Comisie a duratei încălcării, având în vedere că din considerentul 170 din decizie reiese că, în orice caz, suspendarea cartelului pentru un anumit număr de luni a reprezentat doar unul dintre mulți alți factori care au fost luați în calcul pentru stabilirea consecințelor duratei încălcării care trebuia reținută la calcularea amenzii, astfel încât consecințele respective nu au depins de numărul precis de luni în cursul cărora au fost suspendate aranjamentele din cadrul cartelului. [traducere neoficială]

105 Având în vedere faptul că suspendarea activităților cartelului a fost luată în considerare la aprecierea duratei cartelului, reclamanta nu poate invoca nici calificarea de către Comisie a cartelului în cauză drept o încălcare unică și continuă.

106 Este necesar să se observe că, în măsura în care Comisia a calificat cartelul drept o încălcare unică și continuă, aceasta a respins argumentul invocat în cursul procedurii administrative, în special de către reclamantă, conform căruia cartelul „danez” și cel „european” constituiau două încălcări complet distincte și independente una de cealaltă. În acest context, Comisia a subliniat că, încă de la crearea cartelului în Danemarca, a existat un obiectiv pe termen mai lung de extindere a controlului asupra întregii piețe (considerentul 140 al treilea paragraf din decizie), că pentru perioada septembrie 1993–martie 1994 orice întrerupere putea fi considerată ca o suspendare a aranjamentelor și a relațiilor obișnuite (considerentul 141 al treilea paragraf din decizie) și că exista o continuitate evidentă, în ceea ce privește metodele și practicile, între noul acord încheiat la sfârșitul anului 1994 pentru întreaga piață europeană și aranjamentele anterioare (considerentul 142 primul paragraf din decizie).

107 Rezultă că, prin faptul că a considerat în decizia sa că respectivul cartel european înființat la sfârșitul anului 1994 a fost pur și simplu o continuare a cartelului anterior între producătorii de pe piața încălzirii urbane, Comisia nu a constatat, în privința reclamantei, o participare continuă la un cartel pe parcursul întregii perioade cuprinse între noiembrie 1990 și martie 1996. Această interpretare se impune cu atât mai mult cu cât Comisia a recunoscut în mod expres că „deși este vorba despre o încălcare unică și continuă, intensitatea sa și efectele sale au variat în timp pe

întreaga perioadă în cauză: acesta s-a dezvoltat progresiv (în ciuda unei scurte perioade în cursul căreia au fost suspendate aranjamentele) de la aranjamentele care afectau în principal Danemarca în 1991 la alte piețe, până când, în 1994, a devenit un cartel paneuropean care acoperea aproape toate schimburile comerciale cu produsul în cauză” (considerentul 145 al treilea paragraf din decizie). [traducere neoficială]

108 În consecință, argumentele reclamantei privind durata și caracterul continuu ale încălcării trebuie să fie respinse.

109 Prin urmare, motivul privind existența unui cartel continuu între 1990 și 1996 trebuie să fie respins în totalitate.

C – Cu privire la participarea la cartelul european în ceea ce privește piața italiană

1. Argumentele părților

110 Reclamanta reproșează Comisiei faptul că a luat în considerare în mod eronat piața italiană, în cazul său, având în vedere că aceasta nu era prezentă pe piața în cauză. Reclamanta nu poate fi considerată responsabilă pentru încălcări comise pe această piață de către distribuitorul său local, Socologstor, având în vedere că deținea doar 49 % din acțiunile acestuia.

111 În această privință, nu există niciun motiv pentru care situația Socologstor ar trebui să fie tratată diferit de cea a KE KELIT Kunststoffwerk GmbH (denumită în continuare „KE KELIT”), care era tot un distribuitor al produselor reclamantei, dar căruia i s-a aplicat o amendă separată. Chiar dacă prezența reclamantei la reuniunile privind piața italiană putea constitui o încălcare a regulilor concurenței, Comisia nu a demonstrat că reclamanta a avut posibilitatea de a-și impune voința asupra Socologstor pentru a realiza o restrângere a concurenței.

112 Pârâta face trimitere la probele referitoare la alocarea de cote pentru Italia tuturor producătorilor, inclusiv reclamanta, precum și la prezența reclamantei la o reuniune a grupului de contact pentru Italia și la o altă reuniune privind aceeași țară, la 9 iunie 1995. Reclamanta nu s-ar fi străduit să asiste la aceste reuniuni dacă nu ar fi avut un interes real în privința Italiei. În plus, faptul că Comisia ar fi putut introduce o acțiune direct împotriva Socologstor nu poate exonera reclamanta de acțiunile comise de cartel în Italia.

2. Constatările Tribunalului

113 Este necesar să se constate că reclamanta nu contestă faptul că a participat la prima reuniune a grupului de contact pentru Italia, organizată la 21 martie 1995 în Milano, precum și la altă reuniune privind Italia, care a avut loc la 9 iunie 1995 în Zürich.

114 În plus, din anumite note obținute de Comisie de la întreprinderile în cauză reiese că, în ceea ce privește piața italiană, reclamanta era implicată în alocarea cotelor și a proiectelor (anexele 64, 111 și 188 la comunicarea privind obiecțiunile), fapt confirmat și de Pan-Isovit (răspunsul acesteia din 17 iunie 1996 la solicitarea de informații).

115 În consecință, este necesar să se considere că Comisia dispunea de suficiente probe pentru a constata că participarea reclamantei la cartelul european includea și piața italiană, fără a fi

necesar să aprecieze în ce măsură reclamanta ar fi putut controla comportamentul distribuitorului său pe această piață.

116 Prin urmare, motivul invocat de reclamantă trebuie să fie respins.

D – Cu privire la cooperarea în privința standardelor de calitate

1. Argumentele părților

117 Reclamanta afirmă că nu a participat la încălcarea imputată producătorilor de conducte, care constă în utilizarea standardelor de calitate pentru a menține prețurile la un anumit nivel și pentru a întârzia introducerea unor noi tehnologii mai economice. Dimpotrivă, reclamanta a fost victima unui astfel de comportament, îndreptat în primul rând împotriva tehnologiei dezvoltate de ea.

118 În această privință, pârâta susține în mod eronat că o astfel de încălcare nu face parte din comportamentul sancționat de decizie. Deși o astfel de încălcare nu a fost inclusă în „caracteristicile principale” ale încălcării, în considerentul 2 din decizie se afirmă că acest comportament constituie o încălcare separată, imputată în special reclamantei. Pentru a defini încălcarea în cauză, articolul 1 din decizie face referire în mod explicit la motivarea expusă în altă parte a deciziei.

119 Pârâta observă că decizia nu menționează la articolul 1 din dispozitiv utilizarea standardelor de calitate în rândul principalelor caracteristici ale încălcării. Chestiunea dacă reclamanta, având o tehnologie mai eficientă, a fost victima cooperării în ceea ce privește standardele de calitate ar trebui să fie examinată în cadrul evaluării circumstanțelor atenuante luate în considerare la stabilirea cuantumului amenzii.

2. Constatările Tribunalului

120 Trebuie să se constate că utilizarea standardelor de calitate pentru a menține un anumit nivel al prețurilor și pentru a întârzia introducerea unor noi tehnologii mai economice este menționată în rândul caracteristicilor încălcării în cauză, astfel cum sunt citate în considerentul 2 din decizie. În continuarea deciziei, Comisia evocă, în considerentele 113–115 în cadrul cărora examinează rolul asociației profesionale „European District Heating Pipe Manufacturers Association” (denumită în continuare „EuHP”) în cartel, intenția ABB de a utiliza standardele de calitate ca mijloc pentru a preveni exploatarea de către reclamantă a unui proces de producție continuu care permitea reducerea costurilor de producție și, prin urmare, scăderea prețurilor. În plus, în considerentul 147 ultima liniuță din decizie, printre restricțiile asupra concurenței generate de cartel se menționează: „utilizarea standardelor pentru a împiedica sau întârzia introducerea unor tehnologii noi care pot genera scăderi de prețuri (membrii EuHP)”. [traducere neoficială]

121 Cu toate acestea, trebuie să se constate că cooperarea referitoare la standardele de calitate nu se numără printre caracteristicile principale ale cartelului, menționate la articolul 1 al treilea paragraf din dispozitivul deciziei atacate, astfel cum a fost rectificată. În această privință, trebuie să se observe că versiunea daneză a deciziei, notificată reclamantei la 21 octombrie 1998, conținea într-adevăr în partea dispozitivă un pasaj care citează cooperarea referitoare la standardele de calitate printre principalele caracteristici ale cartelului. Prin faptul că a eliminat tocmai acest pasaj din dispozitiv, prin decizia rectificativă din 6 noiembrie 1998, Comisia a

indicat clar intenția sa de a nu considera că această cooperare făcea parte din încălcarea imputată reclamantei.

122 Deși încă mai există o incoerență în măsura în care cooperarea referitoare la standardele de calitate nu figurează, în dispozitivul deciziei, printre caracteristicile încălcării în cauză, dar este descrisă totuși în mai multe rânduri în considerentele sale, nu există nicio îndoială, ca urmare a clarificării aduse de rectificarea menționată anterior, cu privire la faptul că Comisia nu îi reproșează reclamantei că a comis o încălcare a articolului 85 din tratat prin participarea la o cooperare referitoare la standardele de calitate.

123 În consecință, reclamanta nu poate contesta validitatea deciziei susținând că nu a participat la o astfel de cooperare.

124 Prin urmare, acest motiv trebuie să fie respins.

E – Cu privire la acțiunile concertate împotriva Powerpipe

1. Argumentele părților

125 Reclamanta contestă fiecare afirmație din decizie referitoare la participarea sa la acțiunile concertate împotriva Powerpipe. Deși a fost prezentă la un număr de reuniuni în cursul cărora au fost discutate acțiunile împotriva Powerpipe, aceasta nu a pus în aplicare nicio acțiune concertată împotriva Powerpipe.

126 Cu titlu introductiv, reclamanta precizează că reuniunea de la Billund din iulie 1992 și recrutarea directorului general al Powerpipe, întreprindere suedeză, au avut loc înainte de aderarea Suediei la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 1995. În consecință, aceste fapte sunt relevante numai în măsura în care a fost afectată concurența în cadrul Uniunii Europene. Un astfel de efect, dacă a existat, a fost minim.

127 Reclamanta a fost prezentă într-adevăr la reuniunea de la Billund, care s-a desfășurat între ABB, Powerpipe și reclamantă și în cursul căreia ABB a dat un avertisment societății Powerpipe. Cu toate acestea, obiectul acestei reuniuni era discutarea posibilității de a vinde Powerpipe societății ABB și/sau reclamantei; aceasta din urmă s-a retras de la negocierile cu ABB în momentul în care a devenit clară intenția ABB de a închide și diviza Powerpipe.

128 În ceea ce privește recrutarea directorului general al Powerpipe, existase de ceva vreme un plan de a înființa un birou de lobby la Bruxelles și propunerea ABB de a angaja această persoană în comun pentru postul respectiv a părut să fie o alegere bună. Această problemă a fost ridicată din nou abia mai târziu, probabil în toamna anului 1993 sau la începutul anului 1994. Reclamanta a aflat despre angajarea persoanei abia în momentul în care ABB i-a prezentat factura pentru costurile legate de aceasta. Reclamanta a înțeles că persoana în cauză dorea să părăsească Powerpipe și contactase ea însăși ABB. În acest context, reclamanta a acceptat să plătească o parte din costurile legate de angajarea persoanei respective. Aceasta nu era conștientă de existența vreunei campanii ABB de ademenire a altor salariați ai Powerpipe și nici nu a participat la aceasta.

129 Reclamanta nu contestă faptul că a contactat Powerpipe în 1994 pentru a o convinge să se retragă din proiectul Neubrandenburg, după ce Henss a exercitat presiuni puternice în acest sens

și a sugerat societății Powerpipe să găsească o soluție amiabilă cu Henss/Isoplus. Totuși, aceasta pretinde că nu a amenințat Powerpipe în niciun fel în timpul acestei conversații sau în cursul unei a doua conversații telefonice.

130 În ceea ce privește proiectul Leipzig-Lippendorf, reclamanta afirmă că, în ciuda faptului că, în cadrul cartelului, se convenise ca acest proiect să fie alocat celor trei producători germani, aceasta se hotărâse să încerce să îl obțină. Aceasta precizează totuși că a trebuit să ordone filialei sale germane să retragă oferta depusă în cadrul acestui proiect pentru conducte de 20 de metri și să o înlocuiască cu o ofertă pentru conducte de 18 metri. Oferta inițială ar fi necesitat investiții semnificative în noua sa unitate de producție, care nu ar fi fost rentabile. Din cauza unei erori, noua ofertă nu a fost depusă niciodată. Având în vedere că autorul proiectului era nemulțumit de retragerea primei oferte, negocierile reclamantei cu acesta au fost întrerupte ulterior.

131 În ceea ce privește reuniunea din 24 martie 1995, reclamanta observă că, la momentul respectiv, din câte știa, autorul proiectului din Leipzig-Lippendorf nu hotărâse încă să acorde proiectul respectiv societății Powerpipe. Reclamanta nu a fost prezentă în prima parte a acestei reuniuni, în cursul căreia este posibil să se fi discutat o acțiune colectivă împotriva Powerpipe. În prima parte a reuniunii, la care a participat reclamanta, Henss a insistat pe problema unor acțiuni colective. Totuși, reclamanta a solicitat consorțiului celor trei producători germani să încerce să se alinieze la prețurile Powerpipe și chiar s-a oferit să îi furnizeze conducte, în calitate de subcontractant. În plus, discuțiile s-au concentrat pe incapacitatea tehnică a Powerpipe de a onora oferta, în special în termenul stabilit. În cursul reuniunii, reclamanta a sugerat societății ABB să îi explice autorului proiectului prejudiciul cauzat deja imaginii încălzirii urbane, în general, de către alegerea unui furnizor insuficient de calificat pentru proiectul din Torino. Demersurile întreprinse de ABB pe lângă autorul proiectului nu au avut succes, întrucât consorțiul nu a dorit să se alinieze la prețurile Powerpipe. Abia în aprilie 1995 reclamanta a aflat că îi fusese atribuit contractul societății Powerpipe.

132 Reclamanta nu a pus în aplicare niciun acord împotriva Powerpipe. După știința sa, nici ceilalți producători nu au făcut acest lucru, cu excepția ABB și Isoplus. La o ședință a EuHP din 5 mai 1995, aceste două întreprinderi au insistat să se întreprindă o acțiune concertată împotriva Powerpipe pentru ca aceasta să aibă dificultăți de aprovizionare. Având în vedere că reclamanta nu fabrica echipamentele solicitate de subcontractantul proiectului Leipzig-Lippendorf, aceasta nu ar fi avut oricum posibilitatea de a le furniza. Nu exista confirmarea niciunui acord îndreptat împotriva Powerpipe la reuniunea organizată la 13 iunie 1995.

133 În ceea ce privește Lymatex, subcontractantul reclamantei, aceasta din urmă nu i-a ordonat în niciun fel să prejudicieze Powerpipe. La vremea respectivă, Lymatex înregistrase o foarte mare întârziere la livrările sale de garnituri către reclamantă, în vreme ce aceasta din urmă avea obligația contractuală de a se aproviziona de la Lymatex pentru tot necesarul de garnituri în 1995. Contrar afirmațiilor din considerentul 102 din decizie, reclamanta a insistat doar ca Lymatex să își respecte obligațiile contractuale față de ea. Un proiect de scrisoare pentru Powerpipe a fost trimis reclamantei din propria inițiativă a Lymatex, aparent pentru a-i arăta acesteia că Lymatex făcea eforturi să își rezolve problemele privind livrările, și nu a fost comentat niciodată de reclamantă.

134 În plus, problema cu care s-a confruntat Powerpipe în îndeplinirea obligațiilor sale contractuale s-a datorat comportamentului său. În ceea ce privește proiectul Århus Kommunale Værker (ÅKV), Powerpipe a acceptat un contract nerealist, care i-a impus obligația, imposibil

de executat, de a furniza într-un termen scurt același tip de garnituri ca și cele ale reclamantei. Autorul proiectului a anulat, în cele din urmă, contractul respectiv din cauza faptului că Powerpipe nu a efectuat livrările. Decizia de anulare a contractului a fost luată, prin urmare, independent de decizia Lymatex de a nu mai aproviziona Powerpipe. Acest lucru este confirmat de faptul că decizia de anulare a livrărilor către Powerpipe a fost adoptată la 10 mai 1995, adică în aceeași zi în care Lymatex a informat Powerpipe că avea probleme temporare de livrare și nu putea accepta noi comenzi înainte de septembrie 1995. Prin urmare, motivele de anulare a contractului de către client nu aveau legătură cu comportamentul reclamantei.

135 În consecință, reclamanta nu a jucat niciun rol în încercările de a exclude Powerpipe de pe piață. Faptul că aceasta a insistat să obțină livrări de la Lymatex a fost perfect legitim, iar pretensele consecințe ale acestei atitudini asupra Powerpipe nu au fost rezultatul vreunui comportament ilegal.

136 Pârâta observă că reclamanta recunoaște faptul că a participat la o lungă serie de reuniuni în cadrul cărora au fost discutate măsuri împotriva Powerpipe, în special la reuniunea din iulie 1992 cu ABB și Powerpipe, în cursul căreia aceasta din urmă a fost „avertizată”. Această mărturisire este suficientă pentru a o implica în acțiunile concertate împotriva Powerpipe. În plus, reclamanta nu a adus dovezi care să pună la îndoială constatările din considerentele 143 și 144 din decizie, conform cărora aceasta a luat parte, prin prezența sa la reuniunea din 24 martie 1995, la un acord destinat să prejudicieze Powerpipe.

2. Constatările Tribunalului

137 Este necesar să se observe, în primul rând, că reclamanta nu a reușit să invalideze constatările Comisiei în ceea ce privește colaborarea sa la planul destinat să excludă Powerpipe și, în special, în ceea ce privește recrutarea unor angajați-cheie ai Powerpipe.

138 Reclamanta nu neagă faptul că a participat la reuniunea din iulie 1992 de la Billund, descrisă în considerentul 91 din decizie. În plus, nu se contestă nici faptul că reclamanta a încheiat și a pus în aplicare acordul său cu ABB, destinat să ademenească directorul general al Powerpipe și să împartă costurile legate de această angajare.

139 În această privință, nu poate fi acceptată explicația reclamantei, conform căreia acordul privind contribuția sa la costurile de angajare nu au vizat prejudicierea Powerpipe. Având în vedere avertismentul pe care ABB l-a dat societății Powerpipe la întâlnirea acestora din iulie 1992, în prezența reclamantei, aceasta din urmă nu putea să nu își dea seama că intenția ABB de a angaja salariați ai Powerpipe făcea parte dintr-o strategie de prejudiciere a Powerpipe. Din nota ABB din 2 iulie 1993, pentru pregătirea unei reuniuni a acesteia cu reclamanta, reiese că angajarea directorului general era considerată ca fiind o „acțiune comună în privința Powerpipe” (anexa 48 la comunicarea privind obiecțiunile). [traducere neoficială] Reclamanta a recunoscut, în cursul procedurii administrative, că era conștientă de faptul că numirea persoanei în cauză putea fi considerată drept o acțiune negativă împotriva Powerpipe (declarația domnului Bech din anexa la răspunsul reclamantei din 25 aprilie la solicitarea de informații din 13 martie 1996).

140 În orice caz, deși reclamanta poate pretinde că, inițial, a acceptat să participe la costurile de angajare numai pentru a putea să deschidă un birou de lobby, această explicație nu poate justifica faptul că a acceptat să plătească contribuția avută în vedere în momentul în care era clar că persoana în cauză era angajată de ABB pentru a îndeplini alte sarcini decât cele propuse.

141 În al doilea rând, nu se contestă nici faptul că, la vremea la care Powerpipe licita pentru proiectul Neubrandenburg, reclamanta a convenit cu ABB și Henss să exercite presiuni asupra Powerpipe pentru ca aceasta să își retragă oferta. Chiar dacă reclamanta nu a amenințat ea însăși Powerpipe la întâlnirile cu aceasta, este cert că a acționat în direcția convenită cu ceilalți participanți la cartel. Reclamanta recunoaște că directorul său de vânzări i-a confirmat societății Powerpipe, la vremea respectivă, că exista o anumită înțelegere între comercianții din sector.

142 În ceea ce privește presiunile care au fost exercitate asupra reclamantei, ar trebui să se observe că o întreprindere care participă împreună cu altele la activități anticoncurențiale nu se poate prevala de faptul că participa la acestea fiind constrânsă de ceilalți participanți. Aceasta ar fi putut să denunțe autorităților competente presiunile la care a fost supusă și să depună la Comisia o plângere în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17, în loc să participe la activitățile în cauză (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Hüls/Comisia, T-9/89, Rec., p. II-499, punctele 123 și 128, și Hotărârea Tribunalului Tréfileurope/Comisia, citată anterior, punctul 58).

143 În al treilea rând, în ceea ce privește alocarea proiectului Leipzig-Lippendorf, ar trebui să se observe că concluziile Comisiei se bazează pe rezultatele reuniunii din 24 martie 1995, care a avut loc la Düsseldorf.

144 În această privință, trebuie să se constate, în primul rând, că reclamanta nu neagă faptul că a existat un acord, în cadrul cartelului, conform căruia proiectul Leipzig-Lippendorf era destinat pentru ABB, Henss/Isoplus și Pan-Isovit.

145 În acest context, Comisia avea dreptul să concluzioneze, în considerentul 99 din decizia sa, că retragerea ofertei prezentate de reclamantă pentru acest proiect era rezultatul, cel puțin parțial, al presiunilor exercitate de ceilalți producători. Chiar dacă reclamanta considerase că investițiile necesare pentru oferta sa inițială nu puteau fi rentabile, afirmația conform căreia faptul că nu a prezentat o nouă ofertă se explica exclusiv printr-o „eroare” nu este credibil dat fiind că aceasta trebuie să fi știut, având în vedere modalitatea în care a fost alocat proiectul în cadrul cartelului, că un astfel de comportament corespundea atitudinii pe care ceilalți participanți la cartel o așteptau din partea sa.

146 În continuare, reiese din notele reuniunii din 24 martie 1995, luate de Tarco (anexa 143 la comunicarea privind obiecțiunile), că faptul că Powerpipe a obținut proiectul Leipzig-Lippendorf a dat naștere unei discuții privind o serie de măsuri. Conform acestor note:

„[Powerpipe] a obținut aparent [proiectul] Leipzig-Lippendorf.

– Niciun producător nu trebuie să furnizeze niciun produs pentru L-L, IKR, Mannesmann-Seiffert, VEAG.

– Toate solicitările de informații referitoare la proiect trebuie să fie comunicate [X].

– Niciunul dintre subcontractanții noștri nu poate lucra pentru [Powerpipe]; în caz contrar, se va încheia orice colaborare.

– Vom încerca să împiedicăm [Powerpipe] să se aprovizioneze cu materiale plastice, de exemplu, etc.

– EuHP va verifica dacă ne putem plânde de atribuirea contractului unei întreprinderi necalificate.” [traducere neoficială]

147 Trebuie amintit faptul că participarea unei întreprinderi la o reuniune având un obiect anticoncurențial în mod evident, fără a se distanța în mod public de conținutul acesteia, dă de înțeles celorlalți participanți că susține rezultatul reuniunii și că se va conforma acestuia (a se vedea jurisprudența citată la punctul 39 de mai sus). În astfel de circumstanțe, faptul că s-a făcut referire la o înțelegere ilegală în cadrul acțiunii concertate la care a participat respectiva întreprindere este suficient pentru a demonstra participarea acesteia din urmă la concertarea în cauză.

148 Având în vedere că, la reuniunea din 24 martie 1995, s-a făcut referire la măsuri anticoncurențiale, trebuie să se considere că toate întreprinderile care au participat la această reuniune, fără a se fi distanțat în mod public, au participat la acordul sau la practicile concertate constituite de astfel de măsuri.

149 În această privință, nu este relevantă chestiunea dacă proiectul Leipzig-Lippendorf fusese deja atribuit societății Powerpipe la momentul desfășurării reuniunii din 24 martie 1995. Măsurile care au fost discutate la reuniunea din 24 martie 1995 vizau, în orice caz, situația în care Powerpipe ar obține acest contract. În orice caz, deși este posibil ca respectivul contract între Powerpipe și VEAG, societatea care a lansat licitația în cauză, să fi fost semnat după data la care a avut loc reuniunea respectivă, din scrisoarea VEAG din 21 martie 1995, adresată antreprenorului general al proiectului (anexa 142 la comunicarea privind obiecțiunile), precum și din răspunsul VEAG din 29 septembrie 1995 la solicitarea de informații, reiese că decizia autorității contractante în favoarea Powerpipe a fost adoptată la 21 martie 1995, adică înainte de reuniunea incriminată.

150 În plus, reclamanta nu se poate sustrage de la răspunderea sa susținând că nu a fost prezentă în partea reuniunii în cursul căreia s-ar fi putut discuta o acțiune colectivă împotriva Powerpipe. Într-adevăr, în ceea ce privește partea la care a asistat, aceasta recunoaște că Henss a insistat asupra problemei unor „acțiuni colective”.

151 În plus, comportamentul reclamantei din cadrul reuniunii din 24 martie 1995 nu poate fi înțeles ca o distanțare publică față de decizia de a nu efectua livrări către Powerpipe, dat fiind că, având în vedere contextul, în special situația Powerpipe în proiectul ÅKV și problemele privind livrările către Lymatex, aceasta a dovedit prin atitudinea sa că, din contră, susținea decizia.

152 Pe de o parte, reclamanta nu neagă că și-a exprimat nemulțumirea atunci când a descoperit că Powerpipe, după ce a obținut proiectul ÅKV, pe care cartelul a intenționat să îl atribuie societății ABB și reclamantei, a reușit să obțină de la filiala suedeză a reclamantei proviziile necesare pentru executarea acestui contract. O astfel de atitudine arată că reclamanta a intenționat să se asigure că Powerpipe urma să se confrunte cu probleme de aprovizionare în cadrul executării proiectelor sale.

153 Pe de altă parte, trebuie să se considere ca fiind stabilit faptul că reclamanta a intervenit pe lângă Lymatex pentru ca aceasta să întârzie livrările către Powerpipe. Afirmția făcută de

Powerpipe, conform căreia un angajat al Lymatex i-a confirmat că decizia de a nu efectua livrări înainte de septembrie 1995 nu avea nicio legătură cu problemele de producție pe care le evocase Lymatex în scrisoarea sa din 10 mai 1995 către Powerpipe (anexa 153 la comunicarea privind obiecțiunile), este confirmată de faptul că o versiune pregătitoare a acestei scrisori (anexa 155 la comunicarea privind obiecțiunile) a fost găsită în biroul directorului reclamantei, în cursul verificărilor efectuate de Comisie la 28 iunie 1995. Faptul că Lymatex a considerat necesar să informeze reclamanta despre răspunsul său la comanda Powerpipe înainte ca acest răspuns să fi fost trimis Powerpipe demonstrează că Lymatex a intenționat să îi ofere reclamantei cel puțin posibilitatea de a interveni în ceea ce privește răspunsul avut în vedere pentru această comandă. Având în vedere decizia adoptată la reuniunea din 24 martie 1995 de a nu aproviziona Powerpipe, faptul că versiunea pregătitoare a răspunsului Lymatex era prezentă la sediul reclamantei nu poate fi înțeles altfel decât ca o confirmare a faptului că reclamanta a avut legături cu Lymatex, la 10 mai 1995 sau înainte, în cadrul cărora și-a exprimat dorința ca livrările către Powerpipe să fie întârziate. Această concluzie nu este contrazisă de constatarea că Lymatex nu a anulat alte comenzi ale Powerpipe. În plus, este necesar să se constate, în această privință, că Lymatex nu a oferit Comisiei o explicație sinceră referitoare la motivul pentru care i-a trimis reclamantei un proiect al răspunsului său, susținând că nu era vorba despre un proiect, ci despre o copie a scrisorii respective pentru Powerpipe și că a dorit pur și simplu să demonstreze că încerca să își respecte obligațiile contractuale față de reclamantă (anexa 157 la comunicarea privind obiecțiunile), în vreme ce din versiunea scrisorii aflată în posesia reclamantei reiese clar că era vorba despre o versiune pregătitoare, trimisă cu câteva ore înainte ca versiunea definitivă a acestei scrisori să fie trimisă pe adresa Powerpipe.

154 Având în vedere că s-a demonstrat suficient faptul că reclamanta nu s-a distanțat de decizia de boicotare adoptată la reuniunea din 24 martie 1995, nu este necesar să se stabilească în ce măsură comportamentul reclamantei a fost cauza directă a pierderilor pe care Powerpipe pretinde că le-a avut, în special în cadrul proiectului ÅKV.

155 În concluzie, Comisia a stabilit în mod corect participarea reclamantei la un acord care viza prejudicierea Powerpipe, având în vedere că reclamanta nu a reușit să demonstreze că s-a distanțat de rezultatul reuniunii în cauză.

156 Această concluzie nu este contestată de argumentul reclamantei conform căruia aceasta nu a fost, în orice caz, în măsură să pună în aplicare un boicot împotriva Powerpipe, având în vedere că nu fabrica echipamentele solicitate de subcontractantul proiectului în cauză.

157 Un boicot poate fi imputat unei întreprinderi fără a fi necesar ca aceasta să participe efectiv sau să fie capabilă să participe la punerea în aplicare a acestuia. În caz contrar, rezultatul ar fi că o întreprindere care a aprobat un boicot, dar nu a avut ocazia să adopte măsuri de implementare a acestuia, s-ar sustrage de la orice formă de răspundere pentru participarea sa la acord.

158 În această privință, trebuie să se observe că o întreprindere care a participat la o încălcare multiformă a regulilor de concurență prin propriul comportament, care intră sub incidența noțiunilor de acorduri sau de practici concertate având un obiect anticoncurențial în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat și care vizau să contribuie la realizarea încălcării în ansamblu poate fi de asemenea responsabilă, pe întreaga perioadă în care a participat la respectiva încălcare, pentru comportamentele puse în aplicare de alte întreprinderi în cadrul aceleiași încălcări, în cazul în care se stabilește că întreprinderea în cauză era conștientă de comportamentele ilegale ale celorlalți participanți sau le putea prevedea în mod rezonabil și era

pregătită să își asume acest risc (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, citată anterior, punctul 203).

159 Prin intermediul prezenței reclamantei la reuniunea din 24 martie 1995, aceasta a luat cunoștință de măsurile avute în vedere pentru prejudicierea activității comerciale a Powerpipe. Având în vedere faptul că nu s-a distanțat de aceste măsuri, aceasta a dat de înțeles celorlalți participanți la reuniunea în cauză cel puțin că susținea rezultatul reuniunii, că se va conforma acestuia și că era pregătită să își asume riscul.

160 În cele din urmă, în măsura în care Comisia a menționat activitățile care s-au desfășurat în Suedia înainte de aderarea acesteia la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 1995, este suficient să se observe că măsurile pentru prejudicierea activităților Powerpipe, pentru care reclamanta trebuie să fie considerată responsabilă, au fost precipitate de pătrunderea Powerpipe pe piața germană și vizau, prin urmare, de la bun început, să împiedice dezvoltarea activităților acesteia în Uniunea Europeană. În plus, prin faptul că a acceptat să contribuie la angajarea directorului general al Powerpipe, reclamanta a pus efectiv în aplicare pe piața comună, chiar înainte de 1 ianuarie 1995, un acord având ca obiect prejudicierea activităților Powerpipe. Rezultă că Comisia a luat în considerare activitățile anticoncurențiale care și-au avut originea în Suedia, în măsura în care acestea au afectat efectiv concurența în cadrul Uniunii Europene.

161 În această privință, se menționează clar, în considerentul 148 din decizie, următoarele:

„[În scopul prezentei proceduri, Comisia va ține seama de acțiunile comune împotriva Powerpipe înainte de aderarea Suediei la Uniunea Europeană (la 1 [ianuarie] 1995) doar în măsura în care acestea au afectat concurența din cadrul Uniunii (intrarea Powerpipe pe piața germană) și constituie o dovadă indirectă a existenței unui proiect constant de prejudiciere a Powerpipe sau de excludere a acesteia după data respectivă.” [traducere neoficială]

162 Din considerentele precedente rezultă că motivul privind acțiunile concertate împotriva Powerpipe trebuie, de asemenea, să fie respins.

F – Cu privire la presiunea exercitată de ABB

1. Argumentele părților

163 Reclamanta afirmă despre Comisie că a subestimat presiunea exercitată de ABB asupra sa, fapt contestat de pârâtă.

2. Constatările Tribunalului

164 Este necesar să se observe că, astfel cum remarcă reclamanta, Comisia a menționat în decizia sa, în repetate rânduri, faptul că ABB a exercitat o presiune considerabilă asupra celorlalte întreprinderi din sector pentru a le convinge să sprijine aranjamentele anticoncurențiale în cauză. În plus, Comisia a recunoscut, la stabilirea quantumului amenzii aplicate ABB, că aceasta „și-a folosit în mod sistematic puterea economică și resursele în calitate de mare întreprindere multinațională pentru a spori eficacitatea cartelului și pentru a se asigura că celelalte întreprinderi se vor supune voinței sale” (considerentul 169 din decizie). [traducere neoficială]

165 În ceea ce privește încălcarea imputată reclamantei, este suficient să se amintească faptul că, în conformitate cu o jurisprudență constantă, o întreprindere care participă la activități anticoncurențiale sub constrângerea altor participanți nu se poate prevala de această constrângere având în vedere că ar fi putut denunța presiunile la care a fost supusă în loc să participe la activitățile în cauză (a se vedea jurisprudența citată la punctul 142 de mai sus).

166 Întrucât această obiecțiune nu poate fi acceptată, este necesar așadar să se respingă în întregime motivul întemeiat pe erorile de fapt comise în aplicarea articolului 85 alineatul (1) din tratat.

II – Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare

A – Cu privire la accesul la dosar

1. Argumentele părților

167 Reclamanta susține că a fost descurajată de Comisie să insiste să aibă acces la dosar. Astfel, Pan-Isovit, care, aparent, a insistat să își exercite dreptul la acces, a fost penalizată printr-o reducere a amenzii mai mică decât a celorlalți, în baza cooperării sale. Reclamanta a acceptat, sub presiune, să renunțe la o parte din drepturile sale în speranța că va obține documentele referitoare la cartel direct de la ABB. Cu toate acestea, ABB i-a furnizat doar o selecție a documentelor respective, care, în plus, au fost incomplete. În acest context, reclamanta susține că alegerea Comisiei de a oferi întreprinderilor în cauză posibilitatea de a-și asigura între ele un schimb adecvat al documentelor din dosar nu era o soluție satisfăcătoare.

168 Pârâta contestă faptul că a împiedicat întreprinderile să aibă acces la dosar și amintește că reclamanta a fost de acord cu organizarea unui schimb de documente între întreprinderile în cauză. Reducerea quantumului amenzii pentru Pan-Isovit nu avea nicio legătură cu atitudinea acestei întreprinderi privind accesul la dosar. În ceea ce privește ABB, nu este adevărată afirmația că aceasta nu a furnizat o documentație completă.

2. Constatările Tribunalului

169 Accesul la dosar în cauzele referitoare la concurență are ca obiect, în special, să le permită destinatarilor unei comunicări privind obiecțiunile să se familiarizeze cu elementele de probă din dosarul Comisiei, pentru a se putea pronunța în mod eficient, pe baza acestor elemente, asupra concluziilor la care a ajuns Comisia în comunicarea privind obiecțiunile (Hotărârea Curții din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 89, și Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Hercules Chemicals/Comisia, C-51/92 P, Rec., p. I-4235, punctul 75; Hotărârea Tribunalului din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia, T-30/91, Rec., p. II-1775, punctul 59, și Hotărârea Tribunalului ICI/Comisia, T-36/91, Rec., p. II-1847, punctul 69). Accesul la dosar constituie astfel una dintre garanțiile procedurale destinate să protejeze dreptul la apărare și să asigure, în special, exercitarea efectivă a dreptului de a fi ascultat, prevăzut la articolul 19 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 17 și la articolul 2 din Regulamentul nr. 99/63/CEE al Comisiei din 25 iulie 1963 privind audierile prevăzute la articolul 19 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 17 (JO 1963, 127, p. 2268) (Hotărârea Tribunalului din 1 aprilie 1993, BPB Industries și British Gypsum/Comisia, T-65/89, Rec., p. II-389, punctul 30).

170 Conform unei jurisprudențe constante, Comisia este obligată, pentru a le permite întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi în cauză să se apere în mod eficient împotriva obiecțiunilor ridicate împotriva lor în comunicarea privind obiecțiunile, să le pună în totalitate la dispoziție dosarul cauzei, cu excepția documentelor care conțin secrete de afaceri ale altor întreprinderi sau alte informații confidențiale și a documentelor interne ale Comisiei (Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, citată anterior, punctul 54, și Hotărârea Tribunalului din 19 mai 1999, BASF Coatings/Comisia, T-175/95, Rec., p. II-1581).

171 În cadrul procedurii contradictorii prevăzute de Regulamentul nr. 17, nu este posibil ca numai Comisia să decidă care sunt documentele utile apărării (Hotărârea din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia, T-30/91, citată anterior, punctul 81, și Hotărârea ICI/Comisia, citată anterior, punctul 91). Având în vedere principiul general al egalității armelor, este inadmisibil ca numai Comisia să fie cea care poate decide să utilizeze sau nu documente împotriva întreprinderilor, atunci când acestea nu au avut acces la aceste documente și, prin urmare, nu au putut să ia decizia corespunzătoare de a le utiliza sau nu în apărarea lor (Hotărârea din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia, citată anterior, punctul 83, și Hotărârea ICI/Comisia, citată anterior, punctul 93).

172 În lumina acestor principii, este necesar să se verifice dacă, în speță, Comisia și-a respectat obligația de a permite accesul la întregul dosar al cauzei.

173 În primul rând, este necesar să se observe faptul că Comisia a declarat, în scrisoarea sa din 20 martie 1997, anexată la comunicarea privind obiecțiunile, notificată reclamantei:

„Pentru a ajuta întreprinderile să își pregătească observațiile în ceea ce privește obiecțiunile care li s-au adresat, Comisia le poate permite să consulte dosarul care le privește. În speță, Comisia a anexat la comunicarea privind obiecțiunile toate documentele relevante, constând în toată corespondența pertinentă schimbată în conformitate cu articolul 11 din Regulamentul nr. [17]. Referirile la fapte care nu au nicio legătură cu obiectul cauzei au fost eliminate din documentele anexate la comunicarea privind obiecțiunile.

În cazul în care doriți să examinați documentele referitoare la întreprinderea dumneavoastră, care pot fi consultate la sediul Comisiei, sau aveți întrebări privind prezenta procedură, vă rugăm să contactați [...] în termen de trei săptămâni de la primirea prezentei scrisori.” [traducere neoficială]

174 Reclamanta a afirmat, în urma unei întrebări scrise adresate de Tribunal, că a contactat Comisia la 23 aprilie 1997 pentru a fi autorizată să aibă acces la întregul dosar. Deși se știe că a avut loc o astfel de conversație telefonică, părțile nu au căzut de acord cu privire la conținutul exact al acestuia, în special privind chestiunea, pe de o parte, dacă Comisia a refuzat o solicitare de acces la dosar declarând, astfel cum susține reclamanta, că întreprinderile „dacă doresc într-adevăr să dea dovadă de cooperare, ar trebui mai degrabă să asigure ele însele schimbul de copii” și, pe de altă parte, dacă reclamanta a solicitat în cele din urmă accesul la întregul dosar. [traducere neoficială] Cu toate acestea, nu s-a contestat faptul că, în cursul conversației respective, s-a discutat despre un schimb de documente între întreprinderile în cauză.

175 S-a stabilit că, în aprilie și mai 1997, Comisia a sugerat întreprinderilor cărora li se adresează comunicarea privind obiecțiunile să organizeze un schimb al tuturor documentelor confiscate la sediul acestora în cursul verificărilor. Nu s-a contestat faptul că toate întreprinderile în cauză, cu excepția Dansk Rørindustri, au acceptat să efectueze un astfel de schimb de documente. Ulterior, fiecare întreprindere care a participat la schimbul de documente, printre care și reclamanta, a

primit de la fiecare din celelalte întreprinderi documentele confiscate la sediul său, însoțite de o listă întocmită fie de întreprinderea în cauză, fie, în cazul ABB și Pan-Isovit, la cererea acestora, de către Comisie. O parte din documentele obținute de la Dansk Rørindustri au fost trimise celorlalte întreprinderi la 18 iunie 1997, la cererea Comisiei, în vreme ce o altă parte dintre acestea au fost trimise de însăși Comisia, la 24 septembrie 1997.

176 De asemenea, s-a stabilit că, ulterior convorbirii telefonice din 23 aprilie 1997, reclamanta nu a mai contactat serviciile Comisiei cu privire la accesul la dosar.

177 În răspunsul oferit la întrebarea scrisă a Tribunalului, reclamanta susține că din respectiva conversație telefonică a dedus faptul că era în interesul acesteia să nu solicite accesul la întregul dosar al Comisiei, riscând, în caz contrar, din cauza acestei atitudini, să fie acuzată că nu a cooperat în cursul procedurii administrative.

178 Este necesar să se constate că reclamanta nu aduce nicio dovadă a vreunui comportament al Comisiei din care ar fi putut deduce, în mod rezonabil, la vremea respectivă, că exercitarea dreptului său de acces la dosarul cauzei ar fi avut consecințe asupra aprecierii ulterioare, la calcularea cuantumului amenzii, a gradului său de cooperare. Este adevărat că ABB, într-o scrisoare din 6 iunie 1997 adresată Comisiei, a legat propunerea sa de a face schimb de documente de dorința sa de a coopera cu Comisia și că Tarco a afirmat în scrisoarea din 19 iunie 1997 adresată Comisiei, că prin participarea la schimbul de documente „continu[a] să [își] manifeste dorința de cooperare și cooperarea [sa] efectivă cu Comisia, deși risc[a] să nu aibă acces la întregul dosar”. [traducere neoficială] Totuși, aceste afirmații, deși evocă dorința întreprinderilor în cauză de a-și menține cooperarea, nu fac referire la vreun comportament al Comisiei care ar fi putut da impresia că o cerere de acces la dosar ar fi generat o creștere a amenzii. Reclamanta nu a dovedit nici afirmația din cererea sa, conform căreia a acceptat, „sub presiune”, să nu insiste să aibă acces la dosar. În plus, acest lucru este valabil și pentru afirmația sa conform căreia, pentru Pan-Isovit, cererea de acces la dosar a avut repercusiuni asupra aprecierii cooperării sale atunci când s-a calculat cuantumul amenzii.

179 În consecință, este necesar să se concluzioneze că reclamanta nu a demonstrat că Comisia exercitase presiuni asupra acesteia pentru a nu face uz de posibilitatea de a avea acces la întregul dosar al cauzei. Prin urmare, trebuie să se presupună că reclamanta nu a avut intenția de a utiliza această posibilitate.

180 În orice caz, este necesar să se considere că Comisia, prin faptul că a prevăzut și organizat accesul la dosar la sediul său, astfel cum se precizează în scrisoarea sa anexată la comunicarea privind obiecțiunile, și-a îndeplinit obligația de a acorda întreprinderilor accesul la dosarul cauzei, din proprie inițiativă și fără să aștepte un demers din partea acestora.

181 În aceste circumstanțe, nu i se poate reproșa Comisiei nici faptul că a dorit să faciliteze accesul la dosarul cauzei invitând întreprinderile în cauză să efectueze, între ele și prin intermediul propriilor consilieri juridici, un schimb al documentelor confiscate de la fiecare din ele în cursul verificărilor.

182 În această privință, este necesar să se observe că reclamanta nu poate invoca lipsa de acces la dosar pe motiv că, în cadrul acestui schimb de documente, ABB a trimis documente din care fuseseră eliminate anumite pasaje.

183 Din scrisoarea din 4 iunie 1997, trimisă de către consilierii juridici ai ABB consilierilor reclamantei, reiese că ABB „ocultase” („redacted”) câteva documente deoarece acestea erau documente interne care conțineau informații confidențiale. În această privință, trebuie amintit faptul că, în conformitate cu o jurisprudență constantă, accesul la dosar nu poate fi extins la secretele de afaceri ale altor întreprinderi și la alte informații confidențiale (a se vedea punctul 170 de mai sus). Dacă reclamanta ar fi avut vreo îndoială în privința versiunii anumitor documente pregătite de ABB sau de alți concurenți, în special în ceea ce privește informațiile eliminate de ABB din anumite documente, sau dacă ar fi suspectat că listele de documente întocmite de concurenții săi nu erau complete, nimic nu o împiedica să contacteze Comisia și, după caz, să utilizeze dreptul său de acces la întregul dosar al cauzei, aflat la sediul Comisiei.

184 Din considerentele precedente rezultă că Comisia, prin faptul că a sugerat întreprinderilor în cauză să faciliteze accesul la documente printr-un schimb de documente garantând totodată ea însăși dreptul de acces la întregul dosarul al cauzei, a ținut seama în mod corespunzător de cerințele stabilite în jurisprudența Tribunalului, conform căreia un schimb de documente între întreprinderi nu poate, în niciun caz, să elimine datoria Comisiei de a garanta ea însăși, în cursul investigării unei încălcări a dreptului concurenței, respectarea dreptului la apărare al întreprinderilor în cauză. Astfel, apărarea unei întreprinderi nu poate depinde de bunăvoința unei alte întreprinderi considerate a fi concurenta acesteia și împotriva căreia Comisia a formulat obiecțiuni similare, având în vedere că interesele economice și procedurale ale acestora sunt adesea contrare (Hotărârea din 29 iunie 1995, Solvay/Comisia, citată anterior, punctele 85 și 86, și Hotărârea ICI/Comisia, citată anterior, punctele 95 și 96).

185 Rezultă că motivul întemeiat pe lipsa de acces la dosar trebuie să fie respins.

B – Cu privire la încălcarea dreptului de a fi ascultat în ceea ce privește invocarea de noi mijloace de probă

1. Argumentele părților

186 Reclamanta acuză Comisia că a încălcat dreptul său la apărare prin faptul că a adăugat de două ori, după comunicarea privind obiecțiunile, documente suplimentare în sprijinul acuzației sale, prin scrisorile din 22 mai și 9 octombrie 1997. Comisia nu are dreptul să se bazeze pe aceste documente având în vedere că nu a precizat clar în comunicarea privind obiecțiunile că va face acest lucru.

187 Pârâta observă că normele de procedură nu o împiedică să aducă dovezi suplimentare după ce a trimis comunicarea privind obiecțiunile. În scrisorile în cauză, Comisia a explicat că documentele anexate la acestea făceau referire la argumentele invocate în comunicarea privind obiecțiunile sau în observațiile la această comunicare. Având în vedere că scrisorile au fost trimise cu mult înainte de audiere, reclamanta a avut posibilitatea deplină de a răspunde la ele, ceea ce a și făcut.

2. Constatările Tribunalului

188 Din lectura articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17 în coroborare cu articolele 2 și 4 din Regulamentul nr. 99/63 rezultă că Comisia trebuie să comunice obiecțiunile pe care le ridică împotriva întreprinderilor și asociațiilor în cauză și poate să includă în deciziile sale numai

obiecțiunile în privința cărora acestea din urmă au avut posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere (Hotărârea CB și Europy/Comisia, citată anterior, punctul 47).

189 În mod similar, respectarea dreptului la apărare, care constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar și care trebuie să fie respectat în toate împrejurările, în special într-o procedură care poate conduce la sancțiuni, chiar dacă este vorba despre o procedură administrativă, necesită ca întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi în cauză să li se ofere posibilitatea, încă din stadiul procedurii administrative, de a-și exprima în mod util punctul de vedere cu privire la caracterul real și relevanța faptelor, obiecțiunilor și circumstanțelor pretinse de Comisie (Hotărârea Curții din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia, 85/76, Rec., p. 461, punctul 11; Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Shell/Comisia, T-11/89, Rec., p. II-757, punctul 39).

190 Cu toate acestea, nicio dispoziție nu îi interzice Comisiei să comunice părților, după trimiterea comunicării privind obiecțiunile, documente noi despre care consideră că îi sprijină argumentul, cu condiția să le acorde întreprinderilor timpul necesar pentru a-și prezenta observațiile în această privință (Hotărârea Curții din 25 octombrie 1983, AEG/Comisia, 107/82, Rec., p. 3151, punctul 29).

191 În ceea ce privește scrisoarea din 22 mai 1997, este necesar să se constate că în aceasta Comisia a precizat relevanța documentelor incluse în anexele X1-X9 în privința comunicării privind obiecțiunile din 20 martie 1997 și a indicat secțiunea din comunicarea privind obiecțiunile căreia îi corespunde fiecare document. Rezultă că reclamanta a primit informații suficiente cu privire la relevanța documentelor respective în raport cu obiecțiunile deja comunicate.

192 În ceea ce privește documentele anexate la scrisoarea din 9 octombrie 1997, este necesar să se precizeze că este vorba despre o serie de documente care completează comunicarea privind obiecțiunile, numerotate de la 1 la 18, și de o serie de răspunsuri oferite de anumite întreprinderi în urma unor solicitări de informații, trimise împreună cu tabele care indică, pentru fiecare document, subiectul în cauză, precum și o referire la pasajul relevant din comunicarea privind obiecțiunile și, după caz, la pasaje din observațiile anumitor întreprinderi la comunicarea privind obiecțiunile.

193 Rezultă că scrisorile Comisiei din 22 mai și din 9 octombrie 1997 nu au introdus obiecțiuni noi, ci că acestea citează anumite documente care constituie probe suplimentare în sprijinul obiecțiunilor expuse în comunicarea prevăzută în acest scop.

194 Deoarece Comisia a precizat suficient în ce măsură documentele trimise ulterior comunicării privind obiecțiunile aveau legătură cu această comunicare și, deoarece, de altfel, reclamanta nu susține că nu a dispus de timpul necesar pentru a-și prezenta observațiile în privința acestora, trebuie constatat că reclamanta a fost în măsură să își exprime în mod util punctul de vedere privind caracterul real și relevanța faptelor, obiecțiunilor și circumstanțelor pretinse în documentele respective.

195 Din aceste motive, obiecția trebuie să fie respinsă în măsura în care privește invocarea de noi mijloace de probă.

C – Cu privire la încălcarea dreptului de a fi ascultat în ceea ce privește aplicarea liniilor directoare pentru calcularea cuantumului amenzilor

1. Argumentele părților

196 Conform reclamantei, Comisia a încălcat dreptul său la apărare prin faptul că a invocat noile sale linii directoare pentru metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3; ediție specială în limba română: capitol 08 volum 03, p. 69) (denumite în continuare „noile linii directoare” sau „liniile directoare”). Deși aceste linii directoare au modificat fundamental normele aplicabile până în prezent, Comisia nu a oferit nicio indicație, în comunicarea sa privind obiecțiunile, care să lase impresia că va aplica o nouă politică în ceea ce privește calcularea cuantumului amenzilor. În general, se consideră de dorit precizarea de către Comisie, în comunicarea privind obiecțiunile, a criteriilor pe care intenționează să le aplice în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii.

197 În ceea ce privește absența oricărei mențiuni a nivelului amenzii în comunicarea privind obiecțiunile, părâta amintește că nu are nicio obligație în acest sens.

2. Constatările Tribunalului

198 Este necesar să se observe, în prealabil, că nu se contestă stabilirea de către Comisie a amenzii aplicate reclamantei în conformitate cu metoda generală de calculare a cuantumului amenzilor, descrisă în liniile directoare.

199 Conform unei jurisprudențe constante, în cazul în care Comisia precizează în mod expres, în comunicarea privind obiecțiunile, faptul că urmează să analizeze dacă este necesar să aplice amenzi întreprinderilor în cauză și indică principalele elemente de fapt și de drept care ar putea determina aplicarea unei amenzi, precum gravitatea și durata presupusei încălcări și comiterea acesteia „cu intenție sau din neglijență”, aceasta își îndeplinește obligația de a respecta dreptul întreprinderilor de a fi ascultate. Procedând astfel, Comisia le oferă elementele necesare pentru a se apăra nu doar împotriva constatării încălcării, ci și împotriva aplicării unei amenzi (Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, *Musique diffusion française și alții/Comisia*, 100/80–103/80, Rec., p. 1825, punctul 21).

200 Rezultă că, în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii, dreptul la apărare al întreprinderilor în cauză este garantat în fața Comisiei prin intermediul posibilității acestora de a prezenta observații privind durata, gravitatea și caracterul anticoncurențial al faptelor imputate. În plus, întreprinderile beneficiază de o garanție suplimentară, în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzilor, în măsura în care Tribunalul se pronunță având competență de fond și poate, în special, să anuleze sau să reducă amenda, în temeiul articolului 17 din Regulamentul nr. 17 (Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 1994, *Tetra Pak/Comisia*, T-83/91, Rec., p. II-755, punctul 235).

201 În această privință, trebuie să se constate că, la paginile 53 și 54 din comunicarea privind obiecțiunile trimisă reclamantei, Comisia a explicat durata încălcării pe care își propunea să o rețină în cazul reclamantei.

202 În continuare, Comisia a prezentat, la paginile 57 și 58 din comunicarea privind obiecțiunile, motivele pentru care considera că prezenta încălcare era o încălcare foarte gravă, precum și alți factori care constituiau circumstanțe agravante, și anume manipularea modalităților de depunere a ofertelor, punerea în aplicare a cartelului în mod agresiv pentru a se asigura că toți participanții se conformează acordurilor și pentru a exclude singurul concurent important care nu participa la acorduri, precum și faptul că încălcarea a continuat după efectuarea verificărilor.

203 În același loc, Comisia a precizat că, la stabilirea amenzii care trebuie aplicată fiecărei întreprinderi individuale, va ține seama de, în special, rolul jucat de fiecare în cadrul practicilor anticoncurențiale, toate diferențele considerabile în ceea ce privește durata participării lor, importanța lor în industria încălzirii urbane, cifra lor de afaceri din sectorul încălzirii urbane, cifra lor de afaceri globală, dacă este necesar, pentru a ține seama de nivelul și de puterea economică a întreprinderii în cauză și pentru a asigura un efect suficient de descurajator, și, în cele din urmă, toate circumstanțele atenuante.

204 Apoi, la pagina 58 din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a remarcat, în ceea ce privește reclamanta, că aceasta a jucat un rol important în cadrul cartelului, că era al doilea cel mai mare producător de conducte de încălzire urbană și că juca un rol activ în toate activitățile cartelului, chiar dacă acest rol era minor comparativ cu cel al ABB.

205 Procedând astfel, Comisia a precizat, în comunicarea privind obiecțiunile, elementele de fapt și de drept pe care se va baza la calcularea cuantumului amenzii care trebuie aplicată reclamantei, astfel încât, în această privință, dreptul reclamantei de a fi ascultată a fost respectat în mod corespunzător.

206 Este necesar să se observe că Comisia nu era obligată, având în vedere că precizase elementele de fapt și de drept pe care urma să se bazeze la calcularea cuantumului amenzilor, să explice modul în care va folosi fiecare din aceste elemente pentru a stabili nivelul amenzii. Astfel, a oferit indicații cu privire la cuantumul amenzilor avute în vedere, atâta timp cât întreprinderile nu au fost invitate să își prezinte observațiile în ceea ce privește obiecțiunile reținute împotriva lor, ar însemna anticiparea deciziei Comisiei, ceea ce nu ar fi corespunzător (Hotărârea Curții Musique diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 21, și Hotărârea Curții din 9 noiembrie 1983, Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 19).

207 În consecință, Comisia nu avea nici obligația ca, în cursul procedurii administrative, să le comunice întreprinderilor în cauză intenția sa de a aplica o nouă metodă de calculare a cuantumului amenzilor.

208 În special, Comisia nu avea obligația de a indica, în comunicarea privind obiecțiunile, posibilitatea unei eventuale schimbări a politicii sale privind nivelul amenzilor, posibilitate care depindea de considerațiile generale legate de politica în domeniul concurenței fără legătură directă cu circumstanțele speciale ale cauzelor de față (Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 22). Într-adevăr, Comisia nu are obligația de a pune întreprinderile în gardă, prevenindu-le cu privire la intenția sa de a crește nivelul general al cuantumului amenzilor (Hotărârea din 10 martie 1992, Solvay/Comisia, citată anterior, punctul 311).

209 Rezultă că dreptul reclamantei de a fi ascultată nu obliga Comisia să o informeze cu privire la intenția sa de a aplica noile linii directoare în cazul acesteia.

210 Pentru toate aceste motive, obiecția referitoare la încălcarea dreptului de a fi ascultat trebuie, de asemenea, să fie respinsă în măsura în care privește aplicarea liniilor directoare pentru calcularea cuantumului amenzilor.

III – Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea unor principii generale și pe existența unor erori de fapt la stabilirea cuantumului amenzii

A – Cu privire la încălcarea principiului neretroactivității

1. Argumentele părților

211 Reclamanta acuză Comisia că a încălcat principiul neretroactivității prin aplicarea noilor linii directoare în cazul său, deși aceasta a cooperat cu Comisia fără să fie conștientă de intenția acesteia de a-și modifica fundamental politica în privința amenzilor.

212 În această privință, reclamanta afirmă că amenzile prevăzute la articolul 15 din Regulamentul nr. 17 au un caracter penal și, prin urmare, intră sub incidența articolului 7 alineatul (1) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), care interzice aplicarea unor sancțiuni mai severe decât cele aplicabile în momentul comiterii încălcării în cauză. Prin urmare, aplicarea retroactivă a noilor norme de drept, pe care Comisia și le-a impus în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii și care au un caracter normativ și obligatoriu pentru Comisie, contravine articolului 7 alineatul (1) din CEDO. Chiar dacă nu s-ar considera că aceste norme noi au un caracter normativ, ci pur și simplu că acestea constituie o schimbare în practica Comisiei, aplicarea normelor care rezultă dintr-o astfel de schimbare contravine principiilor enunțate în articolul menționat anterior. Reiese, în special din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, că aceste principii se aplică, de asemenea, modificărilor jurisprudențiale.

213 Reclamanta recunoaște că, în mod normal, Comisia are dreptul să majoreze nivelul general al amenzilor fără avertisment prealabil. Cu toate acestea, în prezenta cauză, Comisia și-a modificat radical politica și practica în privința amenzilor, ceea ce o obliga să ofere un avertisment prealabil, în special în cazul în care, precum în cazul reclamantei, o întreprindere a furnizat de bună voie probe care o incriminează fără a fi conștientă de această schimbare radicală.

214 Aceste linii directoare conduc efectiv, în cazul întreprinderilor aflate în situația reclamantei, la o creștere sistematică a nivelului amenzilor. Calculând cuantumul amenzilor pe baza unor valori absolute, liniile directoare impun o metodă de calcul care afectează întreprinderile mici și mijlocii într-o măsură mult mai mare decât un sistem în care amenda depinde total sau parțial de cifra de afaceri a întreprinderii în cauză.

215 Pârâta răspunde că noile linii directoare prezintă pur și simplu cadrul în care Comisia intenționează să aplice articolul 15 din Regulamentul nr. 17 și nu aduc nicio modificare acestui cadru. Comisia i-ar fi putut aplica reclamantei exact aceeași amendă, fără să adopte vreodată noile linii directoare.

216 În plus, liniile directoare reprezintă o schimbare în abordarea generală a Comisiei la calcularea cuantumului amenzilor care nu generează în mod necesar o majorare a amenzii într-un

caz concret. Chiar dacă liniile directoare ar avea ca obiectiv aplicarea unor amenzi cu un quantum mai mare, acest lucru ar fi compatibil în totalitate cu jurisprudența.

2. Constatările Tribunalului

217 Este necesar să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, drepturile fundamentale fac parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare este asigurată de către instanța comunitară (a se vedea, în special, Avizul Curții 2/94 din 28 martie 1996, Rec., p. I-1759, punctul 33 și Hotărârea Curții din 29 mai 1997, Kremzow, C-299/95, Rec., p. I-2629, punctul 14). În acest scop, instanța comunitară se inspiră din tradițiile constituționale comune statelor membre, precum și din indicațiile furnizate de instrumentele internaționale privind protecția drepturilor omului la care statele membre au cooperat și aderat. În această privință, CEDO are o semnificație specială (Hotărârea Kremzow, citată anterior, punctul 14; Hotărârea Tribunalului din 20 februarie 2001, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-112/98, Rec., p. II-729, punctul 60). În plus, în conformitate cu articolul F alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană [devenit, după modificare, articolul 6 alineatul (2) UE], „Uniunea respectă drepturile fundamentale, așa cum sunt garantate de [CEDO] și așa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre, ca principii generale de drept comunitar”.

218 Articolul 7 alineatul (1) din CEDO prevede că „[n]imeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional” și că „nu se poate aplica o pedeapsă sancțiune mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii”.

219 Este necesar să se observe că principiul neretroactivității dispozițiilor penale, consacrat la articolul 7 din Convenție ca fiind un drept fundamental, este un principiu comun tuturor sistemelor juridice ale statelor membre și face parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare este asigurată de instanța comunitară (Hotărârea Curții din 10 iulie 1984, Kirk, 63/83, Rec., p. 2689, punctul 22).

220 Deși articolul 15 alineatul (4) din Regulamentul nr. 17 prevede că deciziile Comisiei de aplicare a unor amenzi pentru încălcarea dreptului concurenței nu au un caracter penal (Hotărârea Tetra Pak/Comisia, citată anterior, punctul 235), Comisia are totuși obligația de a respecta principiile generale ale dreptului comunitar, în special principiul neretroactivității, în orice procedură administrativă care poate conduce la sancțiuni în temeiul regulilor de concurență din tratat (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctul 7).

221 Această respectare necesită ca sancțiunile aplicate unei întreprinderi pentru o încălcare a regulilor de concurență să corespundă cu cele care erau stabilite în momentul comiterii încălcării.

222 În această privință, trebuie să se precizeze că sancțiunile care pot fi impuse de Comisie pentru o încălcare a regulilor comunitare de concurență sunt definite la articolul 15 din Regulamentul nr. 17, adoptat anterior datei la care a început încălcarea. Pe de o parte, este necesar să se amintească faptul că Comisia nu are competența de a modifica Regulamentul nr. 17 sau de a se abate de la acesta, chiar și prin norme cu caracter general pe care și le impune. Pe de altă parte, deși se știe că quantumul amenzii impuse reclamantei a fost stabilit de Comisie în conformitate cu metoda generală pentru stabilirea amenzilor, prevăzută în liniile directoare, trebuie să se constate că, procedând astfel, aceasta a rămas în cadrul sancțiunilor definite la articolul 15 din Regulamentul nr. 17.

223 În conformitate cu articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, „[C]omisia poate aplica, prin decizie, întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi amenzi cuprinse între 1 000 și 1 000 000 de unități de cont, acest quantum putând să ajungă la maxim 10 % din cifra de afaceri realizată în cursul anului comercial precedent de fiecare dintre întreprinderile care au participat la încălcare, atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, [...] acestea încalcă dispozițiile articolului 85 alineatul (1) [...] din tratat”. Aceeași dispoziție prevede că „[I]a stabilirea quantumului amenzii, se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării”. [traducere neoficială]

224 Primul paragraf al secțiunii 1 din liniile directoare prevede că, la calcularea quantumului amenzilor, quantumul de bază se determină în funcție de gravitatea și durata încălcării, singurele criterii menționate la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

225 Conform liniilor directoare, la calcularea quantumului amenzilor, Comisia trebuie să ia ca punct de plecare un quantum stabilit în funcție de gravitatea încălcării (denumită în continuare „punct de plecare general”). La evaluarea gravității încălcării trebuie să se țină seama de natura sa, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante (primul paragraf din secțiunea 1 A). În acest cadru, încălcările sunt clasificate în trei categorii, respectiv „încălcări minore”, pentru care quantumul amenzilor posibile este cuprins între 1 000 și 1 000 000 ECU, „încălcări grave”, pentru care quantumul amenzilor posibile este cuprins între 1 milion și 20 de milioane ECU și „încălcări foarte grave”, pentru care quantumul amenzilor posibile depășește 20 de milioane ECU (secțiunea 1 A al doilea paragraf prima, a doua și a treia liniuță). În cadrul fiecăreia dintre aceste categorii, și în special pentru încălcările „grave” și „foarte grave”, scara propusă pentru amenzi va permite aplicarea unor tratamente diferențiate întreprinderilor, în funcție de natura încălcărilor comise (secțiunea 1 A al treilea paragraf). De asemenea, este necesar să se țină seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza prejudicii semnificative altor operatori, în special consumatorilor, și să se fixeze amenda la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator (secțiunea 1 A al patrulea paragraf).

226 Se poate ține seama și de faptul că marile întreprinderi au în general infrastructuri suficiente pentru a avea cunoștințe juridico-economice ce le permit să recunoască mai ușor caracterul infrațional al comportamentului lor și consecințele care decurg din acesta din punctul de vedere al dreptului concurenței (secțiunea 1 A al cincilea paragraf).

227 În anumite cazuri, ar putea fi necesar să se aplice ponderări la quantumul determinat în cadrul fiecăreia dintre cele trei categorii pentru a se ține seama de ponderea specifică și, prin urmare, de impactul real al comportamentului infrațional al fiecărei întreprinderi asupra concurenței, în special atunci când există o diferență considerabilă între dimensiunile întreprinderilor care comit o încălcare de același tip și, în consecință, să se adapteze punctul de plecare general în funcție de caracterul specific al fiecărei întreprinderi (denumit în continuare „punct de plecare specific”) (secțiunea 1 A al șaselea paragraf).

228 În ceea ce privește factorul referitor la durata încălcării, liniile directoare stabilesc o distincție între încălcări de scurtă durată (în general mai mici de un an), pentru care nu ar trebui să se aplice o creștere a quantumului reținut pentru gravitate, încălcări de durată medie (în general de la unul la cinci ani), pentru care se poate aplica quantumului o creștere de până la 50 %, precum și

încălcările de lungă durată (în general peste cinci ani), pentru care se poate aplica cuantumului o creștere de până la 10 % pe an (secțiunea 1 B primul paragraf prima, a doua și a treia liniuță).

229 În continuare, liniile directe stabilesc, cu titlu de exemplu, o listă cu circumstanțele agravante și atenuante care pot fi luate în considerare pentru a crește sau diminua cuantumul de bază și apoi fac referire la Comunicarea Comisiei din 18 iulie 1996 privind neaplicarea sau reducerea amenzilor în cazul cartelurilor (JO C 207, p. 4) (denumită în continuare „comunicarea privind cooperarea”).

230 Cu titlu de remarcă generală, se precizează că cuantumul final al amenzii calculat în conformitate cu această metodă (cuantumul de bază crescut sau redus procentual), nu poate depăși, în niciun caz, 10 % din cifra de afaceri mondială a întreprinderilor, potrivit articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 [punctul 5 litera (a)]. În plus, liniile directe prevăd că ar trebui să se țină seama, după ce s-au efectuat calculele menționate anterior, de anumiți factori obiectivi, precum contextul economic specific, orice beneficiu economic sau financiar obținut de autorii încălcării, caracteristicile proprii întreprinderilor implicate și capacitatea lor reală de a contribui într-un context social particular pentru a adapta, în cele din urmă, cuantumul amenzilor avute în vedere [punctul 5 litera (b)].

231 Rezultă că, în conformitate cu metoda stabilită în liniile directe, cuantumul amenzilor continuă să fie calculat în funcție de cele două criterii menționate la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, respectiv gravitatea și durata încălcării, respectându-se totodată limita maximă în raport cu cifra de afaceri a fiecărei întreprinderi, astfel cum este stabilită în respectiva dispoziție.

232 În consecință, nu se poate considera că liniile directe depășesc cadrul juridic al sancțiunilor, astfel cum este definit în această dispoziție.

233 Contrar afirmațiilor reclamantei, schimbarea pe care o implică liniile directe în raport cu practica administrativă existentă a Comisiei nu constituie o alterare a cadrului juridic de stabilire a amenzilor care pot fi aplicate și, prin urmare, nu este contrară principiilor menționate la articolul 7 alineatul (1) din CEDO.

234 Pe de altă parte, practica decizională anterioară a Comisiei nu constituie în sine un cadru juridic pentru amenzi în materie de concurență, dat fiind că acest cadru este definit doar în Regulamentul nr. 17.

235 Pe de altă parte, având în vedere marja de apreciere pe care o lasă Regulamentul nr. 17 Comisiei, introducerea de către aceasta a unei noi metode de calculare a amenzilor, care poate conduce, în anumite cazuri, la o creștere a cuantumului amenzii, fără a depăși totuși limita maximă stabilită de regulamentul respectiv, nu poate fi considerată ca o agravare cu efect retroactiv a amenzilor, astfel cum sunt prevăzute legal la articolul 15 din Regulamentul nr. 17, care încalcă principiile legalității și securității juridice.

236 În această privință, este inutil să se susțină faptul că, dacă amenzi sunt stabilite în conformitate cu metoda descrisă în liniile directe, în special pe baza unui cuantum determinat, în principiu, în funcție de gravitatea încălcării, Comisia va impune amenzi mai mari decât în practica sa anterioară. Conform unei jurisprudențe consacrate, gravitatea încălcărilor trebuie să fie stabilită în funcție de numeroase elemente precum, în special, circumstanțele particulare ale

cauzei, contextul acesteia și caracterul descurajator al amenzilor, fără să fi fost stabilită o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu (Ordonanța Curții din 25 martie 1996, SPO și alții/Comisia, C-137/95 P, Rec., p. I-1611, punctul 54; Hotărârea Curții din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33; a se vedea, de asemenea, Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Buchmann/Comisia, T-295/94, Rec., p. II-813, punctul 163). În plus, din jurisprudența constantă reiese că, în temeiul Regulamentului nr. 17, Comisia dispune de o marjă de apreciere la stabilirea cuantumului amenzilor în vederea orientării comportamentului întreprinderilor în sensul respectării regulilor de concurență (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Martinelli/Comisia, T-150/89, Rec., II-1165, punctul 59, Hotărârea Tribunalului din 11 decembrie 1996, Van Megen Sports/Comisia, T-49/95, Rec., II-1799, punctul 53 și Hotărârea Tribunalului din 21 octombrie 1997, Deutsche Bahn/Comisia, T-229/94, Rec., p. II-1689, punctul 127).

237 De asemenea, din jurisprudență reiese că faptul că, în trecut, Comisia a aplicat amenzi de un anumit nivel pentru anumite tipuri de încălcări, nu poate să o priveze de posibilitatea de a crește acest nivel în limitele indicate în Regulamentul nr. 17 în cazul în care acest lucru este necesar pentru a se asigura punerea în aplicare a politicii comunitare în domeniul concurenței (Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 109; Hotărârea din 10 martie 1992, Solvay/Comisia, citată anterior, punctul 309; Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Europa Carton/Comisia, T-304/94, Rec., p. II-869, punctul 89). Aplicarea eficientă a normelor comunitare din domeniul concurenței impune ca, din contră, Comisia să poată adapta oricând nivelul amenzilor la nevoile acestei politici (Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 109).

238 Pentru toate aceste motive, obiecția întemeiată pe prezumtiva încălcare a principiului neretroactivității trebuie să fie respinsă.

B – Cu privire la încălcarea principiului protecției încrederii legitime

1. Argumentele părților

239 Reclamanta susține că aplicarea unei noi politici de calculare a cuantumului amenzilor, după ce a furnizat de bună voie probe care o incriminează, contravine principiului protecției încrederii legitime. Astfel, aceasta pretinde că avea dreptul să se bazeze pe practica aplicată de Comisie în privința calculării amenzilor care era în vigoare la vremea la care contactase Comisia. Marja de apreciere a Comisiei era limitată, în aceste circumstanțe, de faptul că reclamanta a cooperat cu aceasta pe baza metodei de calculare a amenzilor prezentată în Decizia 94/601/CE a Comisiei din 13 iulie 1994 privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CE (IV/C/33.833 – Carton) (JO L 243, p. 1, denumită în continuare „Decizia Carton”) și în proiectul de comunicare a Comisiei privind neaplicarea sau reducerea amenzilor în cazul cartelurilor (JO 1995, C 341, p. 13, denumit în continuare „proiectul de comunicare privind cooperarea”), invocate la vremea respectivă atât de reclamantă, cât și de Comisie.

240 Conform pârâtei, reiese din jurisprudență că cei care încalcă regulile de concurență nu au „dreptul” la un nivel special al amenzilor. În plus, reclamanta nu poate susține că, atunci când a decis să prezinte documente Comisiei, s-a bazat pe comunicarea privind cooperarea pentru ca, mai târziu, să afle că politica în materie de amenzi fusese modificată de noile linii directoare. Comisia a respectat în totalitate textul și spiritul acestei comunicări, reducând amenda cu 30 %. Având în vedere că această comunicare nu privește calcularea cuantumului de bază al amenzii,

aceasta nu ar fi putut oferi întreprinderilor în cauză așteptări cu privire la nivelul amenzii înainte de reducerea acesteia în temeiul comunicării respective.

2. Constatările Tribunalului

241 Este necesar să se observe că, în ceea ce privește stabilirea amenzilor pentru încălcarea regulilor de concurență, Comisia își exercită puterea în limitele marjei de apreciere care i s-a acordat în Regulamentul nr. 17. Conform unei jurisprudențe constante, operatorii economici nu își pot plasa în mod justificat încrederea legitimă în menținerea unei situații existente, care poate fi modificată în cadrul puterii lor de apreciere a instituțiilor comunitare (a se vedea Hotărârea Curții din 15 iulie 1982, Edeka, 245/81, Rec., p. 2745, punctul 27 și Hotărârea Curții din 14 februarie 1990, Delacre și alții/Comisia, C-350/88, Rec., p. I-395, punctul 33).

242 Dimpotrivă, Comisia are dreptul să crească nivelul general al amenzilor, în limitele stabilite de Regulamentul nr. 17, dacă acest lucru este necesar pentru a asigura punerea în aplicare a politicii comunitare în domeniul concurenței (a se vedea jurisprudența citată la punctul 237 de mai sus).

243 Rezultă că întreprinderile implicate într-o procedură administrativă care poate avea ca efect aplicarea unei amenzi nu pot avea încrederea legitimă că nivelul amenzilor practicate anterior nu va fi depășit de Comisie.

244 În ceea ce privește încrederea bazată de reclamantă pe Decizia Carton, în special în ceea ce privește reducerea care trebuie efectuată în temeiul cooperării sale în cursul procedurii administrative, ar trebui adăugat că simpla acordare de către Comisie, în practica sa decizională anterioară, a unei cote de reducere pentru un comportament determinat nu înseamnă că este obligată să acorde aceeași reducere proporțională în cazul aprecierii unui comportament similar în cadrul unei proceduri administrative ulterioare (a se vedea, în ceea ce privește circumstanțele atenuante, Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Mayr-Melnhof/Comisia, T-347/94, Rec., p. II-1751, punctul 368).

245 În orice caz, Comisia nu poate aplica în această speță politica pe care o avea la vremea adoptării Deciziei Carton având în vedere că, de atunci, a adoptat comunicarea privind cooperarea, publicată la 18 iulie 1996. Începând cu această dată, Comisia a generat o încredere legitimă în rândul întreprinderilor, conform căreia vor fi aplicate criteriile prezentate în comunicarea respectivă, ceea ce o obligă acum să pună în aplicare aceste criterii.

246 În această privință, trebuie subliniat faptul că reclamanta nu avea niciun motiv să creadă, atunci când a contactat Comisia, că aceasta va aplica, în cazul său, metoda descrisă în proiectul său de comunicare privind cooperarea, având în vedere că din acest document, publicat în *Jurnalul Oficial*, rezulta clar că era vorba despre un proiect. Comisia a atașat proiectului o declarație în care anunța că intenționa să adopte o comunicare privind neaplicarea sau reducerea amenzilor în cazurile întreprinderilor care cooperează cu aceasta în cadrul investigației sau al procedurii referitoare la o încălcare și că, înainte de adoptarea acestei comunicări, invita toate persoanele interesate să își prezinte observațiile scrise cu privire la acest proiect. Singurul efect pe care l-ar fi putut avea acest proiect era acela de a avertiza întreprinderile în cauză cu privire la intenția Comisiei de a adopta o comunicare privind acest subiect.

247 În măsura în care raționamentul reclamantei se bazează pe ipoteza conform căreia Comisia nu a respectat comunicarea privind cooperarea, argumentele sale se confundă cu cele bazate pe o aplicare greșită a comunicării în cauză.

258 Rezultă că obiecția ridicată trebuie să fie respinsă, în măsura în care aceasta este întemeiată pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime.

C – Cu privire la încălcarea principiului egalității de tratament și al proporționalității și cu privire la legalitatea liniilor directoare

1. Argumentele părților

249 Reclamanta aduce mai multe argumente pentru a-și întemeia teza conform căreia Comisia i-a aplicat o amendă excesivă și discriminatorie, încălcând concomitent principiul egalității de tratament și principiul proporționalității.

250 În primul rând, luând valori abstracte ca punct de plecare pentru calcularea cuantumului amenzii, în funcție doar de gravitatea încălcării, Comisia a comis o discriminare împotriva întreprinderilor mici și mijlocii. Comisia a clasificat întreprinderile în cauză în patru categorii, în funcție de dimensiune. Având în vedere că punctul de plecare specific, pe care aceasta l-a stabilit pentru ABB, întreprindere inclusă în prima categorie, era mai mic de 10 % din cifra sa de afaceri, metoda de calcul a permis să se dea un efect deplin tuturor factorilor relevanți pentru stabilirea cuantumului final al amenzii. În schimb, pentru reclamantă și celelalte întreprinderi, care erau incluse în a doua și a treia categorie și care erau mai mici decât ABB, punctele de plecare specifice au fost atât de ridicate încât efectele factorilor respectivi au fost absorbite de necesitatea de a coborî sub limita de 10 % din cifra de afaceri, impusă de Regulamentul nr. 17.

251 În consecință, Comisia a discriminat întreprinderile mici și mijlocii, contrar politicii sale generale de a trata societățile care sunt active în principal în domeniul vizat de încălcare mai puțin sever decât multinaționalele care sunt active, simultan, în numeroase sectoare. Comportamentul Comisiei contravine, de asemenea, articolului 130 alineatul (1) din Tratatul CE [devenit articolul 157 alineatul (1) CE] conform căruia Comisia este obligată să încurajeze un mediu favorabil inițiativei și dezvoltării, în special, a întreprinderilor mici și mijlocii.

252 În al doilea rând, metoda de calcul utilizată de Comisie a avut drept consecință faptul că întreprinderile din a doua și a treia categorie au primit amenzi cu un quantum de bază mai mare decât limita de 10 % din cifra de afaceri, stabilită la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17. Conform reclamantei, această limită nu poate fi depășită în niciun stadiu al calculului. În cazul în care Comisia ar avea libertatea de a calcula quantumul amenzii pornind de la valori de bază care depășesc limita de 10 %, orice ajustare de către Comisie a cuantumului amenzii ar fi pur iluzorie și fără niciun efect asupra cuantumului final al amenzii, care este egal, în orice caz, cu 10 % din cifra de afaceri globală.

253 În replica sa, reclamanta adaugă că secțiunea 5 litera (a) din liniile directoare prevede că „acest quantum final calculat în conformitate cu această metodă (quantumul de bază crescut sau redus procentual)” nu poate în niciun caz să depășească 10 % din cifra de afaceri a întreprinderilor. [traducere neoficială] Liniile directoare în sine nu permit așadar un calcul al cărui rezultat să depășească limita de 10 % din cifra de afaceri.

254 Reclamanta observă că, pentru a ține seama de limita de 10 % din cifra de afaceri, atunci când a calculat amenda după ce a luat în considerare circumstanțele atenuante dar înainte de reducerea cuantumului amenzii în temeiul cooperării, Comisia a redus amenzile, pentru întreprinderile din a doua și a treia categorie, la cel mai înalt nivel posibil din punct de vedere legal. În cazul reclamantei, amenda care fusese stabilită înainte de reducerea acordată pentru cooperarea sa a fost de 12 700 000 ECU, adică exact 10 % din cifra sa de afaceri.

255 În al treilea rând, Comisia a stabilit cuantumul amenzilor la un nivel care nu reflectă dimensiunea individuală a întreprinderilor. Deși, în practica sa anterioară, Comisia a stabilit amenzile pe baza cifrei de afaceri provenind de la produse care constituiau obiectul încălcării, în cazul de față, aceasta a redus amenda aplicată reclamantei la 10 % din cifra sa de afaceri globală. La stabilirea cuantumului amenzii, Comisia are obligația de a lua în considerare fiecare cifră de afaceri pentru a ține seama de dimensiunea întreprinderii în cauză și de prezența acesteia pe diversele piețe.

256 În această privință, reclamanta observă, în continuare, că Comisia nu a ținut seama de situația reală a reclamantei prin faptul că a clasificat-o ca întreprindere specializată în principal în produsul în cauză, în vreme ce, în realitate, cifra sa de afaceri pe piața în cauză reprezenta numai 36,8 % din cifra sa de afaceri globală. Datorită aprecierii eronate a situației reclamantei, acesteia i s-a impus o amendă disproporționată în raport cu cifra sa de afaceri pe piața relevantă. Metoda de calcul utilizată a provocat o discriminare a reclamantei față de întreprinderile din a treia categorie, în măsura în care diferența între amenzile aplicate acestora și cea aplicată reclamantei este disproporționată în raport cu diferența de dimensiune a acestora.

257 În al patrulea rând, calculând cuantumul amenzilor pe baza unor valori mai ridicate decât plafonul admisibil din punct de vedere legal, Comisia s-a privat de posibilitatea de a lua în considerare ceilalți factori care trebuie luați în seamă la evaluarea gravității încălcării. Astfel, Comisia nu a calculat cuantumul amenzilor în funcție de profitul pe care fiecare din întreprinderile în cauză îl realizase pe piața relevantă, deși necesitatea de a ține seama de acest factor a fost recunoscută în jurisprudența Curții, precum și în practica proprie Comisiei, stabilită în *Al XXI-lea Raport privind politica în domeniul concurenței*. Comisia nu a ținut seama de faptul că reclamanta nu a realizat profituri excesive în perioada în care a fost comisă încălcarea pretinsă. Reclamanta nu înțelege cum ceilalți factori pe care s-a bazat Comisia pentru a stabili cuantumul amenzii puteau să reflecte avantajele teoretice obținute de fiecare întreprindere, astfel cum pretinde pârâta.

258 În ultimul rând, amenda este disproporționată, în măsura în care Comisia nu a ținut seama de capacitatea reclamantei de a plăti amenda și astfel a stabilit-o la un nivel care amenință supraviețuirea reclamantei. În schimb, în practica sa anterioară, Comisia a aplicat frecvent amenzi cu un quantum mai scăzut decât nivelul normal din cauza dificultăților financiare cu care se confruntau întreprinderile în cauză. În plus, în propriile linii directoare, Comisia și-a exprimat intenția de a lua în considerare capacitatea reală de plată a întreprinderilor într-un context social particular pentru a adapta, în cele din urmă, cuantumul amenzilor avute în vedere. Având în vedere această intenție, întreprinderile au așteptări legitime. În această privință, reclamanta afirmă că, în cursul anilor 1997 și 1998, a suferit pierderi grave care, asociate cu amenda, au cauzat o pierdere care depășea valoarea netă totală a capitalului propriu. Pentru a evita falimentul și a obține fonduri pentru plata amenzii, reclamanta a fost nevoită să vândă majoritatea activităților sale industriale și comerciale, precum și denumirea „Løgstør Rør”. Chiar dacă mai există ca persoană juridică, reclamanta a fost, în consecință, exclusă de pe piața în cauză.

259 Reclamanta adaugă că obiectivul Comisiei, la stabilirea cuantumului amenzilor, trebuie să fie de natură descurajatoare și nu de natură să excludă întreprinderile de pe piața relevantă și astfel să prejudicieze concurența din sectorul în cauză. Stabilirea amenzilor la un nivel atât de ridicat ar putea genera dispariția de pe piață a celor doi concurenți principali ai ABB, adică reclamanta și Tarco.

260 În măsura în care, la calcularea cuantumului amenzilor, Comisia s-a bazat pe noile sale linii directoare pentru a stabili cuantumul excesiv și discriminatoriu al amenzii, reclamanta invocă nelegalitatea acestor linii directoare în raport cu articolul 184 din Tratatul CE (devenit articolul 241 CE). Comisia a stabilit, în liniile directoare, valori de bază pentru calcularea amenzii atât de ridicate încât o privează de marja de apreciere care îi este acordată în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, pentru a lua în considerare toți factorii relevanți, inclusiv eventualele circumstanțe atenuante.

261 Pârâta observă, în primul rând, că este nefondată alegația conform căreia aceasta a discriminat reclamanta atunci când a stabilit valorile utilizate pentru calcularea amenzilor.

261 Utilizarea unei cifre unice de 20 de milioane ECU ca punct de plecare pentru toți contravenienții nu poate fi considerată discriminatorie, în măsura în care acest quantum a fost adaptat ulterior în funcție de fiecare contravenient și de gravitatea participării acestuia la încălcare. Comisia a ținut seama în mod expres de diferențele dintre dimensiunile și capacitățile economice ale întreprinderilor în cauză, în special, sporind cuantumul inițial al amenzii care trebuia aplicată societății ABB. Amenda de 8,9 milioane ECU, impusă reclamantei, în loc să fie stabilită la cel mai înalt nivel admisibil, rămâne sub plafonul autorizat de Regulamentul nr. 17.

263 În plus, chiar dacă ABB ar fi primit un tratament în mod necorespunzător favorabil în raport cu reclamanta, acest lucru nu ar trebui să conducă la o reducere a cuantumului amenzii impuse reclamantei, având în vedere că nimeni nu poate invoca, în beneficiul său, o ilegalitate comisă în favoarea altcuiva. În orice caz, reclamanta nu poate invoca statutul de întreprindere mijlocie. În ceea ce privește articolul 130 din tratat, având în vedere natura sa generală, pare aproape de neconceput ca o măsură să poată fi anulată din cauza incompatibilității cu această dispoziție.

264 În continuare, pârâta neagă faptul că valorile utilizate pentru calcularea amenzilor nu pot să depășească 10 % din cifra de afaceri în niciun moment al calculului. În privința limitei stabilite la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, ceea ce contează este doar rezultatul final al calculului amenzii și nu valorile reținute în cursul calculului. Comisia ar fi putut folosi un punct de plecare inferior procentului de 10 % din cifra de afaceri, care ar fi condus la același quantum final al amenzii. În cazul în care aplicarea criteriilor din liniile directoare ar conduce la un quantum care depășește limita maximă, nimic nu ar împiedica reducerea cuantumului de către Comisie la o sumă corespunzătoare chiar acestei limite, înainte să aplice criteriile din comunicarea privind cooperarea. În măsura în care reclamanta se bazează, în replica sa, pe textul secțiunii 5 litera (a) din liniile directoare, aceasta invocă un argument nou, inadmisibil în temeiul articolului 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

265 În plus, interpretarea limitei de 10 % din cifra de afaceri, preconizată de reclamantă, nu este fondată dat fiind că aceasta ar implica pentru Comisie obligația de a începe calculul de la un nivel anormal de scăzut pentru a nu depăși această limită în niciun moment al calculului, ceea ce ar putea conduce la stabilirea unui punct de plecare neconform cu criteriile definite în liniile

directoare. Conform acestei metode, întregul calcul ar trebui să fie efectuat invers și punctul de plecare ar deveni clar abia la sfârșitul operațiunii. O astfel de metodă ar fi arbitrară și ar determina Comisia să nu țină seama de circumstanțele proprii fiecărui caz în parte.

266 Comisia are dreptul să impună o amendă care nu depășește 10 % din cifra de afaceri la nivel mondial a unei întreprinderi. Deși a luat în considerare adesea cifra de afaceri de pe piața în cauză ca punct de plecare pentru calcularea cuantumului amenzilor, Comisia nu era obligată să urmeze această practică anterioară. La calcularea cuantumului amenzii, aceasta trebuie să țină seama de un număr mare de factori și să nu acorde o importanță disproporționată unei singure cifre de afaceri. În orice caz, practica anterioară a Comisiei nu a fost constantă dat fiind că amenzile au fost stabilite și pe baza altor cifre de afaceri decât cea de pe piața în cauză sau pe baza profiturilor obținute de autorii încălcării.

267 Prin precizarea că reclamanta era specializată într-un singur produs, în decizie nu s-a afirmat că aceasta fabrica un singur produs. Descrierea reclamantei ca fiind o întreprindere specializată în principal într-un singur produs nu este eronată dat fiind că, în conformitate cu informațiile oferite de însăși reclamanta, conductele precalorifuge reprezentau, la vremea efectuării investigației, aproximativ 80 % din cifra sa de afaceri la nivel mondial. În plus, Comisia s-a bazat pe acest factor numai pentru a diferenția reclamanta de ABB și pentru a reduce punctul de plecare pentru amenda sa de la 20 la 10 milioane ECU.

268 Comisia nu are obligația să ia în considerare avantajele obținute în urma încălcării. În general, este dificil să se stabilească ce avantaje a obținut fiecare întreprindere în urma participării sale la încălcare, fapt valabil în special în prezenta cauză. În orice caz, se consideră că ceilalți factori pe care s-a bazat Comisia reflectă avantajele teoretice obținute de fiecare întreprindere. În cazul unei încălcări grave și intenționate a articolului 85 din tratat, se poate considera că încălcarea în cauză este suficient de gravă astfel încât Comisia să nu acorde o importanță deosebită valorii reale a profiturilor.

269 Comisia nu este obligată nici să țină seama de situația financiară dificilă a unei întreprinderi atunci când stabilește cuantumul amenzii, cu condiția ca aceasta să nu depășească limita maximă impusă de Regulamentul nr. 17. În speță, reclamanta nu a demonstrat că existența sa a fost amenințată de amendă, nici că vânzarea activităților sale a fost necesară din cauza obligației de a plăti amenda. Este posibil ca o astfel de măsură să fi fost adoptată din diverse motive și, în orice caz, nu poate fi echivalată cu excluderea întreprinderii de pe piața relevantă.

270 Având în vedere că amenda nu este nici excesivă, nici discriminatorie, reclamanta nu are niciun motiv pentru a contesta legalitatea liniilor directoare. Nu se poate pretinde nici că, prin adoptarea liniilor directoare, Comisia s-a obligat într-o astfel de măsură încât nu a mai ținut seama de eventualele circumstanțe atenuante și de rolul jucat de diverșii participanți la cartel.

2. Constatările Tribunalului

271 Ar trebui să se observe că, împreună cu argumentele referitoare la încălcarea principiului egalității de tratament și a principiului proporționalității, reclamanta a invocat o excepție de nelegalitate în privința liniilor directoare, în temeiul articolului 184 din tratat, în măsura în care Comisia, la adoptarea acestora, s-a privat de marja discreționară de apreciere, acordată de Regulamentul nr. 17, tocmai pentru a ține seama de dimensiunea fiecărei întreprinderi și de rolul

jucat de fiecare dintre ele într-o încălcare. Este necesar să se examineze în primul rând această excepție de nelegalitate.

– Cu privire la excepția de nelegalitate referitoare la liniile directoare

272 Cu titlu introductiv, trebuie amintit faptul că, în conformitate cu o jurisprudență constantă, articolul 184 din tratat constituie expresia unui principiu general care asigură fiecărei părți dreptul de a contesta, pentru a obține anularea unei decizii care o privește direct și individual, validitatea unor acte instituționale anterioare, care, chiar dacă nu au forma unui regulament, constituie temeiul juridic al deciziei atacate, în cazul în care această parte nu are dreptul de a introduce, în temeiul articolului 173 din tratat, o acțiune directă împotriva acestor acte, ale căror consecințe le suportă fără să fi fost în măsură să solicite anularea acestora (Hotărârea Curții din 6 martie 1979, Simmenthal/Comisia, 92/78, Rec., p. 777, punctele 39 și 40).

273 Având în vedere că articolul 184 din tratat nu are ca scop să îi permită unei părți să conteste aplicabilitatea unui act cu caracter general în favoarea unei acțiuni oarecare, actul general a cărui nelegalitate este invocată trebuie să fie aplicabil, în mod direct sau indirect, în speța care face obiectul acțiunii și trebuie să existe o legătură juridică directă între decizia individuală atacată și actul general în cauză (Hotărârea Curții din 31 martie 1965, Macchiorlati Dalmas e Figli/Înalta Autoritate, 21/64, Rec., p. 227, 245, precum și Hotărârea Curții din 13 iulie 1966, Italia/Consiliul și Comisia, 32/65, Rec., p. 563, 594; Hotărârea Tribunalului din 26 octombrie 1993, Reinartz/Comisia, T-6/92 și T-52/92, Rec., p. II-1047, punctul 57).

274 În ceea ce privește liniile directoare, ar trebui să se sublinieze că Comisia a afirmat, în primele paragrafe ale acesteia: „[P]rincipiile prezentate în prezentele linii directoare ar trebui să asigure transparența și imparțialitatea deciziilor Comisiei, atât pentru întreprinderi, cât și pentru Curtea de Justiție, menținând totodată marja discreționară acordată Comisiei, în temeiul legislației relevante, în stabilirea amenzilor în limita a 10 % din cifra de afaceri [...] a întreprinderilor [și...] noua metodă de determinare a cuantumului unei amenzi va respecta următoarea formulă”. Rezultă că, deși liniile directoare nu constituie temeiul juridic al deciziei atacate, care se bazează pe articolul 3 și articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, acestea stabilesc, în mod general și abstract, metoda pe care Comisia și-a impus să o utilizeze pentru stabilirea cuantumului amenzilor aplicate prin decizie și asigură, în consecință, securitatea juridică pentru întreprinderi.

275 În plus, se știe că cuantumul amenzi impuse reclamantei a fost stabilit de Comisie în conformitate cu metoda generală pe care aceasta și-a stabilit-o în liniile directoare (a se vedea punctul 222 de mai sus).

276 În consecință, în speță, există o legătură juridică directă între decizia individuală atacată și actul general reprezentat de liniile directoare. Având în vedere că reclamanta nu era în măsură să solicite anularea liniilor directoare, în calitate de act general, acestea pot face obiectul unei excepții de nelegalitate.

277 În acest context, este necesar să se observe că, astfel cum s-a afirmat la punctele 223–232 de mai sus, prin faptul că a publicat în liniile directoare metoda pe care își propunea să o aplice la calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, Comisia s-a înscris în cadrul legal impus de această dispoziție.

278 Contrar celor pretinse de reclamantă, Comisia nu este obligată, la stabilirea cuantumului amenzilor în funcție de gravitatea și durata încălcării în cauză, să calculeze amenzile pe baza cifrei de afaceri a întreprinderilor implicate și nici să se asigure, în cazul în care amenzile sunt aplicate mai multor întreprinderi implicate în aceeași încălcare, că cuantumurile finale ale amenzilor, rezultate din calculele sale pentru întreprinderile în cauză, reflectă o distincție între acestea în ceea ce privește cifra lor de afaceri globală sau cifra lor de afaceri de pe piața produsului în cauză.

279 În această privință, ar trebui amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, gravitatea încălcărilor trebuie să fie stabilită în funcție de numeroase elemente precum, în special, circumstanțele particulare ale cauzei, contextul acesteia și caracterul descurajator al amenzilor, fără să fi fost stabilită o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu (a se vedea jurisprudența citată la punctul 236 de mai sus).

280 Criteriile de apreciere a gravității încălcării pot include, după caz, volumul și valoarea produselor care fac obiectul încălcării, precum și dimensiunea și puterea economică ale întreprinderii și, prin urmare, influența care a putut fi exercitată de aceasta pe piață. Pe de o parte, rezultă că este permis, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, să se țină seama atât de cifra de afaceri globală a întreprinderii, care constituie un indiciu, chiar dacă este aproximativ și imperfect, privind dimensiunea și puterea economică a acesteia, cât și de proporția din această cifră care provine din vânzarea produselor care fac obiectul încălcării și care, în consecință, poate oferi un indiciu privind amploarea încălcării. Pe de altă parte, rezultă că nu trebuie să se acorde niciuneia dintre aceste două cifre de afaceri o importanță disproporționată în raport cu celelalte criterii de apreciere și că stabilirea cuantumului amenzilor nu poate fi rezultatul unui calcul simplu, bazat pe cifra de afaceri globală (Hotărârea *Musique Diffusion Française* și alții/Comisia, citată anterior, punctele 120 și 121; Hotărârea Tribunalului din 14 iulie 1994, *Parker Pen/Comisia*, T-77/92, Rec., p. II-549, punctul 94, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, *SCA Holding/Comisia*, T-327/94, Rec., p. II-1373, punctul 176).

281 Din jurisprudență reiese dreptul Comisiei de a calcula o amendă în funcție de gravitatea încălcării și fără a ține seama de diversele cifre de afaceri ale întreprinderilor în cauză. Astfel, instanța comunitară a constatat legalitatea unei metode de calcul conform căreia Comisia stabilește întâi cuantumul global al amenzilor care trebuie să fie impuse și apoi împarte acest total între întreprinderile în cauză, în funcție de activitățile lor din sectorul în cauză (Hotărârea *Curții* din 8 noiembrie 1983, *IAZ* și alții/Comisia, 96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 și 110/82, Rec., p. 3369, punctele 48–53) sau în funcție de nivelul lor de participare, rolul lor în cadrul cartelului și importanța lor pe piață, calculată pe baza cotei medii de piață în cursul unei perioade de referință.

282 Rezultă că prin faptul că a prezentat în liniile sale directoare o metodă de calculare a amenzilor care nu se bazează pe cifra de afaceri a întreprinderilor în cauză, Comisia nu s-a abătut de la interpretarea dată de jurisprudență articolului 15 din Regulamentul nr. 17.

283 În această privință, este necesar să se observe că, deși liniile directoare nu prevăd faptul că cuantumul amenzilor trebuie calculat în funcție de cifra de afaceri globală sau de cifra de afaceri de pe piața produsului în cauză a întreprinderilor implicate, acestea nu se opun ca astfel de cifre de afaceri să fie luate în considerare la stabilirea cuantumului amenzii, cu scopul de a respecta principiile generale ale dreptului comunitar și în cazul în care circumstanțele necesită acest lucru.

284 Se pare că, în temeiul liniilor directoare, cifra de afaceri a întreprinderilor în cauză poate fi relevantă atunci când sunt luate în considerare capacitatea economică efectivă a contravenienților de a cauza un prejudiciu considerabil altor comercianți și necesitatea de a garanta că amenda are un caracter suficient de descurajator sau atunci când se ține seama de faptul că marile întreprinderi au în general infrastructuri suficiente pentru a avea cunoștințe juridico-economice ce le permit să recunoască mai ușor caracterul infrațional al comportamentului lor și consecințele care decurg din acesta din punctul de vedere al dreptului concurenței (a se vedea punctul 226 de mai sus). Cifra de afaceri a întreprinderilor în cauză poate fi relevantă, de asemenea, atunci când se stabilește ponderea specifică și, prin urmare, impactul real al comportamentului infrațional al fiecărei întreprinderi asupra concurenței, în special atunci când există o diferență considerabilă între dimensiunile întreprinderilor care comit o încălcare de același tip (a se vedea punctul 227 de mai sus). În mod similar, cifra de afaceri a întreprinderilor poate oferi o indicație a unui avantaj economic sau financiar obținut de autorii încălcării sau privind alte caracteristici specifice, care, în funcție de circumstanțe, trebuie luate în considerare (a se vedea punctul 230 de mai sus).

285 În plus, liniile directoare prevăd că principiul egalității sancțiunii pentru același comportament poate conduce, în cazul în care circumstanțele îl justifică, la aplicarea unor amenzi diferite întreprinderilor implicate, fără ca această diferențiere să aibă la bază un calcul aritmetic (secțiunea 1 A al șaptelea paragraf).

286 Contrar alegațiilor reclamantei, liniile directoare nu depășesc ceea ce prevede Regulamentul nr. 17. Reclamanta pretinde că aceste linii directoare îi permit Comisiei să impună, în funcție de gravitatea încălcării, un punct de plecare pentru calcularea cuantumului amenzii atât de ridicat încât, având în vedere faptul că, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, cuantumul amenzii nu poate depăși în niciun caz plafonul de 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză, nu mai este posibil în anumite cazuri ca alți factori, precum durata sau circumstanțele atenuante ori agravante, să mai aibă vreun efect asupra nivelului amenzii.

287 În această privință, trebuie să se observe că, prin faptul că a prevăzut posibilitatea Comisiei de a impune amenzi cu un quantum de până la 10 % din cifra de afaceri realizată în exercițiul financiar precedent de fiecare întreprindere care a participat la încălcare, articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 impune ca amenda aplicată în cele din urmă unei întreprinderi să fie redusă în cazul în care depășește 10 % din cifra de afaceri a acesteia, indiferent de etapele intermediare de calcul, destinate să ia în considerare gravitatea și durata încălcării.

288 În consecință, articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 nu îi interzice Comisiei să facă referire, în calculul său, la un quantum intermediar care depășește 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză, cu condiția ca cuantumul amenzii impuse în final respectivei întreprinderi să nu depășească această limită maximă.

289 În plus, liniile directoare merg în aceeași direcție, prevăzând că „acest quantum final calculat în conformitate cu această metodă (quantumul de bază crescut sau redus procentual) nu poate, în niciun caz, să depășească 10 % din cifra de afaceri mondială a întreprinderilor, potrivit articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17” [punctul 5 litera (a)].

290 În cazul în care Comisia face referire, în calculul său, la un quantum intermediar care depășește 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză, nu i se poate reproșa faptul că anumiți factori incluși în calculul său nu afectează cuantumul final al amenzii, având în vedere că

acest lucru este consecința interdicției de a depăși 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză, interdicție prevăzută la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

291 În măsura în care reclamanta invocă nelegalitatea liniilor directoare în raport cu Regulamentul nr. 17, excepția sa trebuie așadar să fie respinsă.

– Cu privire la încălcarea principiului egalității de tratament

292 Este necesar să se observe că reclamanta acuză Comisia de faptul că i-a aplicat, ca și altor întreprinderi mici și mijlocii, o amendă care, în raport cu amenda pentru ABB, nu a ținut seama suficient de cifra sa de afaceri și de dimensiunea sa.

293 În această privință, trebuie amintit faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, principiul egalității de tratament este încălcat numai în cazul în care situațiile comparabile sunt tratate în mod diferit sau situațiile diferite sunt tratate în același fel, cu excepția cazurilor în care un astfel de tratament diferit este justificat în mod obiectiv (Hotărârea Curții din 13 decembrie 1984, Sermide, 106/83, Rec., p. 4209, punctul 28, și Hotărârea Curții din 28 iunie 1990, Hoche, C-174/89, Rec., p. I-2681, punctul 25; Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, BPB de Eendracht/Comisia, T-311/94, Rec., p. II-1129, punctul 309).

294 În speță, este necesar să se noteze că Comisia a considerat că era vorba despre o încălcare foarte gravă, pentru care amenda aplicată în mod normal este de cel puțin 20 de milioane ECU (considerentul 165 din decizie).

295 În continuare, ar trebui să se observe că, pentru a ține seama de diferența dintre dimensiunile întreprinderilor care au participat la încălcare, Comisia a împărțit întreprinderile în patru categorii în funcție de importanța lor pe piața comunitară, sub rezerva unor ajustări destinate să ia în considerare necesitatea de a asigura o descurajare efectivă (considerentul 166 al doilea–al patrulea paragraf din decizie). Din considerentele 168–183 din decizie reiese că celor patru categorii li s-au aplicat, în ordinea importanței, pentru calcularea cuantumului amenzilor, puncte de plecare specifice de 20 milioane, 10 milioane, 5 milioane și 1 milion ECU.

296 În ceea ce privește stabilirea punctelor de plecare pentru fiecare categorie, Comisia a explicat, în urma unei întrebări adresate de Tribunal, că aceste valori reflectă importanța fiecărei întreprinderi în sectorul conductelor precalorifuge, având în vedere dimensiunea și ponderea sa în raport cu ABB și în contextul cartelului. În acest scop, Comisia a ținut seama nu numai de cifra lor de afaceri de pe piața relevantă, ci și de importanța atribuită de către membrii cartelului fiecăreia dintre ele, astfel cum reiese din cotele alocate în cadrul cartelului, prezentate în anexa 60 la comunicarea privind obiecțiunile, și de rezultatele obținute și cele estimate pentru 1995, prezentate în anexele 169–171 la comunicarea privind obiecțiunile.

297 În plus, Comisia a mai mărit punctul de plecare pentru calcularea cuantumului amenzi care trebuia aplicată societății ABB, până la 50 de milioane ECU, cu scopul de a ține seama de poziția sa drept unul dintre principalele grupuri europene (considerentul 168 din decizie).

298 În acest context, trebuie să se considere, având în vedere toți factorii relevanți luați în considerare în cadrul stabilirii punctelor de plecare specifice, că diferența între punctul de plecare folosit pentru reclamantă, pe de o parte, și punctul de plecare folosit pentru ABB, pe de altă parte, este justificată în mod obiectiv. Întrucât Comisia nu este obligată să se asigure că valorile finale

ale amenzilor aplicate întreprinderilor în cauză, care au rezultat în urma calculelor sale, reflectă toate diferențele între acestea în ceea ce privește cifra lor de afaceri, reclamanta nu îi poate reproșa Comisiei faptul că i s-a impus un punct de plecare care a condus la o amendă finală, ca procent din cifra sa de afaceri globală, mai mare decât cea aplicată societății ABB.

299 În plus, Tribunalul a stabilit deja că, în măsura în care Comisia s-a bazat în speță, la stabilirea cuantumului amenzilor, pe cifra de afaceri a unei întreprinderi pe piața în cauză, aceasta nu este obligată să ia în considerare, la aprecierea gravității încălcării, relația dintre cifra de afaceri globală a unei întreprinderi și cifra de afaceri care provine din produsele care fac obiectul încălcării (Hotărârea SCA Holding/Comisia, citată anterior, punctul 184). Prin urmare, Comisia nu are, *a fortiori*, obligația de a stabili cuantumul amenzilor în funcție de cifra de afaceri globală a întreprinderilor în cauză într-o situație precum cea din speță, în care aceasta a ales să ia în considerare o serie de factori relevanți pentru aprecierea gravității și duratei încălcării și, în special, pentru stabilirea punctelor de plecare pentru calcularea amenzilor.

300 În măsura în care punctul de plecare folosit pentru reclamantă este diferențiat în mod obiectiv în raport cu cel folosit pentru ABB, Comisiei nu i se poate reproșa faptul că anumiți factori luați în considerare în calculul său nu afectează cuantumul final al amenzii pentru ABB, având în vedere că acest lucru este consecința interdicției de a depăși 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză, interdicție prevăzută la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 (a se vedea punctul 290 de mai sus). În plus, în ceea ce privește gravitatea mai mică a rolului jucat de reclamantă în încălcare, în comparație cu ABB, trebuie să se observe că, astfel cum reiese clar din considerentul 171 din decizie, rolul special al ABB a fost luat în considerare în calitate de circumstanță agravantă, cu scopul de a crește cuantumul amenzii care trebuia aplicată acesteia din urmă.

301 Rezultă că reclamanta nu a demonstrat faptul că Comisia i-a impus o amendă discriminatorie în raport cu amenda pentru ABB și nici faptul că Comisia a discriminat, în general, întreprinderile mici și mijlocii față de o întreprindere de dimensiuni mari, precum ABB.

– Cu privire la încălcarea principiului proporționalității

302 În ceea ce privește încălcarea principiului proporționalității, este necesar să se observe că reclamanta îi reproșează Comisiei, în primul rând, faptul că nu a ținut seama în mod suficient de cifra sa de afaceri de pe piața relevantă și, în consecință, i-a aplicat reclamantei o amendă discriminatorie în raport cu amenzile impuse întreprinderilor din a treia categorie.

303 În această privință, este suficient să se observe că, din decizie și din explicația oferită de Comisie în urma unei întrebări scrise a Tribunalului, reiese faptul că aceasta a ținut seama, la stabilirea punctelor de plecare specifice pentru calcularea cuantumului amenzilor, de o serie de factori care reflectă importanța fiecărei întreprinderi în sectorul conductelor precalorifuge, inclusiv cifra de afaceri realizată pe piața relevantă. Simplul fapt că, în acest context, Comisia nu s-a bazat exclusiv pe cifra de afaceri de pe piața relevantă a fiecărei întreprinderi, ci a luat în considerare alți factori referitori la importanța întreprinderilor pe această piață, nu poate conduce la concluzia că Comisia a aplicat o amendă disproporționată. Din jurisprudență reiese că nu trebuie acordată nici cifrei de afaceri globale a unei întreprinderi și nici cifrei care provine din produsele ce fac obiectul încălcării comise, o importanță disproporționată în raport cu celelalte criterii de apreciere (a se vedea punctul 280 de mai sus).

304 În acest context, nu se poate concluziona că amenda aplicată reclamantei este disproporționată, dat fiind că punctul de plecare pentru amenda sa este justificat în lumina criteriilor folosite de Comisie pentru aprecierea importanței fiecărei întreprinderi pe piața relevantă. Având în vedere cota alocată reclamantei în cadrul cartelului și rezultatele estimate, astfel cum reies din anexele 60 și 169–171 la comunicarea privind obiecțiunile, Comisia avea dreptul să îi impună acesteia, cel puțin, un punct de plecare de două ori mai ridicat decât cel impus întreprinderilor din a treia categorie.

305 În această privință, reclamanta nu poate folosi ca argument faptul că, în considerentul 175 din decizia sa, Comisia a clasificat-o drept „întreprindere specializată într-un singur produs”. [traducere neoficială] Din pasajul respectiv reiese că o astfel de clasificare a avut ca obiectiv doar să distingă cel mai scăzut punct de plecare pentru amenda reclamantei în raport cu punctul de plecare folosit pentru ABB. Reclamanta nu a reușit să explice în ce măsură această clasificare, presupunând că este eronată, ar fi putut să o dezavantajeze.

306 În măsura în care reclamanta îi reproșează Comisiei faptul că nu a luat în considerare cifra sa de afaceri de pe piața relevantă, atunci când a aplicat limita de 10 % din cifra de afaceri prevăzută la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, ar trebui amintită jurisprudența constantă conform căreia cifra de afaceri menționată la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 trebuie înțeleasă ca făcând referire la cifra de afaceri globală a întreprinderii în cauză, care oferă numai o indicație aproximativă privind importanța și influența acesteia pe piață (Hotărârea Musique Diffusion Française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 119; Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Cockerill-Sambre/Comisia, T-144/89, Rec., p. II-947, punctul 98, precum și Hotărârea Tribunalului din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia, T-43/92, Rec., p. II-441, punctul 160). Respectând limita stabilită prin dispoziția citată anterior din Regulamentul nr. 17, Comisia poate stabili cuantumul amenzii pornind de la cifra de afaceri pe care o dorește, în termeni de zonă geografică și produse relevante.

307 În al doilea rând, reclamanta nu poate invoca nici încălcarea principiului proporționalității, întemeiată pe faptul că Comisia nu a calculat cuantumul amenzii sale în funcție de profitul pe care îl realizase pe piața relevantă. Deși profitul pe care întreprinderile l-au putut obține din practicile lor se numără printre factorii care pot fi luați în considerare la aprecierea gravității încălcării (Hotărârea Musique Diffusion Française și alții/Comisia, citată anterior, punctul 129 și Hotărârea Deutsche Bahn/Comisia, citată anterior, punctul 127) și deși Comisia, în măsura în care poate estima acest profit ilegal, are posibilitatea de a stabili amenzile la un astfel de nivel încât să depășească acest profit, dintr-o jurisprudență constantă reiese că gravitatea încălcărilor trebuie să fie stabilită în funcție de numeroși factori precum, în special, circumstanțele particulare ale cauzei, contextul acesteia și caracterul descurajator al amenzilor, fără să fi fost stabilită o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu (a se vedea punctul 236 de mai sus). În mod similar, Comisia a afirmat în liniile directe că orice beneficiu economic sau financiar obținut de către autorii încălcării se numără printre factorii obiectivi care trebuie luați în considerare „în funcție de circumstanțe” pentru a adapta cuantumul amenzilor avute în vedere (a se vedea punctul 230 de mai sus). În orice caz, întrucât Comisia a stabilit punctul de plecare pentru amenda care trebuia să fie impusă reclamantei pe baza unei serii de factori care reflectau importanța acesteia pe piață, nu se poate susține că aceasta nu a ținut seama de avantajele pe care le-ar fi putut obține reclamanta din încălcarea în cauză.

308 În ceea ce privește capacitatea reclamantei de a plăti amenda, este suficient să se observe că, potrivit unei jurisprudențe constante, Comisia nu este obligată, la stabilirea cuantumulului amenzii,

să țină seama de situația financiară dificilă a unei întreprinderi implicate, având în vedere că recunoașterea unei astfel de obligații ar însemna să se ofere un avantaj concurențial nejustificat întreprinderilor mai puțin adaptate la condițiile pieței (Hotărârea IAZ și alții/Comisia, citată anterior, punctele 54 și 55; Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Fiskeby Board/Comisia, T-319/94, Rec., p. II-1331, punctele 75 și 76, precum și Hotărârea Tribunalului Enso Española/Comisia, T-348/94, Rec., p. II-1875, punctul 316). În mod similar, în măsura în care liniile directoare prevăd faptul că este necesar să se ia în considerare „capacitatea lor reală de a contribui într-un context social particular” pentru a adapta amenzile avute în vedere, această prevedere este însoțită de precizarea „în funcție de circumstanțe” (a se vedea punctul 230 de mai sus).

309 În măsura în care reclamanta se bazează pe o încălcare a principiului proporționalității, argumentele sale trebuie așadar să fie, de asemenea, respinse.

310 În consecință, obiecția întemeiată pe încălcarea principiului egalității de tratament și a principiului proporționalității, precum și pe nelegalitatea liniilor directoare, trebuie să fie respinsă în totalitate.

D – Cu privire la aprecierea eronată a duratei încălcării

1. Argumentele părților

311 Conform reclamantei, Comisia nu are dreptul să înmulțească quantumul intermediar al amenzii cu 1,4 pretinzând că respectivul cartel ar fi durat cinci ani, având în vedere că reclamanta a participat doar la un cartel din Danemarca cu o durată relativ scurtă, pe care l-a părăsit în 1993, precum și la un cartel de scurtă durată, mai amplu, care a durat doar câteva luni înainte să se fi distrus total cooperarea din cadrul acestuia. Faptul că ABB a recunoscut existența unei încălcări continue nu este relevant pentru calcularea duratei încălcării în privința reclamantei.

312 În plus, faptul că „aranjamentele erau incomplete inițial și au avut un efect limitat în afara pieței daneze” ar fi trebuit să fie luat în considerare, de asemenea, la aprecierea duratei cartelului. [traducere neoficială]

313 Pârâta observă că argumentul reclamantei este echivalent cu contestarea participării sale la un cartel continuu. În orice caz, prin faptul că a stabilit durata încălcării la cinci ani, în considerentul 170 din decizie, Comisia a ținut seama de caracterul incomplet pe care l-au avut inițial aranjamentele din afara Danemarcei.

2. Constatările Tribunalului

314 Astfel cum s-a afirmat la punctele 99–109 de mai sus, Comisia a calculat corect durata încălcării imputate reclamantei.

315 În ceea ce privește faptul că aranjamentele din cadrul cartelului au fost incomplete inițial și au avut un efect limitat în afara pieței daneze, este suficient să se constate că Comisia a ținut seama suficient de acești factori atunci când a apreciat durata încălcării imputate reclamantei.

316 Prin urmare, obiecția trebuie să fie respinsă.

E – Cu privire la aplicarea eronată a circumstanțelor agravante

1. Argumentele părților

317 Reclamanta contestă creșterea cu 30 % a cuantumului de bază al amenzii, efectuată în baza circumstanțelor agravante luate în considerare de Comisie, în special continuarea deliberată a participării acesteia la încălcare după verificările efectuate de Comisie, și pretinsul său rol activ în sancțiunile împotriva Powerpipe. Procedând astfel, Comisia nu a demonstrat existența niciuneia dintre circumstanțele agravante enumerate în secțiunea 2 din propriile linii directoare.

318 Comisia a procedat greșit sporind cuantumul amenzii pe motiv că încălcarea a continuat după efectuarea verificărilor. Continuarea practicilor în cauză după începerea investigației de către Comisie este inerentă oricărei încălcări și, prin urmare, nu poate fi considerată circumstanță agravantă. Acest lucru este confirmat de practica decizională anterioară a Comisiei, precum și de faptul că propriile linii directoare demonstrează că necontinuarea unei încălcări trebuie să fie luată în considerare ca circumstanță atenuantă. Dacă încetarea timpurie a unei încălcări poate fi considerată circumstanță atenuantă, nu există niciun motiv pentru a trata continuarea încălcării după inițierea investigațiilor ca fiind o circumstanță agravantă.

319 În ceea ce privește măsurile concertate adoptate împotriva Powerpipe, reclamanta repetă că nu a participat la nicio acțiune punitivă împotriva Powerpipe.

320 Pârâta constată că lista circumstanțelor agravante din liniile directoare nu este exhaustivă. Prin urmare, aceasta avea dreptul să considere continuarea încălcării ca fiind o circumstanță agravantă, în special în cazul în care încălcările au fost atât de grave încât nicio persoană avizată nu putea considera legal comportamentul respectiv. În cele din urmă, răspunderea reclamantei pentru acțiunile concertate împotriva Powerpipe a fost demonstrată în cadrul deciziei.

2. Constatările Tribunalului

321 În primul rând, în ceea ce privește lista circumstanțelor agravante enumerate în liniile directoare, este necesar să se observe că acestea precizează clar că este vorba doar de o listă prezentată cu titlu de exemplu.

322 În ceea ce privește rolul activ jucat de reclamantă în sancțiunile împotriva Powerpipe, este suficient să se amintească faptul că, astfel cum s-a constatat la punctele 139–164 de mai sus, s-a stabilit că reclamanta a luat legătura cu ABB, în iulie 1992, cu scopul de a prejudicia activitățile Powerpipe, că aceasta s-a înțeles cu ABB în 1993 să ademenească un salariat-cheie al acestei întreprinderi și că a făcut eforturi, în urma reuniunii din 24 martie 1995, prin intervenția pe lângă unul dintre furnizorii săi, să întârzie livrările acestuia către Powerpipe. În aceste circumstanțe, Comisia avea dreptul să constate că rolul său activ în sancțiunile împotriva Powerpipe constituia o circumstanță agravantă, fiind totodată recunoscut rolul major jucat de ABB în această privință.

323 În al doilea rând, este necesar să se observe că reclamanta nu neagă faptul că a continuat încălcarea după verificările efectuate de Comisie.

324 Contrar alegațiilor reclamantei, faptul că încetarea unei încălcări după primele intervenții ale Comisiei poate fi reținută ca circumstanță atenuantă nu înseamnă că, într-o astfel de situație, continuarea unei încălcări nu poate fi considerată circumstanță agravantă. Reacția unei

întreprinderi la deschiderea unei investigații privind activitățile sale poate fi apreciată numai ținând seama de contextul particular al speței. Având în vedere că așadar Comisia nu poate fi obligată, de regulă, nici să considere o continuare a încălcării ca fiind o circumstanță agravantă, nici să considere încetarea încălcării ca fiind o circumstanță atenuantă, posibilitatea ca aceasta să califice o astfel de încetare drept circumstanță atenuantă într-un anumit caz nu o poate priva de puterea sa de a considera o astfel de continuare drept circumstanță agravantă într-un alt caz.

325 În consecință, obiecția nu poate fi acceptată.

F – Cu privire la neluarea în considerare a unor circumstanțe atenuante

1. Argumentele părților

326 Reclamanta îi reproșează Comisiei faptul că nu a ținut seama de anumiți factori care, în trecut, au fost considerați în mod sistematic drept circumstanțe atenuante, în special existența unor presiuni exercitate asupra unei întreprinderi de către altă întreprindere sau introducerea în întreprindere a unei politici de punere în conformitate cu dreptul comunitar.

327 În primul rând, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare faptul că reclamanta este o întreprindere mijlocie de familie și nu are așadar capitalul unei întreprinderi care face parte dintr-un grup, ceea ce a redus capacitatea acesteia de plată a amenzii.

328 În al doilea rând, reclamanta a fost supusă constant unor presiuni puternice din partea ABB, care dispunea de puterea și resursele necesare pentru a domina sectorul în cauză. ABB nu a ascuns niciodată faptul că obiectivul său pe termen lung era să obțină controlul asupra reclamantei sau să o prejudicieze, din cauza amenințării reprezentate de tehnologia sa mai ieftină. Prin urmare, obiectivul reclamantei era de a nu contraria ABB, mai degrabă decât de a respecta un cartel impus de aceasta din urmă. Prin urmare, presiunile exercitate de ABB ar trebui să fie luate în considerare drept circumstanță atenuantă în avantajul reclamantei.

329 În această privință, reclamanta contestă argumentul pârâtei, conform căruia este suficient să se ia în considerare aceste circumstanțe la aprecierea gravității comportamentului ABB. La evaluarea individuală a fiecărei întreprinderi, Comisia avea obligația să țină seama de impactul real pe care strategia ABB de exercitare a unei presiuni îl avusese asupra comportamentului întreprinderilor și, prin urmare, asupra comportamentului reclamantei. În orice caz, decizia ar fi trebuit să țină seama de caracterul relativ mai puțin grav al rolului reclamantei în raport cu rolul ABB, liderul cartelului.

330 În al treilea rând, Comisia ar fi trebuit să țină seama de faptul că reclamanta dispunea de o tehnologie mai eficientă, care îi permitea să exercite o presiune în sensul scăderii prețurilor. Prin urmare, aceasta era interesată mereu mai degrabă să câștige cote de piață decât să își înghețe poziția pe piață. În cadrul EuHP, aceasta a fost victima unei opoziții față de utilizarea noii sale tehnologii mai ieftine.

331 În ceea ce privește argumentul pârâtei, conform căruia faptul că aceasta nu a introdus o plângere ar împiedica luarea în considerare a respectivei situații în calitate de circumstanță atenuantă, acesta este contrazis de însuși textul comunicării privind cooperarea.

332 În al patrulea rând, participarea reclamantei la cartel a avut doar un efect limitat asupra pieței, având în vedere că în 1991 și 1992 aceasta obținuse în Danemarca cote de piață considerabil mai mari decât cele care îi fuseseră alocate. Astfel, reclamanta s-a distanțat într-adevăr, în măsura impusă de jurisprudență, de practicile de stabilire a cotelor utilizate de celelalte întreprinderi. De asemenea, ar trebui subliniat faptul că reclamanta este cea care a pus capăt primului cartel din Danemarca, în aprilie 1993.

333 În al cincilea rând, ar trebui precizat că aceasta a părăsit EuHP la sfârșitul anului 1997. Conform reclamantei, cooperarea din cadrul EuHP a făcut parte din comportamentul sancționat de decizie. Comisia ar fi trebuit să ia în considerare faptele legate de plecarea sa din EuHP atunci când a stabilit cuantumul amenzii.

334 În cele din urmă, în primăvara anului 1997, reclamanta a introdus un program intern de punere în conformitate cu dreptul comunitar, implicând distribuirea unui „manual de conformitate”, precum și conferințe și discuții cu personalul său danez și german referitoare la acest subiect.

335 Pârâta afirmă că niciuna dintre circumstanțele enumerate în cerere nu ar fi trebuit să fie luată în considerare în calitate de circumstanță atenuantă.

2. Constatările Tribunalului

336 Este necesar să se observe că, în speță, Comisia a fost îndreptățită să considere că reclamantei nu i se putea aplica nicio circumstanță atenuantă.

337 În primul rând, trebuie să se observe că simplul fapt că, în practica sa decizională anterioară, Comisia a considerat că anumiți factori constituiau circumstanțe atenuante pentru stabilirea cuantumului amenzii nu înseamnă că aceasta este obligată să utilizeze aceeași apreciere într-o decizie ulterioară (Hotărârea Mayr-Melnhof/Comisia, citată anterior, punctul 368).

338 În continuare, ar trebui observat că faptul că reclamanta este o întreprindere familială mijlocie nu poate constitui o circumstanță atenuantă. Chiar și presupunând că ar exista o legătură între caracterul familial al acționarilor unei întreprinderi și solvența acesteia, ceea ce nu s-a stabilit, dintr-o jurisprudență constantă reiese că Comisia nu are obligația să țină seama de situația financiară dificilă a unei întreprinderi vizate, având în vedere că recunoașterea unei astfel de obligații ar însemna să li se ofere un avantaj concurențial nejustificat întreprinderilor mai puțin adaptate la condițiile pieței (a se vedea punctul 308 de mai sus).

339 Apoi, în ceea ce privește presiunile exercitate de către ABB asupra reclamantei, ar trebui amintit faptul că aceasta din urmă ar fi putut să denunțe autorităților competente presiunea la care a fost supusă și să depună la Comisie o plângere în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17, în loc să participe la cartel (a se vedea punctul 142 de mai sus). În orice caz, nu i se poate reproșa Comisiei faptul că nu a ținut seama de aceste presiuni dat fiind că, la stabilirea amenzii care trebuia aplicată societății ABB, presiunile exercitate de aceasta asupra celorlalte întreprinderi pentru a le convinge să intre în cartel au fost considerate drept un factor care determină o majorare a amenzii acesteia.

340 Acest lucru este valabil și în cazul presiunilor exercitate asupra reclamantei de către alte întreprinderi care au participat la EuHP, în ceea ce privește utilizarea noii sale tehnologii. În

această privință, este necesar să se observe că reclamanta, dispunând de o tehnologie care permitea reducerea costurilor, se afla de fapt într-o poziție mai puternică pentru a se opune activităților cartelului și, în cazul în care cartelul o împiedica să își utilizeze tehnologia, pentru a depune o plângere la Comisie.

341 Este necesar să se sublinieze că nimic din textul comunicării privind cooperarea și nici din textul liniilor directe nu se opune constatării că existența unor presiuni din partea întreprinderilor concurente nu trebuie să fie considerată drept circumstanță atenuantă în cazul în care întreprinderea în cauză nu a depus o plângere privind aceste presiuni.

342 În cele din urmă, reclamanta nu poate folosi ca argument faptul că, în cadrul cartelului danez, aceasta nu a respectat întotdeauna cotele alocate în cadrul cartelului. Astfel cum se afirmă în considerentele 36 și 37 din decizie, deși reclamanta a amenințat că va părăsi cartelul, aceasta nu și-a încheiat participarea la cartel, ci mai degrabă a încercat, prin aceste amenințări, să obțină o creștere a cotei sale. În această privință, ar trebui să se observe că reclamanta a recunoscut faptul că, la vremea respectivă, a depus ea însăși propuneri pentru o revizuire a repartizării cotelor de piață (răspunsul reclamantei la comunicarea privind obiecțiunile). Apoi, în ceea ce privește retragerea sa din cartelul danez, în aprilie 1993, este necesar să se observe, astfel cum s-a constatat la punctele 75–77 de mai sus, că, ulterior slăbirii cartelului danez, aceasta era încă implicată în negocierile privind împărțirea pieței germane.

343 În aceste circumstanțe, Comisia a fost îndreptățită să considere că comportamentul reclamantei în cadrul cartelului nu putea genera o circumstanță atenuantă.

344 În ceea ce privește retragerea reclamantei din EuHP, la începutul anului 1997, este suficient să se observe că, având în vedere faptul că Comisia nu a folosit, împotriva reclamantei, cooperarea din cadrul EuHP ca element constituind o încălcare și, în plus, a stabilit că încălcarea a încetat în primăvara anului 1996, aceasta nu era obligată să accepte ca circumstanță atenuantă în privința reclamantei retragerea acesteia din EuHP, care, în plus, datează dintr-o perioadă ulterioară perioadei încălcării.

345 În cele din urmă, Comisiei nu i se poate reproșa faptul că nu a luat în considerare, drept circumstanță atenuantă, punerea în aplicare de către reclamantă a unui program intern de punere în conformitate cu dreptul comunitar. Deși este într-adevăr important faptul că reclamanta a luat măsuri pentru a împiedica, în viitor, comiterea unor noi încălcări ale dreptului comunitar în domeniul concurenței de către angajații săi, acest fapt nu schimbă cu nimic caracterul real al încălcării constatate în speță (Hotărârea din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, punctul 357). În plus, din jurisprudență reiese că, deși punerea în aplicare a unui program de punere în conformitate cu regulile comunitare ale concurenței demonstrează intenția întreprinderii în cauză de a preveni încălcările viitoare și, prin urmare, constituie un factor care îi permite Comisiei să își îndeplinească mai bine misiunea care constă, în special, în aplicarea principiilor stabilite de tratat în materie de concurență și în orientarea întreprinderilor în acest sens, simplul fapt că, în anumite cazuri, în practica sa decizională anterioară, Comisia a luat în considerare punerea în aplicare a unui astfel de program în calitate de circumstanță atenuantă nu implică obligația acesteia de a proceda la fel într-un anumit caz (Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Fiskeby Board/Comisia, citată anterior, punctul 83 și Hotărârea Tribunalului Mo och Domsjö/Comisia, T-352/94, Rec., p. II-1989, punctul 417). Acest lucru este valabil cu atât mai mult atunci când, precum în speță, încălcarea în cauză constituie o încălcare evidentă a articolului 85 alineatul (1) literele (a) și (c) din tratat.

346 Pentru toate motivele menționate, această obiecție trebuie așadar să fie respinsă.

G – Cu privire la aplicarea incorectă a comunicării privind cooperarea

1. Argumentele părților

347 Reclamanta susține, în primul rând, că reducerea cu 30 % a amenzii acordate în temeiul secțiunii D din comunicarea privind cooperarea nu reflectă suficient valoarea cooperării sale cu Comisia. În al doilea rând, aceasta consideră că Comisia ar fi trebuit să aplice, în privința sa, principiile stabilite în proiectul său de comunicare privind cooperarea, mai degrabă decât dispozițiile versiunii finale a acestei comunicări. În al treilea rând, nu ar fi trebuit să i se impună nicio amendă pentru fapte ulterioare datei verificărilor.

348 În primul rând, Comisia ar fi trebuit să țină seama de faptul că reclamanta a fost prima întreprindere care a informat presa despre faptul că urma să coopereze cu această instituție în cadrul investigației sale. Reclamanta a fost prima întreprindere care i-a furnizat Comisiei informații și probe materiale, inclusiv probe privind continuarea cartelului după efectuarea verificărilor, despre care aceasta nu avea cunoștință. În cooperarea sa sistematică cu Comisia, reclamanta a dat dovadă de flexibilitate, renunțând la dreptul său de acces la dosar și la dreptul de a nu se autoincrimina. Comisia nu își poate întemeia refuzul de a-i acorda o reducere mai mare numai pe faptul că reclamanta a început să coopereze abia după inițierea investigațiilor, având în vedere că secțiunea D din comunicare dispune doar ca întreprinderea în cauză să coopereze înainte de trimiterea comunicării privind obiecțiunile.

349 Conform reclamantei, cooperarea sa ar fi trebuit să determine o reducere de peste 30 % a amenzii, din moment ce cooperarea sa a depășit cu mult simpla necontestare a faptelor, ceea ce a condus, de exemplu în Decizia Carton, la o reducere de 33 % a amenzii. În speță, o simplă atitudine de necontestare a faptelor a condus deja la o reducere de 20 % din amendă pentru KE KELIT.

350 Reclamanta s-ar fi putut aștepta la o reducere similară cu cea acordată în Decizia Carton, la care făcuse referire și Comisia prima dată când reclamanta a luat legătura cu aceasta. În Decizia 98/247/CECO a Comisiei din 21 ianuarie 1998 privind o procedură în temeiul articolului 65 din Tratatul CECO (IV/35.814 – Suprataxa pe aliaj) (JO L 100, p. 55, denumită în continuare „Decizia Suprataxa pe aliaj”), s-au acordat reduceri de 40 % din amendă pentru prezentarea de probe, iar întreprinderii care furnizase prima probele nu i s-a aplicat nicio amendă.

351 În al doilea rând, Comisia ar fi trebuit să aplice principiile stabilite în proiectul său de comunicare privind cooperarea și nu cele stabilite în versiunea finală a comunicării privind cooperarea. Având în vedere că această versiune definitivă nu fusese publicată încă, reclamanta a luat decizia de a coopera cu Comisia pe baza proiectului de comunicare privind cooperarea și pe baza practicii anterioare a Comisiei. În plus, în proiectul său de comunicare privind cooperarea, Comisia a declarat că era conștientă de faptul că respectiva comunicare va crea așteptări legitime pe care se vor baza întreprinderile care doresc să o informeze despre existența unui cartel.

352 În temeiul proiectului de comunicare privind cooperarea, ar trebui să se acorde o reducere de cel puțin 50 % în cazul în care, după ce Comisia a efectuat verificări, întreprinderea îndeplinește trei criterii, și anume: în primul rând, este prima care cooperează; în al doilea rând, îi oferă

Comisiei informații în manieră extinsă și menține o cooperare permanentă; și în al treilea rând, nu a obligat nicio altă întreprindere să participe la cartel și nici nu a jucat un rol hotărâtor în activitatea ilegală. Acest proiect de comunicare privind cooperarea nu implică așadar condiția care figurează în versiunea finală, condiție conform căreia verificările nu ar fi trebuit să furnizeze suficiente motive pentru a justifica inițierea unei proceduri în vederea adoptării unei decizii. Proiectul de comunicare privind cooperarea reflectă, în această privință, practica Comisiei de la vremea respectivă, ilustrată în special de Decizia Carton, în care întreprinderilor li s-au acordat reduceri de două treimi din amendă pentru că au furnizat probe care au redus necesitatea Comisiei de a se baza pe probe indirecte și pentru că au influențat alte întreprinderi implicate care, altfel, ar fi putut continua să nege încălcarea.

353 Deși Comisia fusese îndreptățită să aplice comunicarea sa în versiunea finală și considerase în mod corect că reclamanta intra sub incidența situației descrise în secțiunea D din această comunicare, nu reiese clar motivul pentru care aceasta nu a beneficiat de reducerea maximă posibilă, adică 50 %.

354 În al treilea rând, reclamantei nu ar fi trebuit să i se aplice nicio amendă în ceea ce privește activitățile ilegale desfășurate ulterior verificărilor, având în vedere că aceasta era cea care informase Comisia cu privire la activitățile respective, despre care Comisia recunoaște că nu avea cunoștința la vremea respectivă. Atât proiectul de comunicare privind cooperarea, cât și versiunea finală, în secțiunea B, stabilesc că o întreprindere care informează Comisia cu privire la un cartel despre care aceasta nu avea cunoștința are dreptul la o reducere foarte importantă sau, mai mult decât atât, conform proiectului de comunicare, are dreptul să nu i se aplice nicio amendă.

355 În speță, reducerea amenzii acordată reclamantei a fost foarte limitată, având în vedere că faptele aduse la cunoștința Comisiei determinaseră deja o creștere a amenzii, în primul rând ca urmare a creșterii duratei încălcării și, în al doilea rând, în principal, ca urmare a creșterii cu 30 % a amenzii pentru a reflecta gravitatea încălcării.

356 Pârâta afirmă că și-a exercitat în mod legal și rezonabil puterea discreționară de care dispunea, în aplicarea comunicării sale privind cooperarea. În temeiul secțiunii D din respectiva comunicare, ajutorul furnizat de reclamantă nu merita o reducere mai mare de 30 % dat fiind că aceasta nu a început să coopereze înainte să fi primit o solicitare de informații. În plus, reclamanta nu a prezentat niciun argument pentru a demonstra că secțiunea B sau C din această comunicare era aplicabilă. În orice caz, Comisia nu se poate abate de la comunicarea sa finală, având în vedere că trebuie să își respecte politica pe care a anunțat-o în mod public.

357 Deoarece Comisia dispune de o marjă discreționară largă în această privință, având în vedere numărul mare de factori care trebuie să fie luați în considerare, reclamanta nu ar fi putut să aibă o așteptare legitimă în ceea ce privește o anumită reducere acordată în cauzele anterioare, precum Decizia Carton. De asemenea, cazul reclamantei nu poate fi comparat cu cazurile întreprinderilor care au beneficiat de reduceri de 40 % în Decizia Suprataxa pe aliaj. În ceea ce privește argumentul întemeiat pe reducerea de 20 % acordată pentru KE KELIT, acesta ar putea doar să conducă la o creștere a amenzii aplicate acesteia din urmă.

358 În orice caz, reclamanta nu se poate prevala de secțiunea B din comunicarea privind cooperarea pentru a invoca imunitatea în ceea ce privește faptele comise ulterior deschiderii investigației. În schimb, continuarea încălcării în aceste condiții a fost suficient de supărătoare pentru a determina Comisia să majoreze cuantumul amenzii ca descurajare.

2. Constatările Tribunalului

359 Cu titlu introductiv, este necesar să se observe că, în comunicarea sa privind cooperarea, Comisia a definit condițiile în care întreprinderile care cooperează cu ea în cursul investigației asupra unui cartel vor putea să fie scutite de amendă sau să beneficieze de o reducere a cuantumului amenzii pe care ar fi trebuit altfel să o plătească (a se vedea secțiunea A 3 din comunicarea privind cooperarea).

360 Astfel cum s-a menționat în secțiunea E 3 din comunicarea privind cooperarea, aceasta a creat așteptări legitime pe care se bazează întreprinderile care doresc să informeze Comisia cu privire la existența unui cartel. Având în vedere încrederea legitimă pe care au putut să o deducă din comunicarea respectivă întreprinderile care doreau să coopereze cu Comisia, aceasta era obligată, prin urmare, să o respecte atunci când a apreciat cooperarea reclamantei cu scopul de a stabili cuantumul amenzii aplicate acesteia.

361 În schimb, reclamanta nu poate susține că, în cazul său, Comisia ar fi trebuit să aplice criteriile prezentate în proiectul său de comunicare. Astfel cum s-a constatat la punctul 246 de mai sus, acest proiect, prin faptul că avertiza întreprinderile de intenția Comisiei de a adopta o comunicare privind cooperarea întreprinderilor la cercetarea sau urmărirea încălcărilor, nu putea da naștere, în sine, la încredere în sensul că criteriile din proiectul respectiv urmau să fie adoptate cu caracter definitiv și, ulterior, aplicate. Soluția contrară ar avea efectul nedorit de a descuraja Comisia să publice proiecte de comunicare pentru a obține observații din partea comercianților vizati.

362 În continuare, în ceea ce privește aplicarea comunicării privind cooperarea în cazul reclamantei, este necesar să se observe că acest caz nu intră sub incidența secțiunii B din comunicarea în cauză, care vizează cazurile în care o întreprindere a informat Comisia cu privire la un cartel secret înainte ca aceasta să fi inițiat o cercetare (caz care poate conduce la o reducere de cel puțin 75 % din cuantumul amenzii), nici a secțiunii C din respectiva comunicare, care privește o întreprindere care a denunțat un cartel secret după inițierea de către Comisie a unei cercetări care nu a furnizat destule motive pentru inițierea procedurii în vederea adoptării unei decizii (caz care poate conduce la o reducere cuprinsă între 50 și 75 % din cuantumul amenzii).

363 În ceea ce privește secțiunea D din comunicarea privind cooperarea, este necesar să se observe că, în conformitate cu această dispoziție, „[î]n cazul în care o întreprindere cooperează fără a fi îndeplinite toate condițiile prevăzute în [Secțiunile] B și C, aceasta beneficiază de o reducere între 10–50 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în lipsa cooperării”. Această comunicare precizează următoarele:

„Acesta poate fi cazul în special dacă:

- anterior trimiterii unei comunicări privind obiecțiunile, o întreprindere furnizează Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la confirmarea existenței încălcării săvârșite;
- ulterior primirii comunicării privind obiecțiunile, o întreprindere informează Comisia că nu contestă materialitatea faptelor pe care Comisia își întemeiază acuzațiile”. [traducere neoficială]

364 Este necesar să se constate faptul că reclamanta nu a demonstrat că Comisia, prin faptul că a recunoscut că reclamanta i-a comunicat de bună voie probe scrise care au contribuit considerabil la stabilirea unor aspecte importante ale cauzei, în special faptul că membrii cartelului hotărâseră să participe în continuare la cartel ulterior investigației, ceea ce Comisia bănuia dar fără să aibă dovezi (considerentul 177 din decizie), ar fi trebuit să îi acorde o reducere mai mare decât cea de 30 % de care a beneficiat.

365 Comisia a observat, în considerentul 177 din decizia sa, că solicitările de informații i-au oferit reclamantei ocazia să comunice probele privind încălcarea. În această privință, din decizie reiese că, referitor la cooperarea oferită de ABB, Comisia a considerat că aceasta nu poate beneficia de întreaga reducere de 50 %, disponibilă în temeiul secțiunii D, dat fiind că, pentru a coopera, a fost necesar să aștepte până în momentul trimerii solicitărilor de informații detaliate (considerentul 174 al treilea și al patrulea paragraf). Rezultă că Comisia nu era dispusă să acorde o reducere de 50 % a cuantumului amenziilor în cazul în care întreprinderea în cauză nu îi comunica informații înainte de primirea unei solicitări de informații. Se știe că reclamanta a comunicat Comisiei documentele abia după ce a primit de la aceasta o astfel de solicitare de informații.

366 În ceea ce privește o comparație între cazul de față și practica anterioară a Comisiei, ar trebui observat că simplul fapt că Comisia a acordat, în practica sa decizională anterioară, o anumită cotă de reducere pentru un comportament determinat nu înseamnă că aceasta este obligată să acorde aceeași reducere proporțională în cazul aprecierii unui comportament similar în cadrul unei proceduri administrative ulterioare (a se vedea punctul 244 de mai sus).

367 Reclamanta nu poate folosi ca argument nici faptul că societății KE KELIT i s-a acordat o reducere de 20 % a cuantumului amenziilor deoarece nu a contestat faptele care îi sunt imputate. Chiar presupunând că Comisia ar fi acordat o reducere prea mare a amenziilor aplicate acestei alte întreprinderi, trebuie amintit faptul că respectarea principiului egalității de tratament trebuie să fie conciliată cu respectarea principiului legalității, conform căruia nimeni nu poate invoca, în beneficiul său, o ilegalitate comisă în favoarea altcuiva (Hotărârea SCA Holding/Comisia, citată anterior, punctul 160 și Hotărârea Mayr-Melnhof/Comisia, citată anterior, punctul 334).

368 În plus, reclamanta nu poate solicita o reducere mai mare pentru perioada care a început după deschiderea investigației, în cursul căreia a continuat încălcarea și în privința căreia reclamanta a furnizat probe Comisiei. Având în vedere că această continuare a cartelului constituie un aspect care nu poate fi disociat de încălcare, aceasta a putut fi luată în considerare numai în ansamblu în cadrul aplicării comunicării privind cooperarea. Având în vedere că reclamanta nu îndeplinea condițiile de aplicare nici a secțiunii B și nici a secțiunii C din comunicarea în cauză, comportamentul său trebuia să fie apreciat în temeiul secțiunii D.

369 În cele din urmă, Comisia avea dreptul să țină seama de faptul că încălcarea a continuat ulterior verificărilor, nu doar pentru calcularea duratei încălcării, ci și în calitate de circumstanță agravantă, dat fiind că un astfel de comportament era dovada faptului că participanții la cartel erau hotărâți să continue încălcarea în ciuda riscului de a fi sancționați.

370 În aceste circumstanțe, Comisia nu a comis o eroare de drept sau de fapt în aplicarea comunicării sale privind cooperarea. Prin urmare, obiecția trebuie să fie respinsă.

IV – Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea obligației de motivare la stabilirea cuantumului amenzi

A – Argumentele părților

371 Reclamanta îi reproșează Comisiei faptul că a încălcat obligația de motivare prin faptul că nu a asigurat transparența metodei de calculare a cuantumului amenzi. Comisia nu a oferit explicații cu privire la faptul că amenda a fost stabilită pe baza unor puncte de plecare exprimate în valori absolute, independente de cifrele de afaceri ale întreprinderilor și mai mari decât nivelul maxim legal permis. Aceasta nu a oferit explicații privind modul în care a apreciat gravitatea încălcării, în ceea ce privește întreprinderile mici și mijlocii implicate. În special, aceasta nu a explicat modul în care s-a putut abate de la practica sa anterioară, care consta în stabilirea cuantumului amenzilor proporțional cu cifra de afaceri de pe piața relevantă.

372 Reclamanta pretinde că, tot contrar obligației de motivare, pârâta a aplicat retroactiv, fără nicio justificare, noile sale linii directoare pentru calcularea cuantumului amenzilor.

373 De asemenea, această obligație a fost încălcată în măsura în care Comisia s-a abătut de la practica sa anterioară de indulgență și de la proiectul său de comunicare privind cooperarea, care exprima tocmai această indulgență, aplicând în schimb o politică diferită, stabilită în versiunea finală a comunicării privind cooperarea.

374 În plus, Comisia a încălcat obligația sa de motivare prin faptul că nu a ținut seama de toate circumstanțele atenuante invocate de reclamantă. Deși Comisia nu era obligată să ia în considerare circumstanțele enumerate de reclamantă, aceasta ar fi trebuit să explice motivele pentru care nu ținuse cont de acești factori.

375 Pârâta observă că reclamanta, în motivul său privind obligația de motivare, prezintă pur și simplu în alt mod argumentele pe care le-a dezvoltat deja în ceea ce privește prezumtiva discriminare.

376 În orice caz, argumentul reclamantei referitor la pretinsa lipsă de motivare este nefondat, atât în ceea ce privește aplicarea „retroactivă” a noilor linii directoare, cât și în ceea ce privește abaterea Comisiei de la proiectul său de comunicare privind cooperarea. În cele din urmă, întrucât Comisia nu era obligată să considere anumite circumstanțe drept circumstanțe atenuante, nu era necesară o motivare în această privință.

B – Constatările Tribunalului

377 Conform unei jurisprudențe constante, motivarea prevăzută la articolul 190 din Tratatul CE (devenit articolul 253 CE) trebuie să indice, în mod clar și neechivoc, raționamentul autorității comunitare, autorul actului contestat, astfel încât să le permită părților interesate să cunoască motivele măsurii adoptate, iar instanței competente să își exercite controlul. Cerința de motivare trebuie să fie apreciată în funcție de circumstanțele speței, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul de a primi explicații pe care îl pot avea destinatarii sau alte persoane pe care actul le privește în mod direct și individual (Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink’s France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63).

378 În cazul în care o decizie aplică amenzi mai multor întreprinderi pentru o încălcare a regulilor comunitare de concurență, sfera obligației de motivare trebuie să fie apreciată, în special, în lumina faptului că gravitatea încălcărilor trebuie să fie stabilită în funcție de numeroși factori, precum, în special, circumstanțele particulare ale cauzei, contextul acesteia și caracterul descurajator al amenzilor, fără să fi fost stabilită o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu (Ordonanța SPO și alții/Comisia, citată anterior, punctul 54).

379 În speță, în decizia sa, Comisia prezintă întâi constatările sale generale privind gravitatea încălcării în cauză și elementele specifice ale cartelului pe care s-a bazat pentru a concluziona că, în prezenta cauză, este vorba despre o încălcare foarte gravă, pentru care amenda impusă în mod normal este de cel puțin 20 de milioane ECU (considerentele 164 și 165 din decizie). Apoi, Comisia explică faptul că acest quantum trebuie să fie adaptat ținând seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza un prejudiciu considerabil concurenței și de necesitatea de a se asigura că amenzile au un caracter suficient de descurajator (considerentul 166 din decizie). În continuare, Comisia precizează că a ținut seama, la stabilirea quantumului amenzii, de eventualele circumstanțe agravante sau atenuante, precum și de poziția fiecărei întreprinderi în raport cu comunicarea privind cooperarea (considerentul 167 din decizie).

380 În ceea ce privește amenda care trebuie aplicată reclamantei, Comisia explică apoi că, ținând seama de importanța reclamantei în calitate de al doilea cel mai mare producător european de conducte precalorifuge și pentru a reflecta situația sa de întreprindere specializată într-un singur produs, punctul de plecare pentru amenda sa va fi ajustat la 10 milioane ECU, ca urmare a gravității încălcării în ceea ce o privește (considerentul 175 primul și al doilea paragraf din decizie). Apoi, Comisia afirmă că amenda care trebuie aplicată reclamantei va fi ponderată în funcție de durata încălcării (considerentul 175 al treilea paragraf din decizie).

381 În continuare, Comisia precizează că trebuie majorat quantumul de bază al amenzii reclamantei ca urmare a circumstanței deosebit de agravante pe care o constituie continuarea în mod intenționat a participării sale la încălcare ulterior verificărilor, precum și a circumstanței agravante suplimentare reprezentate de rolul activ al reclamantei în sancțiunile împotriva Powerpipe, deși pe alt plan decât ABB (considerentul 176 primul și al doilea paragraf din decizie). Comisia afirmă, de asemenea, că nu există nicio circumstanță atenuantă, explicând că, deși este posibil ca reclamanta să fi făcut obiectul unor presiuni din partea ABB în diverse momente, aceasta a exagerat mult proporția lor pretinzând că ABB a antrenat-o în cartel împotriva voinței sale (considerentul 176 al treilea paragraf din decizie). În plus, Comisia precizează că, având în vedere faptul că quantumul final, calculat conform acestei metode, nu poate depăși în niciun caz 10 % din cifra de afaceri la nivel mondial a reclamantei, astfel cum se prevede la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, amenda va fi de 12 700 000 ECU, astfel încât să nu se depășească limita autorizată (considerentul 176 al patrulea paragraf din decizie).

382 În cele din urmă, Comisia afirmă că, în temeiul comunicării privind cooperarea, reclamantei i se va acorda o reducere de 30 % deoarece aceasta i-a comunicat de bună voie probe scrise care au contribuit considerabil la stabilirea unor aspecte importante ale cauzei, în special a faptului că membrii cartelului hotărâseră să participe în continuare la cartel ulterior investigației, ceea ce Comisia bănuia, dar fără să aibă dovezi (considerentul 177 din decizie).

383 Este necesar să se considere că, interpretate în lumina alegațiilor factuale formulate în privința fiecărui destinatar al deciziei, considerentele 164–167 și 175–177 conțin o precizare suficientă și relevantă a criteriilor de apreciere luate în considerare pentru a stabili gravitatea și durata încălcării comise de reclamantă (Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, KNP BT/Comisia, C-248/98 P, Rec., p. I-9641, punctul 43).

384 În aceste circumstanțe, nu i se poate reproșa Comisiei faptul că nu a motivat cu mai multă precizie nivelurile quantumului de bază și quantumului final al amenzii aplicate reclamantei sau ale cotei de reducere acordate pentru cooperarea acesteia, cu atât mai mult cu cât, în această ultimă privință, decizia a clasificat importanța cooperării sale ca intrând sub incidența secțiunii D din comunicarea privind cooperarea.

385 Chiar și presupunând că, în ceea ce privește nivelul amenzii, decizia constituie o creștere considerabilă a acestui nivel, comparativ cu deciziile precedente, Comisia a motivat în mod explicit stabilirea unui astfel de nivel pentru amenda reclamantei (a se vedea Hotărârea Curții din 26 noiembrie 1975, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique și alții/Comisia, 73/74, Rec., p. 1491, punctul 31).

386 Reclamanta nu îi poate reproșa Comisiei nici faptul că nu a motivat calculul amenzii în raport cu factorii invocați de aceasta în calitate de circumstanțe atenuante.

387 Având în vedere că, în decizia sa, Comisia a explicat că nu a luat în considerare nicio circumstanță atenuantă în privința reclamantei, aceasta a oferit toate informațiile necesare care să îi permită reclamantei să știe dacă decizia era întemeiată sau dacă ar putea fi viciată de o eroare care îi permite să conteste validitatea acesteia.

388 Deși, în temeiul articolului 190 din tratat, Comisia este obligată să își motiveze deciziile menționând faptele de care depinde justificarea deciziei și considerentele în baza cărora a adoptat decizia, această dispoziție nu obligă Comisia să discute toate elementele de fapt și de drept care au fost discutate în cursul procedurii administrative (Hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctele 14 și 15 și Hotărârea Fiskeby Board/Comisia, citată anterior, punctul 127).

389 În orice caz, în ceea ce privește presiunile la care a fost supusă reclamanta, Comisia a explicat, în considerentul 176 al treilea paragraf din decizie, motivele pentru care nu ținea cont de aceste presiuni în calitate de circumstanțe care justificau o reducere a amenzii.

390 În cele din urmă, Comisiei nu i se poate reproșa faptul că nu a explicat cadrul legal aplicabil în prezenta cauză, în special aplicarea noilor linii directe sau a comunicării privind cooperarea. Nu este necesar ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept relevante, în măsura în care chestiunea dacă motivarea unui act îndeplinește cerințele de la articolul 190 din tratat trebuie să fie apreciată având în vedere nu numai textul acestuia, ci și contextul acestuia, precum și ansamblul normelor juridice care reglementează domeniul în cauză (Hotărârea Comisia/Sytraval și Brink's Franța, citată anterior, punctul 63). În lumina angajamentului asumat de Comisie, la publicarea liniilor directe și a comunicării privind cooperarea, de a respecta aceste norme la stabilirea quantumului unei amenzi pentru încălcarea regulilor de concurență (a se vedea punctele 245 și 274 de mai sus), aceasta nu era obligată să precizeze dacă și din ce motive aplica aceste reguli la stabilirea quantumului amenzii aplicate reclamantei.

391 În consecință, motivul întemeiat pe încălcarea obligației de motivare trebuie să fie respins.

V – Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe nivelul excesiv al ratei dobânzii aplicate amenzii

A – Argumentele părților

392 Reclamanta afirmă că rata dobânzii pentru întârziere, stabilită la articolul 4 din decizie la 7,5 %, adică rata practică de Banca Centrală Europeană pentru tranzacțiile sale în ECU în prima zi lucrătoare a lunii în cursul căreia a fost adoptată decizia, majorată cu 3,5 puncte, este anormal de ridicată. Această rată exercită o presiune exagerată asupra reclamantei, pentru a o convinge să plătească amenzile rapid, deși reclamanta consideră că are motive juridice solide pentru a ataca decizia. Prin urmare, rata dobânzii ar trebui să fie redusă la un nivel rezonabil.

393 În această privință, reclamanta face referire la concluziile avocatului general Fennelly în cadrul Hotărârii Curții din 16 martie 2000, *Compagnie Maritime Belge și alții/Comisia* (C-395/96 P și C-396/96 P, Rec., p. I-1365, I-1371), în care acesta precizează că rata dobânzii nu trebuie să fie atât de ridicată încât să oblige întreprinderile să plătească amenzile și că nu este acceptabilă aplicarea unei majorări de 3,5 puncte la o rată deja ridicată, fără nicio explicație.

394 Pârâta observă că avea dreptul să stabilească o rată suficient de ridicată pentru a descuraja întreprinderile să plătească amenda cu întârziere. Având în vedere ratele actuale ale băncilor comerciale, o rată de 7,5 % era foarte rezonabilă și se afla clar în limitele marjei sale de apreciere.

B – Constatările Tribunalului

395 Aplicarea unor dobânzi pentru întârziere amenzilor aplicate întreprinderilor care, în mod intenționat sau din neglijență, încalcă dispozițiile articolului 85 din tratat asigură efectul util al tratatului. În această privință, dobânzile pentru întârziere sporesc puterea Comisiei în îndeplinirea sarcinii sale, încredințată prin articolul 89 din Tratatul CE (devenit articolul 85 CE), de a se asigura că regulile de concurență sunt aplicate și garantează că normele tratatului nu sunt lipsite de efect ca urmare a practicilor puse în aplicare unilateral de către întreprinderi care întârzie cu plata amenzilor ce le sunt aplicate. În cazul în care Comisia nu ar avea puterea de a impune dobânzi pentru întârziere în privința amenzilor, întreprinderile care întârzie cu plata amenzilor ar fi avantajate în raport cu cele care plătesc amenzile în termenul stabilit (Hotărârea Tribunalului din 14 iulie 1995, *CB/Comisia*, T-275/94, Rec., p. II-2169, punctele 48 și 49).

396 Dacă în dreptul comunitar nu s-ar fi admis măsurile care vizează compensarea avantajului de care poate beneficia o întreprindere care întârzie cu plata amenzii, s-ar facilita introducerea unei acțiuni în mod evident nefondate, al cărei unic scop ar fi acela de a întârzia plata amenzii (Hotărârea *AEG/Comisia*, citată anterior, punctul 141).

397 În acest context, trebuie să se constate că prin faptul că a impus o rată a dobânzii de 7,5 %, reprezentată de rata practică de Banca Centrală Europeană pentru tranzacțiile sale în ECU în prima zi lucrătoare a lunii în cursul căreia a fost adoptată decizia, majorată cu 3,5 puncte, Comisia nu a depășit marja discreționară de care dispune în cadrul stabilirii unei rate a dobânzii pentru întârziere.

398 În această privință, este necesar să se amintească faptul că, deși rata dobânzii nu trebuie să fie atât de ridicată încât să oblige întreprinderile să plătească amenzile chiar dacă acestea consideră că au motive întemeiate să conteste validitatea deciziei Comisiei, aceasta poate totuși să adopte

un punct de referință situat la un nivel mai ridicat decât nivelul propus împrumutatului mediu, în măsura în care este necesar pentru a descuraja comportamente dilatorii (concluziile avocatului general Fennelly în cadrul Hotărârii Compagnie Maritime Belge și alții/Comisia, citată anterior, punctul 190).

399 Întrucât Comisia nu a comis o eroare de apreciere la stabilirea ratei dobânzii pentru întârziere, motivul întemeiat pe nivelul excesiv al ratei în cauză trebuie să fie respins.

400 Din cele menționate anterior rezultă că acțiunea trebuie respinsă în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

401 În conformitate cu articolul 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, partea care cade în pretenții este obligată, la plata cheltuielilor de judecată, în cazul în care s-a hotărât astfel. Întrucât reclamanta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, în conformitate cu pretențiile Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a patra)

hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă reclamanta la plata cheltuielilor de judecată.

Mengozzi

Tiili

Moura Ramos

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 20 martie 2002.

Grefier
H. Jung

Președinte
P. Mengozzi

Tabla de materii

Fapte aflate la originea litigiului.....	2
Procedura și pretențiile părților	5
Cu privire la fond.....	5
I – Cu privire la primul motiv, întemeiat pe erori de fapt la aplicarea articolului 85 alineatul (1) din tratat	6
A – Cu privire la sistemul de compensare din cadrul cartelului danez.....	6
1. Argumentele părților	6
2. Constatările Tribunalului	6
B – Cu privire la existența unui cartel continuu între 1990 și 1996	7
1. Cu privire la participarea la cartelul din afara pieței daneze în perioada 1990-1993.....	7
– Argumentele părților	7
– Constatările Tribunalului	8
2. Cu privire la suspendarea participării la cartel în 1993 și participarea la cartel din 1994	14

– Argumentele părților	14
– Constatările Tribunalului	15
3. Cu privire la durata și caracterul continuu al încălcării imputate reclamantei	18
– Argumentele părților	19
– Constatările Tribunalului	19
C – Cu privire la participarea la cartelul european în ceea ce privește piața italiană	21
1. Argumentele părților	21
2. Constatările Tribunalului	21
D – Cu privire la cooperarea în privința standardelor de calitate	22
1. Argumentele părților	22
2. Constatările Tribunalului	22
E – Cu privire la acțiunile concertate împotriva Powerpipe	23
1. Argumentele părților	23
2. Constatările Tribunalului	25
F – Cu privire la presiunea exercitată de ABB	29
1. Argumentele părților	29
2. Constatările Tribunalului	29
II – Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare	30
A – Cu privire la accesul la dosar	30
1. Argumentele părților	30
2. Constatările Tribunalului	30
B – Cu privire la încălcarea dreptului de a fi ascultat în ceea ce privește invocarea de noi mijloace de probă.....	33
1. Argumentele părților	33
2. Constatările Tribunalului	33
C – Cu privire la încălcarea dreptului de a fi ascultat în ceea ce privește aplicarea liniilor directe pentru calcularea cuantumului amenzilor	35
1. Argumentele părților	35
2. Constatările Tribunalului	35
III – Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea unor principii generale și pe existența unor erori de fapt la stabilirea cuantumului amenzii.....	37
A – Cu privire la încălcarea principiului neretroactivității	37
1. Argumentele părților	37
2. Constatările Tribunalului	38
B – Cu privire la încălcarea principiului protecției încrederii legitime	41
1. Argumentele părților	41
2. Constatările Tribunalului	42
C – Cu privire la încălcarea principiului egalității de tratament și al proporționalității și cu privire la legalitatea liniilor directe	43
1. Argumentele părților	43
2. Constatările Tribunalului	46
– Cu privire la excepția de nelegalitate referitoare la liniile directe	47
– Cu privire la încălcarea principiului egalității de tratament	50
– Cu privire la încălcarea principiului proporționalității	51
D – Cu privire la aprecierea eronată a duratei încălcării	53
1. Argumentele părților	53
2. Constatările Tribunalului	53
E – Cu privire la aplicarea eronată a circumstanțelor agravante	54
1. Argumentele părților	54

2. Constatările Tribunalului	54
F – Cu privire la neluarea în considerare a unor circumstanțe atenuante	55
1. Argumentele părților	55
2. Constatările Tribunalului	56
G – Cu privire la aplicarea incorectă a comunicării privind cooperarea.....	58
1. Argumentele părților	58
2. Constatările Tribunalului	60
IV – Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea obligației de motivare la stabilirea cuanțumului amenzii.....	62
A – Argumentele părților	62
B – Constatările Tribunalului	62
V – Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe nivelul excesiv al ratei dobânzii aplicate amenzii	65
A – Argumentele părților	65
B – Constatările Tribunalului	65
Cu privire la cheltuielile de judecată	66